

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ

WOJEWÓDZKI PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU NA LATA 2014-2017

RAPORT ZA 2015 ROK

Kielce, 2016 r.

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie	4
2.	Metodologia monitoringu realizacji programu	5
3.	Realizacja i wdrażanie programu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	6
3.1.	Rozwój usług społecznych aktywizujących i integrujących osoby, grupy wykluczone oraz zagrożone wykluczeniem społecznym	8
3.2.	Efektywny system wsparcia i opieki nad dziećmi i rodzinami wykluczonymi oraz zagrożonymi wykluczeniem społecznym	38
3.3.	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	54
3.4.	Przeciwdziałanie ekskluzji społecznej osób niepełnosprawnych	62
3.5.	Profilaktyka i zmniejszanie skutków uzależnień	73
3.6.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób bezdomnych	78
3.7.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych	81
3.8.	Aktywna integracja społeczna osób opuszczających zakłady karne	85
3.9.	Podnoszenie poziomu aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców regionu, wzmocnienie „sieci społecznych”	86
4.	Podsumowanie	88
5.	Rekomendacje	92
6.	Spis map, wykresów, tabel i schematów	94

WPROWADZENIE

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz walka z ubóstwem jest jednym z najważniejszych celów polityki społecznej. Coraz większą rolę w tym obszarze pełnią samorządy lokalne, instytucje pomocy i integracji społecznej oraz organizacje pozarządowe działające w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej. Samorządy lokalne działając w warunkach gospodarki rynkowej muszą posiadać zdolność do rozpoznawania zagrożeń oraz pojawiających się szans.

Zjawisko wykluczenia społecznego to sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie osób, w tym także rodzinie pełnienie różnorodnych ról społecznych, korzystania z dóbr publicznych, infrastruktury społecznej, a także gromadzenia zasobów, które gwarantują godny sposób życia. Zjawisko to charakteryzuje również niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym, zawodowym, długotrwałość takiej sytuacji oraz trudności w realizacji praw obywatelskich.

Wykluczenie społeczne – jest jednym z głównych zagrożeń społecznych, którego rozmiary i przejawy należy ograniczać i skutecznie eliminować. Głównymi czynnikami zwiększającymi ryzyko wykluczenia społecznego są ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność¹.

Realizacja skoordynowanych działań na rzecz przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego na poziomie regionu jest kluczowa w kontekście realizacji celów Krajowego Programu Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym - Nowy Wymiar Aktywnej Integracji. Jak wynika z zapisów ww. programu krajowego obok wzrostu gospodarczego, walki z bezrobociem, nieodzownym elementem działań na rzecz włączenia społecznego jest wdrażanie innowacyjnej ochrony socjalnej połączonej z szerokim zestawem polityk społecznych, łącznie z ukierunkowaną edukacją, pomocą społeczną, mieszkalnictwem, zdrowiem, godzeniem życia prywatnego i zawodowego oraz polityk rodzinnych².

Obowiązek opracowania „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu” nakłada na Samorząd Województwa *Ustawa o pomocy społecznej* z dnia 12 marca 2004 roku. Program został przyjęty Uchwałą nr XXVI/481/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 28 grudnia 2012 roku. Dokument określa priorytety oraz cele do realizacji

¹ KPRES z dnia 12.08.2014 roku.

² KPPU i WS z dnia 14.08.2014 roku.

skoncentrowane wokół obszarów wymagających najpilniejszej interwencji w kontekście włączenia społecznego, wynikających z diagnozy problemu w regionie.

Wdrażanie zapisów Programu wymaga skoordynowania działań wielu podmiotów. Kluczowym narzędziem w obszarze koordynacji działań realizowanych na poziomie regionalnym jest monitoring, czyli stały i systematyczny proces zbierania i analizowania wyselekcjonowanych danych ilościowych oraz jakościowych. Przeprowadzanie monitoringu jest niezbędne do efektywnej realizacji założeń Programu, ponadto ukazuje kształtujące się aktualnie postępy w realizacji Programu, a także to, czy zakładane rezultaty są osiągnięte zgodnie z wcześniej założonym planem. Coroczna analiza realizacji Programu łącznie z innymi dokumentami analitycznymi opracowanymi przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej jest materiałem pomocnym w ukierunkowywaniu interwencji RPO WŚ 2014-2020 w obszarze włączenia społecznego i minimalizacji zjawiska wykluczenia społecznego.

Niniejszy Raport przedstawia analizę działań wdrażanych w 2015 roku w regionie świętokrzyskim przez realizatorów programu.

METODOLOGIA MONITORINGU REALIZACJI PROGRAMU

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012– 2017 został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach w 2012 roku i stanowi rozwinięcie celów strategicznych oraz operacyjnych Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Przyjęta 29 stycznia 2012 roku Strategia już w pierwszym celu strategicznym zakłada minimalizację obszarów wykluczenia społecznego, co podkreśla znaczenie tego problemu dla kierunków polityki społecznej województwa świętokrzyskiego. Problematyka wykluczenia społecznego została uwzględniona w celach strategicznych Strategii. Program jest spójny z obecnie obowiązującymi i funkcjonującymi wojewódzkimi programami z obszaru polityki społecznej.

Realizatorem a zarazem koordynatorem regionalnym programu z ramienia Samorządu Województwa jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. W poszczególnych gminach i powiatach cele programu realizowane są przez:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- wojewódzki i powiatowe urzędy pracy,
- ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie,

- grupy samopomocowe, jednostki i placówki kultury, oświaty,
- organizacje pozarządowe, posiadające doświadczenie w działalności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

REALIZACJA I WDRAŻANIE PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Głównym celem programu jest minimalizacja obszarów wykluczenia społecznego w województwie świętokrzyskim, który zostanie osiągnięty poprzez realizację dziewięciu celów operacyjnych (schemat 1):

- Rozwój usług społecznych aktywizujących i integrujących osoby, grupy wykluczone oraz zagrożone wykluczeniem społecznym;
- Efektywny system wsparcia i opieki nad dziećmi i rodzinami wykluczonymi oraz zagrożonymi wykluczeniem społecznym;
- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych;
- Przeciwdziałanie ekskluzji społecznej osób niepełnosprawnych;
- Profilaktyka i zmniejszanie skutków uzależnień;
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób bezdomnych;
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych;
- Aktywna integracja społeczna osób opuszczających zakłady karne;
- Podnoszenie poziomu aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców regionu, wzmacnianie „sieci społecznych”.

Schemat 1. Cel główny i cele operacyjne Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Monitoring obejmuje takie działania, jak:

- zbieranie danych dotyczących realizacji celu strategicznego oraz celów operacyjnych,
- prowadzenie analiz jakościowych i ilościowych wybranych wskaźników,
- przygotowywanie raportów z realizacji programu obrazujących stopień jego wdrożenia,
- planowanie zmian w programie.

Narzędziem badawczym zastosowanym w monitoringu programu był kwestionariusz ankiety. Kwestionariusze ankiety zostały skonstruowane adekwatnie do rodzaju zadań realizowanych przez jednostki pomocy społecznej na poszczególnych szczeblach samorządu terytorialnego. Adresatami ankiet były ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie z terenu województwa świętokrzyskiego. Łącznie rozesłano **115** ankiet, w tym: do **102** ośrodków pomocy społecznej oraz **13** powiatowych centrów pomocy rodzinie. W monitoringu wzięły udział wszystkie ww. instytucje.

Kolejnym elementem w procesie monitoringu Programu była analiza danych pochodzących z zasobów: Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy i przede wszystkim Centralnej Aplikacji Statystycznej.

Niniejszy raport z monitoringu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017 stanowi zbiór danych przedstawiających najważniejsze

inicjatywy oraz przedsięwzięcia podjęte przez realizatorów w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Monitoring opiera się na analizie porównawczej wskaźników, dobranych odpowiednio do poszczególnych celów szczegółowych, a w szczególności do działań im podporządkowanych.

CEL OPERACYJNY I

ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH AKTYWIZUJĄCYCH I INTEGRUJĄCYCH OSOBY, GRUPY WYKLUCZONE ORAZ ZAGROŻONE WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

1. Realizacja Programu Aktywności Lokalnej (PAL)

PAL, oparty na metodzie środowiskowej pracy socjalnej, dla instytucji pomocy społecznej stanowi szansę na rozszerzenie działań na wsparcie osób w ich środowisku życia oraz na zmianę także ich otoczenia. Celem tego programu jest aktywizowanie społeczności lokalnych, tworzenie poczucia przynależności do danego miejsca i grupy.

Podstawowymi celami **PAL** są:

- powstanie silnych i zintegrowanych społeczności lokalnych;
- animowanie lokalnego rozwoju w oparciu o aktywność obywatelską;
- rozwój lokalnej samoorganizacji, solidarności i tworzenie więzów samopomocy;
- wspieranie społecznej, edukacyjnej i charytatywnej aktywności środowisk lokalnych;
- zaktywizowanie lokalnych zasobów – instytucji i organizacji samorządowych, pozarządowych, biznesowych;
- budowanie tożsamości wspólnot lokalnych poprzez podnoszenie jakości usług społecznych;
- wspieranie działań organizacji, instytucji lokalnych i obywateli działających w obszarze samorządności, kultury, edukacji, przedsiębiorczości, pomocy społecznej i ochrony środowiska;
- rozwijanie uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym ze szczególnym uwzględnieniem grup marginalizowanych.

W regionie świętokrzyskim Program Aktywności Lokalnej pomimo rekomendacji oraz działań promujących jest narzędziem rzadko wykorzystywanym przez samorządy powiatowe oraz gminne. Działania w ramach PAL zadeklarowały 2 Ośrodki Pomocy Społecznej: **Opatów** – 9 osób i **Włoszczowa** – 79 osób. W sumie w 2015 r. w ramach programu objęto wsparciem **88 osób**.

2. Praca realizowana metodą Centrum Aktywności Lokalnej (CAL)

Kolejnym narzędziem rekomendowanym do realizacji w Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu jest praca metodą Centrum Aktywności Lokalnej, która ma na celu aktywizację społeczności lokalnych oraz kształtowania poczucia przynależności do danego miejsca i grupy. Metoda ta realizowana jest przez organizacje pozarządowe lub instytucje samorządowe. Innowacyjność tej koncepcji polega na tym, że zespoły wyłonione z pośród instytucji nie koncentrują się tylko na jednym obszarze działania, lecz przez pryzmat całościowego spojrzenia odpowiadają potrzebom danego środowiska. **Centrum Aktywności Lokalnej** jest metodą budzenia aktywności społecznej w celu samoorganizowania się do rozwiązywania konkretnych problemów danej społeczności, odpowiada na potrzeby społeczności lokalnej, angażuje mieszkańców w procesy rozwiązywania ich problemów, tworzy płaszczyznę porozumienia i współpracy, dążąc do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.

Głównymi działaniami metody **CAL** są:

- tworzenie koalicji na rzecz pracy wokół problemów,
- inicjowanie ruchów samopomocowych i obywatelskich,
- promowanie wdrażania pracy wolontaryjnej i zespołowej,
- inicjowanie lokalnych koalicji i wydarzeń,
- działanie w oparciu o programy i projekty.

Wykorzystanie tej metody w pracy wskazały trzy gminy w regionie: **Kunów** (50 osób objętych działaniami), **Pierzchnica** (204 osoby), **Włoszczowa** (70 osób) oraz jeden **powiat ostrowiecki** – (50 osób). Łącznie z tego programu skorzystało **374** osoby.

3. Program Aktywizacja i Integracja (PAI)

W celu poprawy sytuacji na rynku pracy osób bezrobotnych i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wprowadzony został Program Aktywizacja i Integracja, który obejmuje działania mające na celu aktywizację zawodową oraz integrację społeczną osób bezrobotnych. Do udziału w programie PAI kierowani są bezrobotni, korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, i przede wszystkim realizujący kontrakt socjalny. Działania te są inicjowane na rzecz integracji oraz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Omawiane rozwiązanie ma charakter fakultatywny. Jego zainicjowanie oraz dobór partnerów uwarunkowane jest przede wszystkim możliwościami finansowymi Funduszu Pracy i budżetów

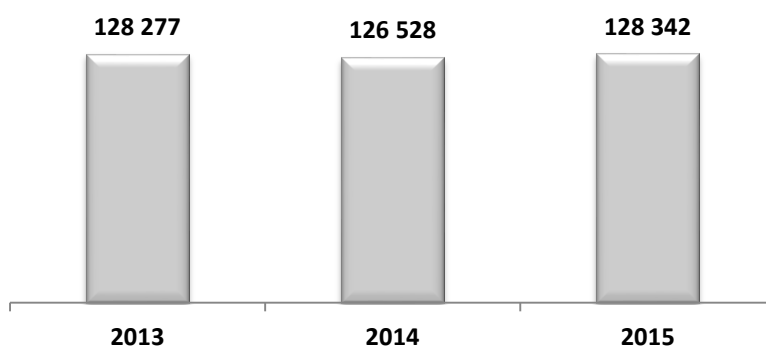

samorządów lokalnych. Program stwarza dodatkowe możliwości aktywizacji osób, które utraciły możliwość podjęcia pracy z powodu długiego okresu przebywania w statusie osoby bezrobotnej, często połączonego z brakiem kwalifikacji oraz niewystarczającymi kompetencjami.

Działania realizowane w ramach programu PAI mają na celu aktywizację zawodową i integrację społeczną. W zakresie aktywizacji zawodowej wyróżnia się prace społecznie użyteczne realizowane przez ośrodek pomocy społecznej, natomiast w zakresie integracji społecznej w celu kształtowania aktywnej postawy w życiu społecznym oraz zawodowym, wyróżnia się w szczególności grupowe poradnictwo specjalistyczne, warsztaty trenerskie oraz grupy wsparcia. Formy te mogą być realizowane w wymiarze co najmniej 10 godzin tygodniowo. W 2015 r. w regionie świętokrzyskim program realizowany był w **10** gminach. Największe zainteresowanie w zakresie wdrażania tego instrumentu odnotowano w powiecie kieleckim – 4 gminy: **Daleszyce** – 10 osób, **Maslów** – 13 osób, **m. Kielce** – 20 osób, **Nowa Słupia** – 14 osób. Z programu skorzystało łącznie **107** osób.

4. Osoby korzystające z pomocy społecznej

Pomoc społeczna wspiera wysiłki zmierzające do zaspokojenia niezbędnych potrzeb umożliwiając życie w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz zapobiega trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomocy społecznej w różnych formach udziela się osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią samodzielnie znaleźć rozwiązania tej sytuacji. W województwie świętokrzyskim liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia od 3 lat utrzymuje się na podobnym poziomie (wykres 1).

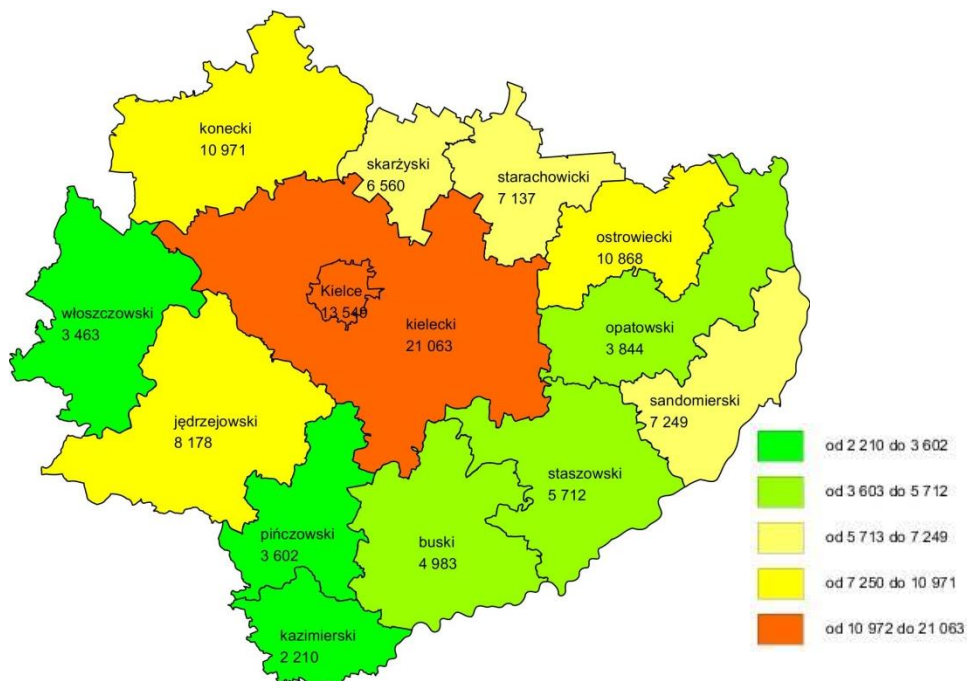

Wykres 1. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2013 - 2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

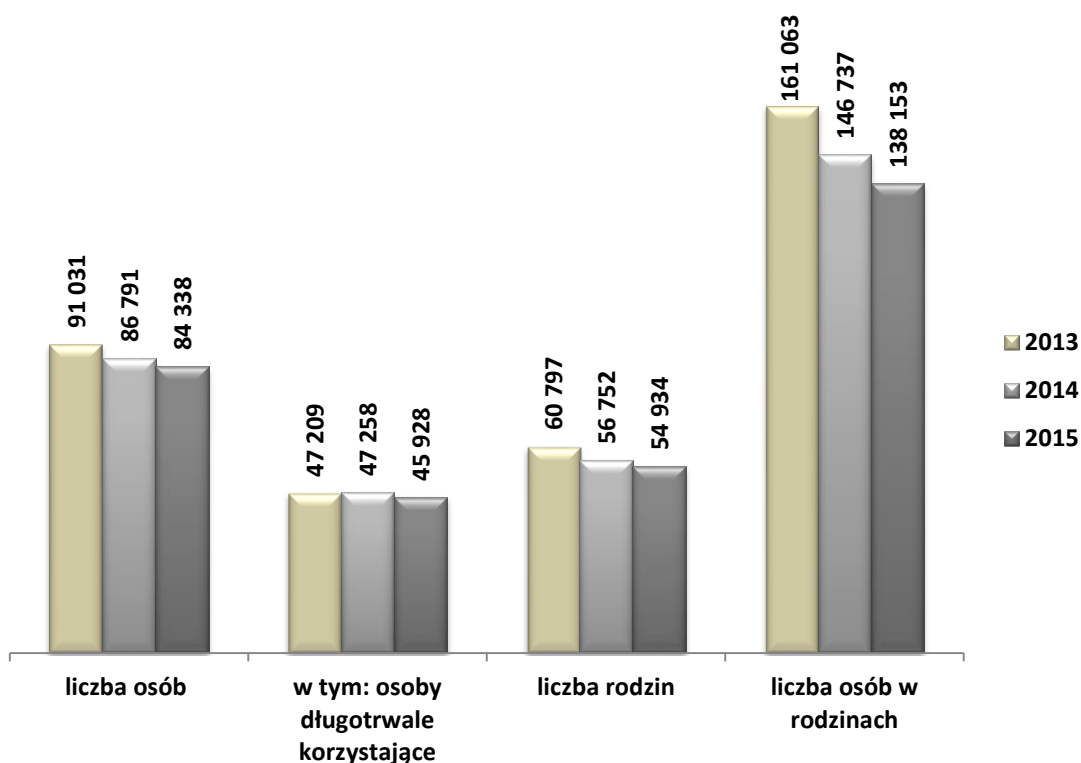
Odnotowano wzrost liczby osób, którym udzielono pomocy i wsparcia o **1 814** osób w odniesieniu do poprzedniego roku bez względu na rodzaj, formę oraz liczbę świadczeń i źródło finansowania uwzględniając zarówno pomoc, która udzielona jest w formie decyzji administracyjnej, lub świadczeń bez decyzji. Najwięcej osób objęto wsparciem w powiatach kieleckim, koneckim i ostrowieckim (mapa 1).

Mapa 1. Liczba osób, którym udzielono wsparcia wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

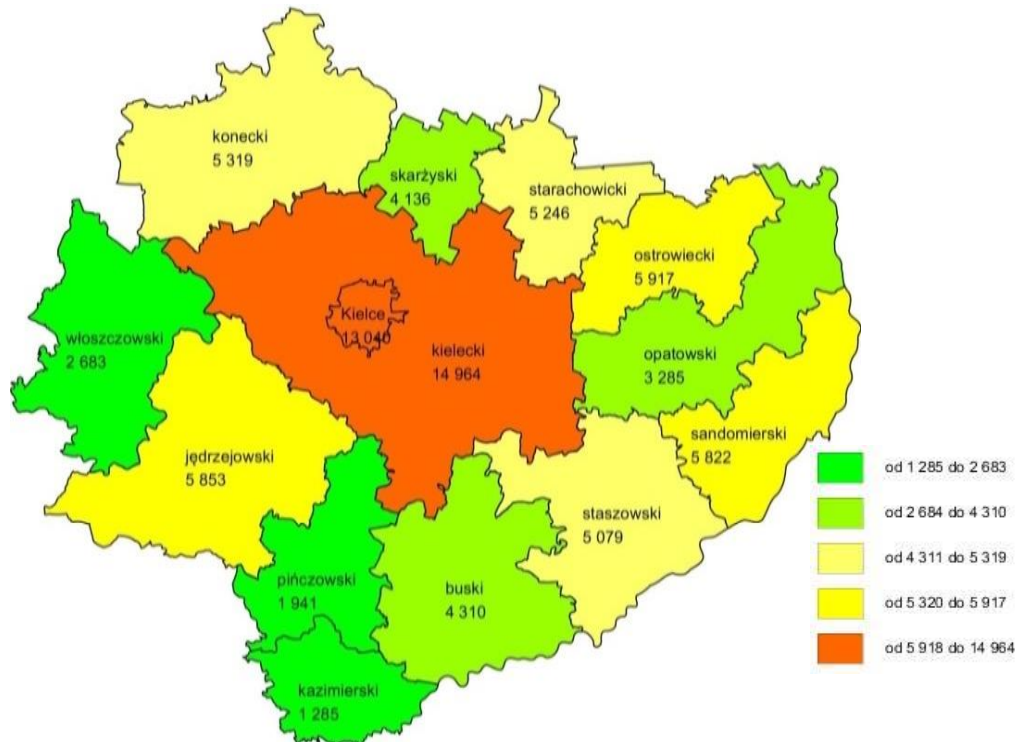

Wykres 2. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia na przestrzeni lat 2013 – 2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

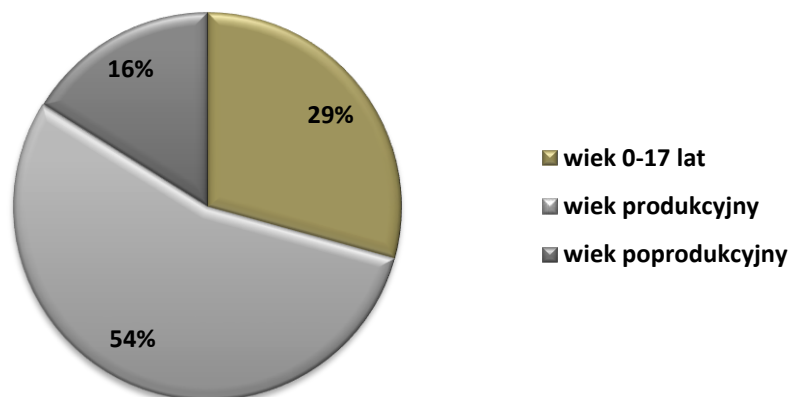
Na przestrzeni lat 2013-2015 odnotowano spadek liczby osób i rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej. W 2015 roku odnotowano spadek o **2,8%** liczby osób, którym przyznano świadczenia w odniesieniu do 2014 roku. Ponad **54%** ogółu liczby osób stanowią osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej. W 2015 roku odnotowano spadek liczby osób długotrwale korzystających ze świadczeń o **3,3%** w odniesieniu do poprzedniego roku.

Mapa 2. Liczba osób, którym przyznano świadczenia wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Mapa 2 prezentuje zróżnicowanie na poziomie powiatów liczby osób, które uzyskały świadczenia bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania świadczenia w formie decyzji administracyjnej lub świadczeń bez decyzji. Najwięcej tego typu osób odnotowano w powiecie kieleckim (**14 964**) i mieście Kielce (**13 046**), natomiast najmniej w powiecie: kazimierskim (**1 285**), pińczowskim (**1 941**) oraz włoszczowskim (**2 683**).

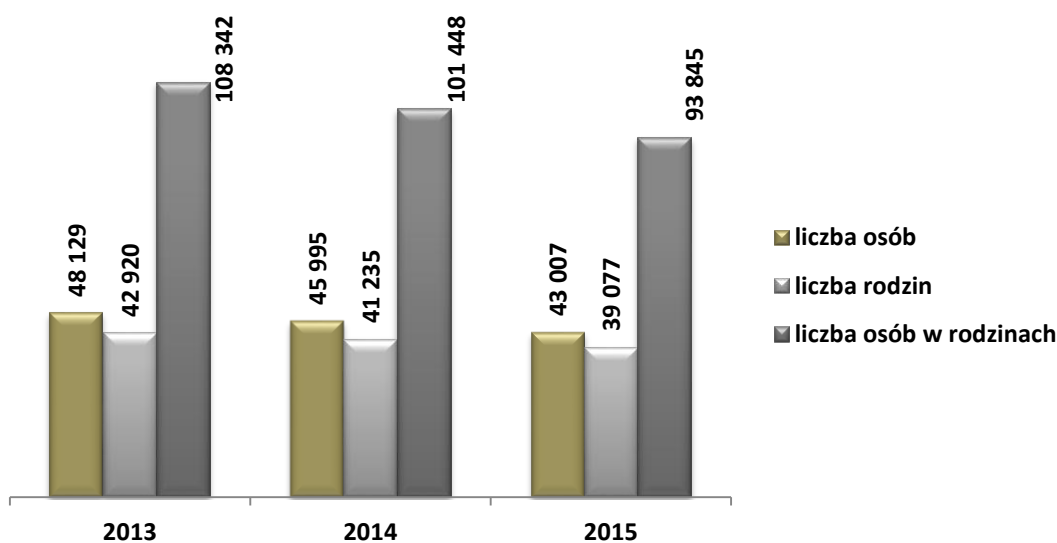
Wykres 3. Struktura beneficjentów świadczeń pomocy społecznej w regionie świętokrzyskim według ekonomicznych grup wieku w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Największą grupę osób, którym przyznano świadczenia stanowią osoby w wieku produkcyjnym **54%**, następnie **29%** to osoby w wieku przedprodukcyjnym a **16%** beneficjentów stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym. W 2015 roku liczba osób, którym przyznano świadczenia w wieku 0 – 17 lat wynosi **23 693 osób** o **0,8%** więcej niż w 2014 roku, w wieku 18-59 lat wynosi **43 777 osób** o **4,7%** mniej niż w roku poprzednim, natomiast w wieku 60 lat i więcej odnotowano **13 029 osób** i jest to największy przyrost w grupie wiekowej o **19,8%** w stosunku do roku poprzedniego. Analiza struktury osób beneficjentów pomocy społecznej wskazuje na postępujący proces starzenia się mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz zagrożenie seniorów zjawiskiem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia pieniężne

W tej grupie ujęte zostały osoby i rodziny, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc i wsparcie w formie świadczeń pieniężnych, tj. zasiłków (celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną, stałych, okresowych, celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ, celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, inne zasiłki celowe oraz specjalne zasiłki celowe) i pomocy pieniężnej na: pomoc pieniężną na usamodzielnienie, pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

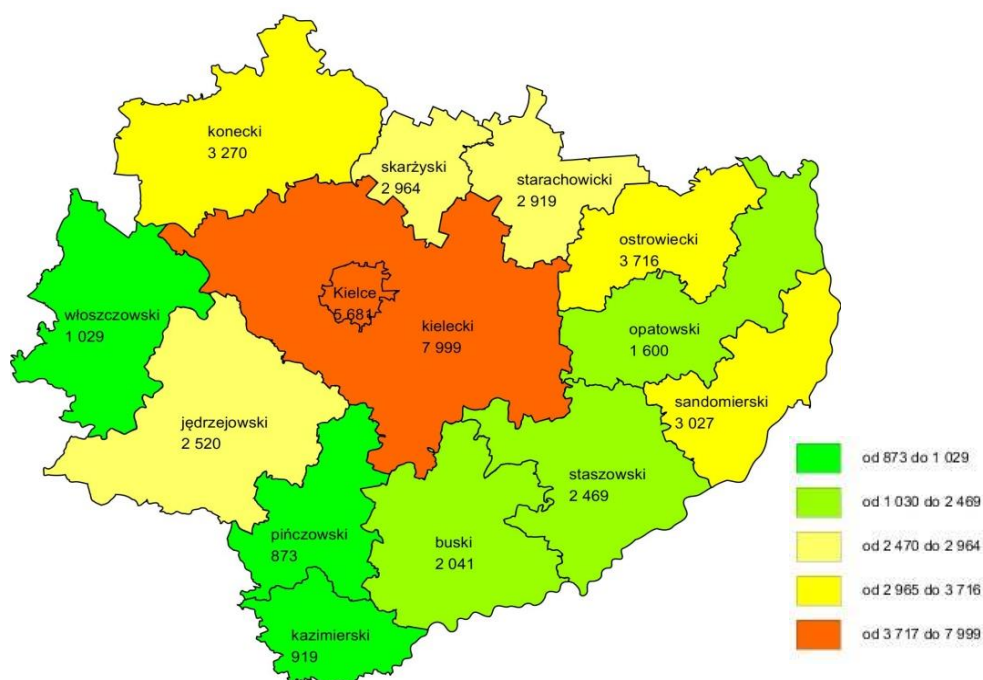

Wykres 4. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia pieniężne na przestrzeni lat 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Liczba osób, które otrzymały świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim w 2015 roku wynosiła **43 007** osób, co stanowi spadek o **-6,5%**. Liczba rodzin, które uzyskały świadczenie pieniężne w 2015 roku wyniosła **39 077** rodzin, tj. mniej o **5,2%** w stosunku do 2014 roku.

Mapa 3. Liczba osób, które w 2015 otrzymały świadczenia pieniężne wg powiatów w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

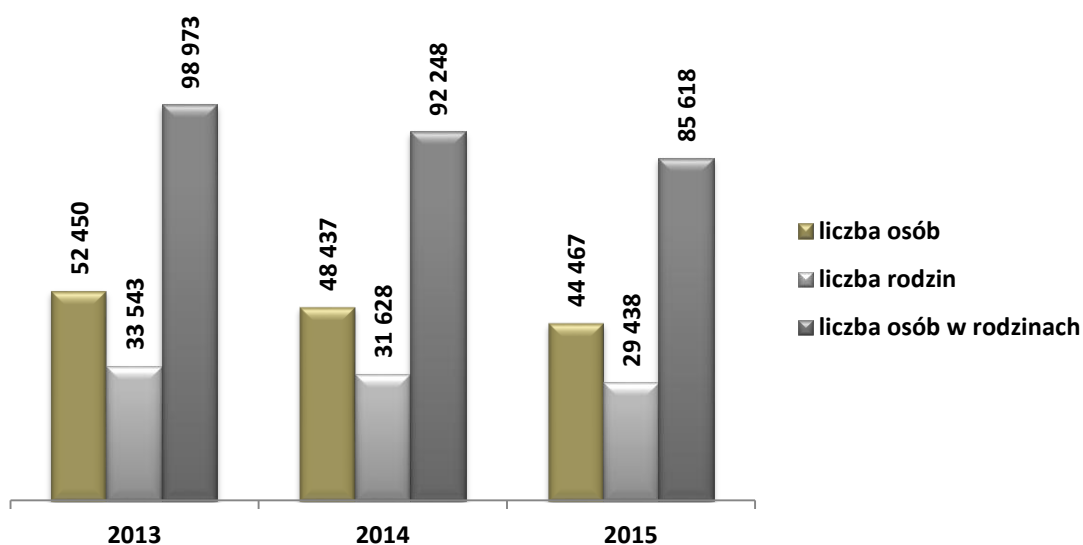
Mapa 3 prezentuje zróżnicowanie liczby osób, które uzyskały świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w 2015 roku zagregowane do poziomu powiatów. Najwięcej świadczeniobiorców uzyskujących świadczenia pieniężne odnotowano w powiecie kieleckim (**7 999**) i mieście Kielce (**5 681**). Najmniej w powiecie pińczowskim (**873**), kazimierskim (**919**) i włoszczowskim (**1 029**).

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia niepieniężne

W tej grupie ujęte zostały osoby i rodziny, które uzyskały pomoc i wsparcie w formie świadczeń niepieniężnych, tj.:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- schronienie,
- posiłek,
- ubranie,

- inna pomoc,
- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego,
- sprawienie pogrzebu,
- pomoc na usamodzielnienie w naturze,
- uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych (w ramach pomocy na usamodzielnianie),
- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej (w ramach pomocy na usamodzielnienie).

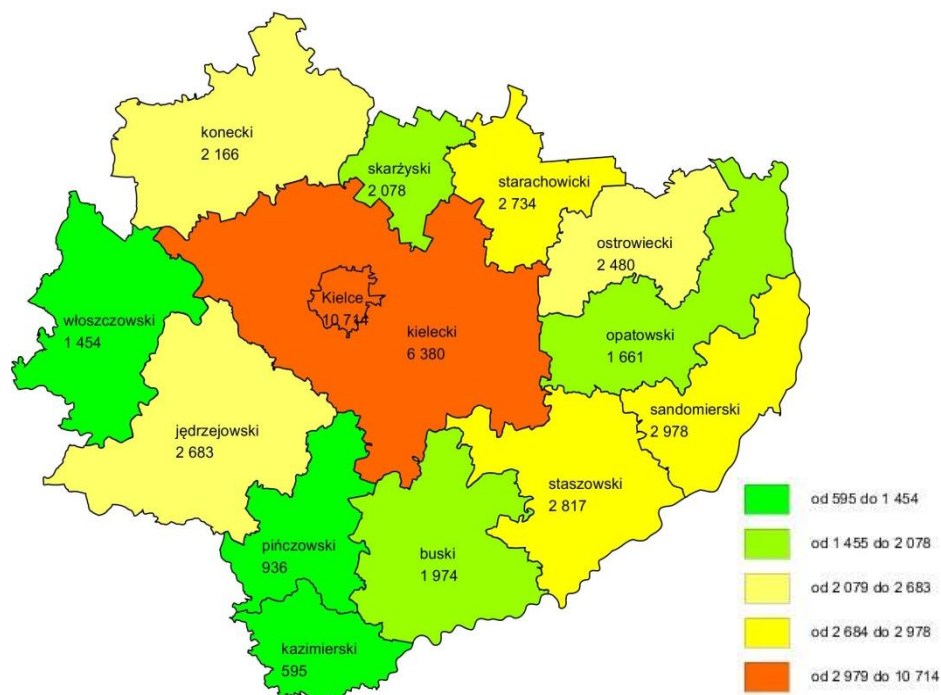

Wykres 5. Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia niepieniężne na przestrzeni lat 2013 – 2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne w 2015 roku w regionie wynosiła **44 467** osób. Jest to mniej o **8,2%** w stosunku do 2014 roku. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia niepieniężne w 2015 roku wyniosła **29 438** rodzin i jest to spadek w odniesieniu do 2014 roku o niespełna **6,9%**.

Mapa 4. Liczba osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

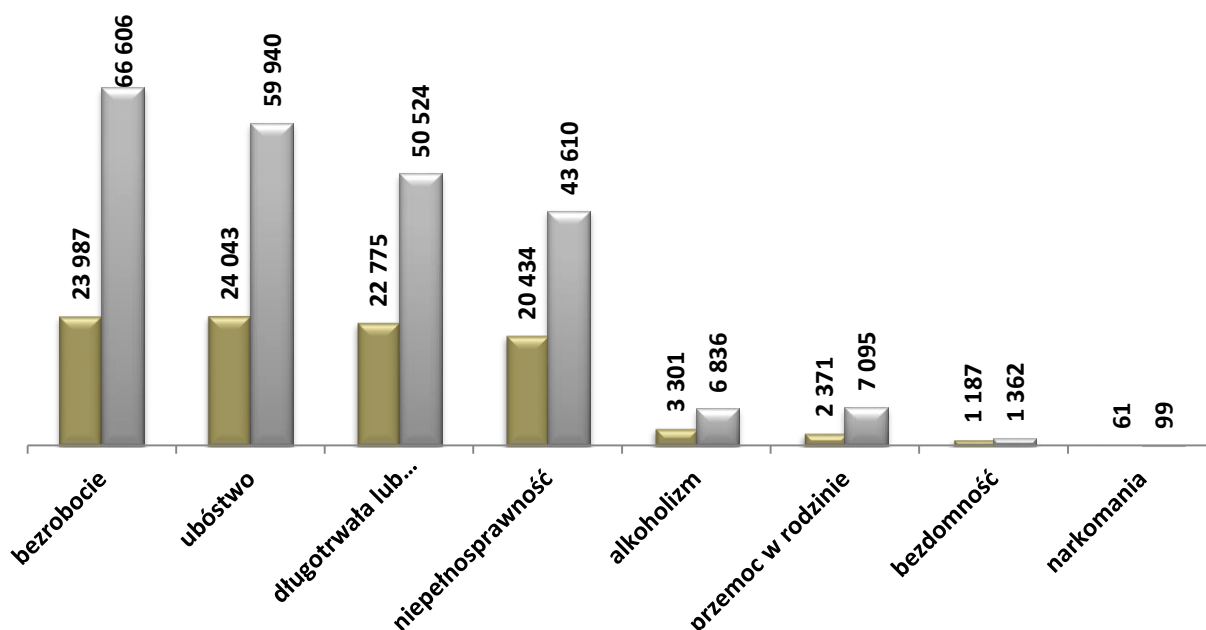

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Mapa 4 prezentuje zróżnicowanie w zakresie liczby osób, które uzyskały świadczenie niepieniężne z pomocy społecznej zagregowane do poziomu powiatów. Najwięcej tego typu osób odnotowano w mieście Kielce (**10 714**) oraz powiecie kieleckim (**6 380**), najmniej w powiecie kazimierskim (**595**) i pińczowskim (**936**).

Powody udzielania pomocy i wsparcia

Dane dotyczące powodów przyznania pomocy, uwzględniają wszystkie przyczyny trudnej sytuacji życiowej wymienione w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*. Analizując dane należy mieć na uwadze fakt, iż w jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, w związku z tym jedna rodzina może być wykazana przy jednej lub przy kilku przyczynach przyznawania pomocy społecznej.

Wykres 6. Powody udzielania pomocy i wsparcia w 2015 roku w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Wykres 6 przedstawia liczbę rodzin oraz liczbę osób w rodzinach według najczęstszych powodów przyznania pomocy w 2015 roku. Niezmiennie w województwie świętokrzyskim najczęstsze powody udzielania pomocy społecznej to: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Najwięcej osób korzystało z pomocy społecznej z powodu bezrobocia z ogólną liczbą osób **66 606** oraz nieco mniejszą liczbą, bo **59 940** z powodu ubóstwa. Powody przyznawania pomocy z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie, bezdomności czy narkomanii w statystyce jednostek pomocy i integracji społecznej występują w mniejszym nasileniu. Problemy społeczne mają złożony charakter. Rodziny i osoby korzystające z pomocy społecznej dotknięte są wieloma problemami które ze sobą korelują. Wymienione wyżej powody mogą stanowić o wykluczeniu społecznemu danej grupy czy jednostki.

Tabela 1. Powody przyznawania pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013-2015.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Ubóstwo			
Liczba rodzin	26 171	26 093	24 043
Liczba osób w rodzinach	68 069	64 803	59 940
Bezrobocie			
Liczba rodzin	28 472	26 339	23 987
Liczba osób w rodzinach	81 618	73 612	66 606
Niepełnosprawność			
Liczba rodzin	20 792	22 006	20 434
Liczba osób w rodzinach	46 674	46 519	43 610
Długotrwała lub ciężka choroba			
Liczba rodzin	22 067	22 973	22 775
Liczba osób w rodzinach	50 996	51 680	50 524
Alkoholizm			
Liczba rodzin	3 562	3 626	3 301
Liczba osób w rodzinach	7 734	7 433	6 836
Przemoc w rodzinie			
Liczba rodzin	1 523	2 197	2 371
Liczba osób w rodzinach	4 792	7 216	7 095
Bezdomność			
Liczba rodzin	1 299	1 242	1 187
Liczba osób w rodzinach	1 520	1 446	1 362
Narkomania			
Liczba rodzin	59	66	61
Liczba osób w rodzinach	81	93	99

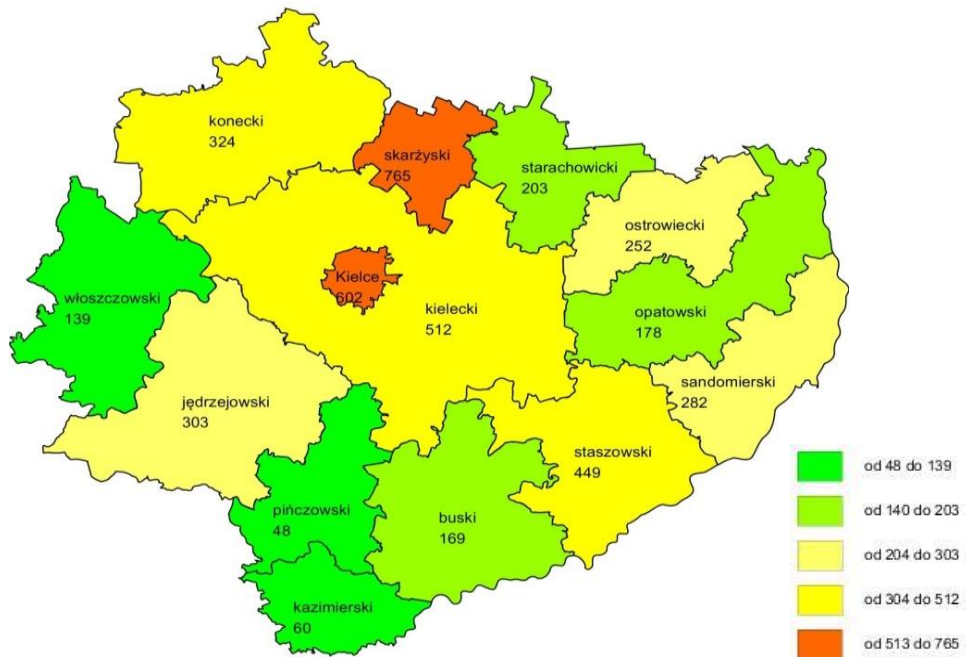
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

5. Kontrakt socjalny

Kontrakt socjalny to pisemna umowa zawarta między ośrodkiem pomocy społecznej, a osobą (rodziną) ubiegającą się o pomoc, określająca sposób współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej oraz uwzględniająca możliwości wykorzystania zasobów środowiska lokalnego. Kontrakt zawiera m.in.: opis sytuacji życiowej osoby lub rodziny, opis koniecznych do podjęcia przez nią działań, a także formę, zakres i czas udzielonej pomocy przez ośrodek pomocy społecznej.

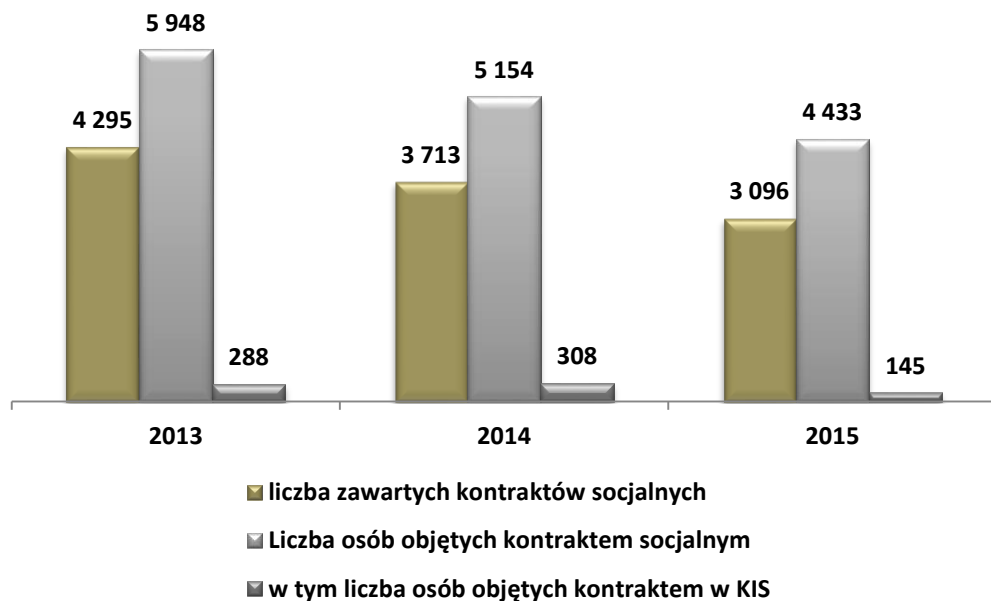

Mapa 5. Liczba osób ogółem objętych kontraktem socjalnym w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W roku 2015 najwięcej osób objętych kontraktem socjalnym odnotowano w powiecie skarżyskim (765) i mieście Kielce (602), najmniejszą w powiecie pińczowskim (48) i kazimierskim (60).

Wykres 7. Liczba zawartych kontraktów socjalnych oraz osób objętych kontraktem socjalnym, w tym liczba osób objętych kontraktem w KIS na przestrzeni lat 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Dane dotyczące liczby zawartych kontraktów socjalnych oraz liczby osób objętych kontraktem socjalnym wskazują, iż w 2015 roku w stosunku do roku poprzedzającego ocenę odnotowano mniejszą liczbę zawartych kontraktów socjalnych (**3 096**) - spadek o **16,6%**; zmniejszyła się również liczba osób o **13,9%** objętych tego typu instrumentem aktywizacyjnym (**4 433** osób). W zakresie osób objętych kontraktem w klubach integracji społecznej w 2015 roku odnotowujemy największy spadek o **52,9%**. Liczba osób objętych kontraktem w KIS w 2015 roku wyniosła **145**.

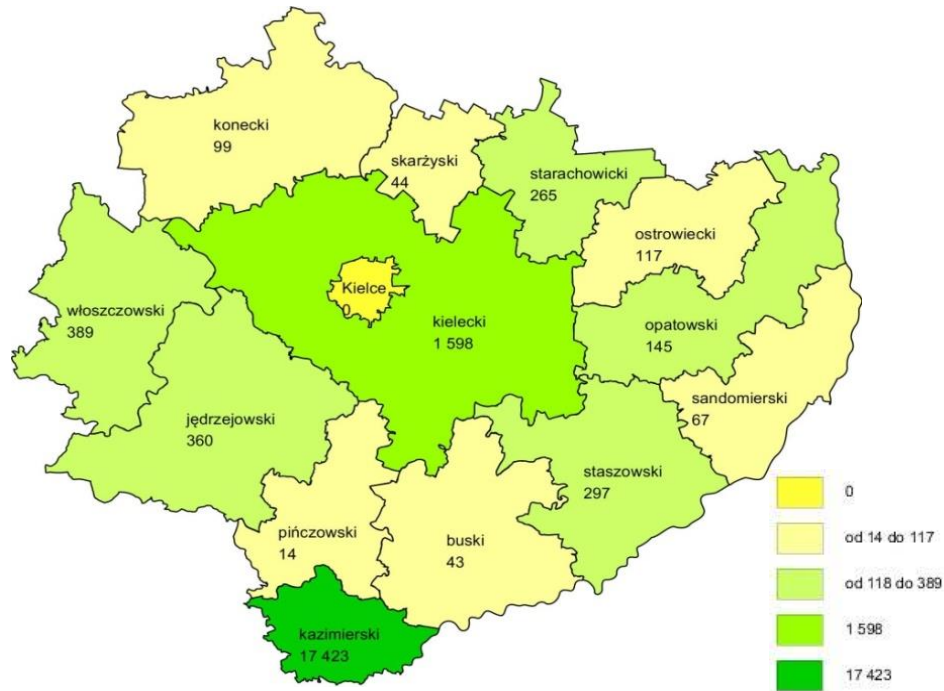
6. Realizacja projektów konkursowych ogłaszanych przez MRPiPS

W ramach projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków uzyskanych z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2015 roku w regionie świętokrzyskim ze wsparcia skorzystało **20 861** osób. Największą aktywność projektową można zaobserwować w powiatach: kazimierskim, gdzie udział w programach wzięło **17 423** osób oraz kieleckim, gdzie liczba osób objętych tego typu wsparciem wyniosła **1 598** osób. Najmniejsze zainteresowanie programami resortowymi wykazano w powiatach: buskim (**43**), pińczowskim (**14**) i skarżyskim (**44**). W mieście Kielce nie odnotowano aktywności w zakresie realizacji projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków uzyskanych z MRPiPS.

W 2015 roku największą aktywność projektową odnotowano w **5** gminach województwa świętokrzyskiego, gdzie w każdej z nich realizowano po **2** lub więcej projektów: Staszów (**5**), Jędrzejów (**3**), Masłów (**3**), Sandomierz (**2**), Osiek (**2**). W 2015 roku projektów finansowanych z MRPiPS nie realizowało **49** ośrodków pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim.

Mapa 6. Liczba osób objętych projektami w 2015 roku w ramach konkursów ogłaszanych przez MRPiPS wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

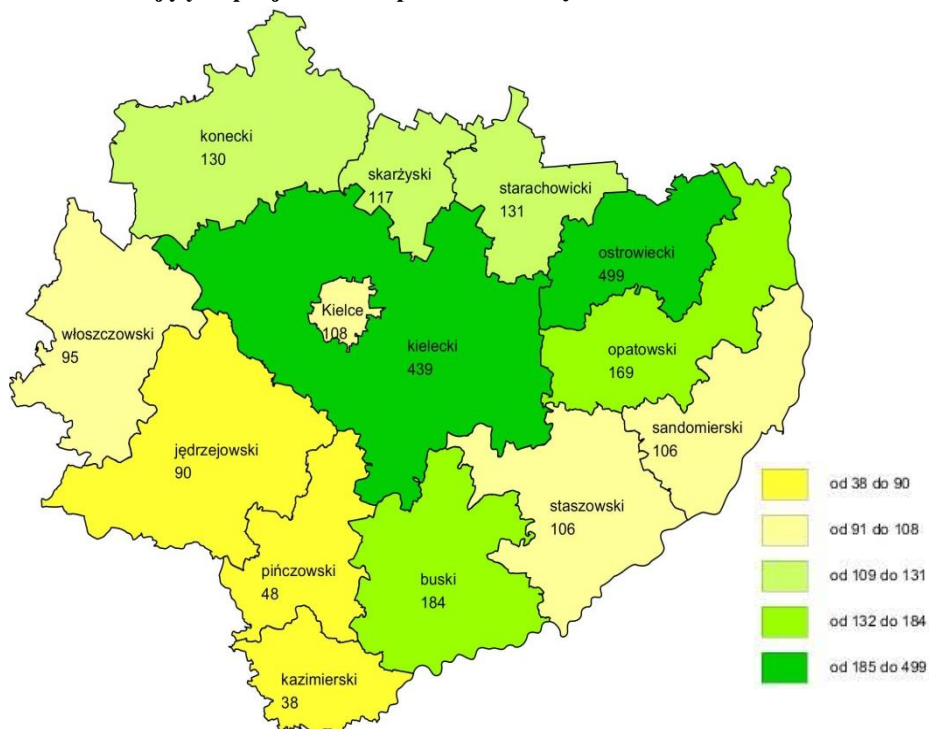
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na przestrzeni badanego okresu największe zainteresowanie konkursami ogłaszanymi przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odnotowano w 2015 roku, gdzie liczba osób objętych programami wyniosła **20 861** - wzrost o **19,7%** liczby osób objętych programami w odniesieniu do roku 2014.

7. Realizacja projektów w ramach środków UE

Kolejnym istotnym czynnikiem mającym na celu rozwój usług społecznych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu są możliwości jakie daje wykorzystywanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

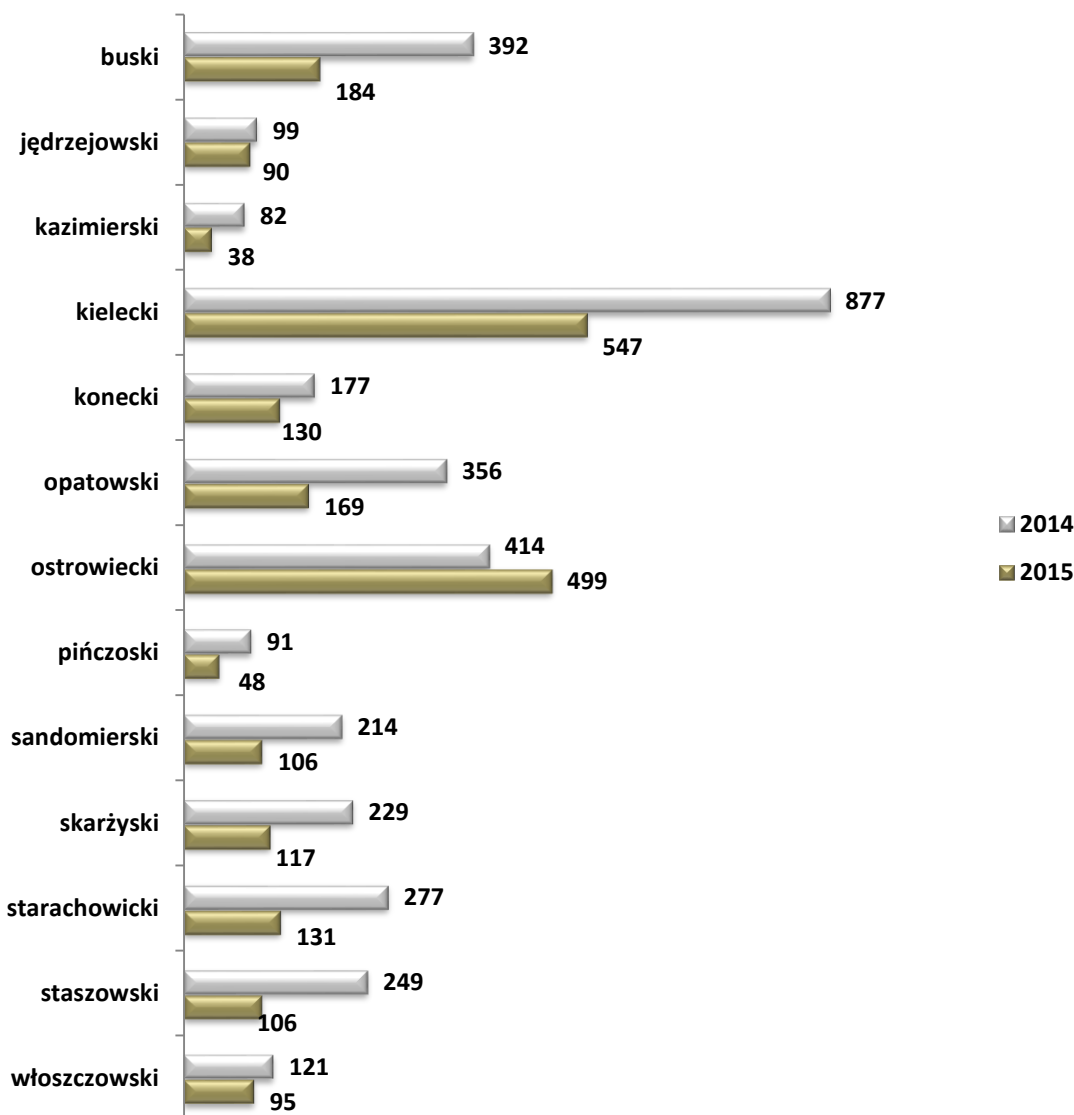
Mapa 7. Liczba osób objętych projektami współfinansowanymi z EFS w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku w skali całego województwa odnotowano duże zróżnicowanie ilości osób objętych projektami współfinansowanymi z EFS. Największą grupę osób, które otrzymały wsparcie odnotowano w powiatach: kieleckim (**439**) i ostrowieckim (**499**), natomiast najmniej osób objęto projektami w powiatach: kazimierskim (**38**), pińczowskim (**48**) oraz jędrzejowskim (**90**).

Aktywność projektową w poszczególnych powiatach regionu przedstawia poniższy wykres 8.

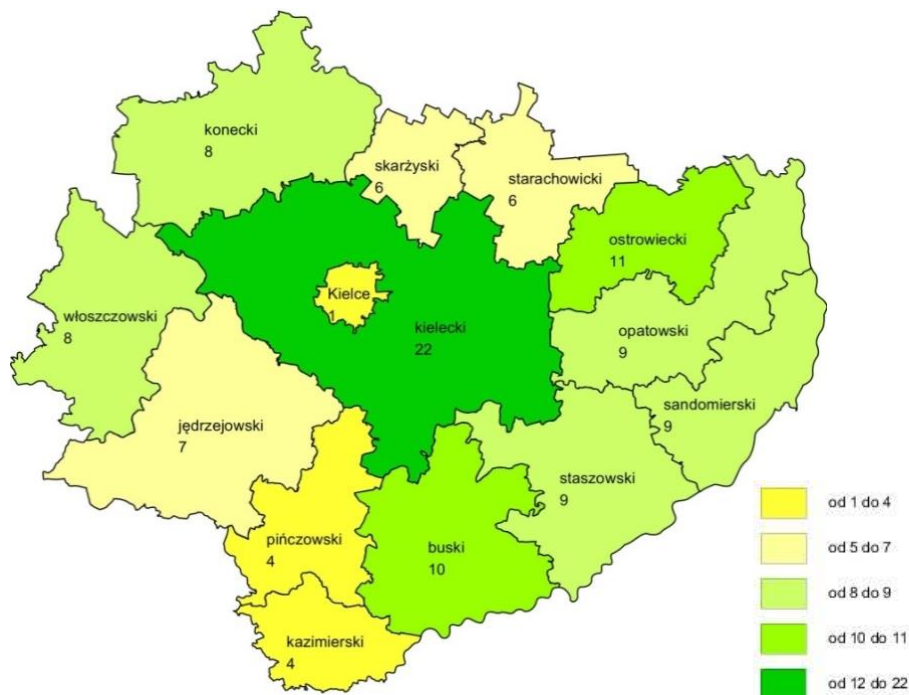

Wykres 8. Liczba osób korzystających z projektów finansowanych z EFS na przestrzeni lat 2014-2015 w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku w powiecie kieleckim odnotowano spadek osób objętych projektami współfinansowanymi z EFS o **37 %** w odniesieniu do 2014 roku, gdzie w powiecie kieleckim w 2014 roku w projektach uczestniczyło **877** osób, natomiast w roku 2015 tylko **547**. Sytuacja ta może być spowodowana faktem, iż zakończono perspektywę finansową z okresu 2007-2013 a rozpoczęciem kolejnej na okres 2014-2020, która jeszcze nie działała. Jedynie w powiecie ostrowieckim nastąpił niewielki wzrost beneficjentów korzystających z projektów o **24,5 %** w stosunku do 2014 roku.

Mapa 8. Liczba realizowanych projektów współfinansowanych z EFS w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego jednostki organizacyjne pomocy społecznej realizowały 74 projekty finansowe ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Najwięcej projektów realizowano w powiecie kieleckim (22).

8. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kadre służb społecznych w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników OPS/PCPR jest podstawowym elementem procesu podnoszenia jakości i profesjonalizacji pracy socjalnej.

Kadrę jednostek organizacyjnych pomocy społecznej stanowią pracownicy zatrudnieni w gminnych ośrodkach pomocy społecznej, miejsko-gminnych ośrodkach pomocy społecznej, miejskich ośrodkach pomocy społecznej, miejskim ośrodku pomocy rodzinie, powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz pracowników wykonujących zadania w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej na podstawie umów cywilno-prawnych. Do kadry jednostki zalicza się również pracowników zatrudnionych w ramach środków EFS.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej odpowiadający m in. za organizację kształcenia kadr pomocy społecznej realizuje zadania mające na celu podnoszenie kwalifikacji kadr jednostek pomocy i integracji społecznej oraz innych służb społecznych w formach

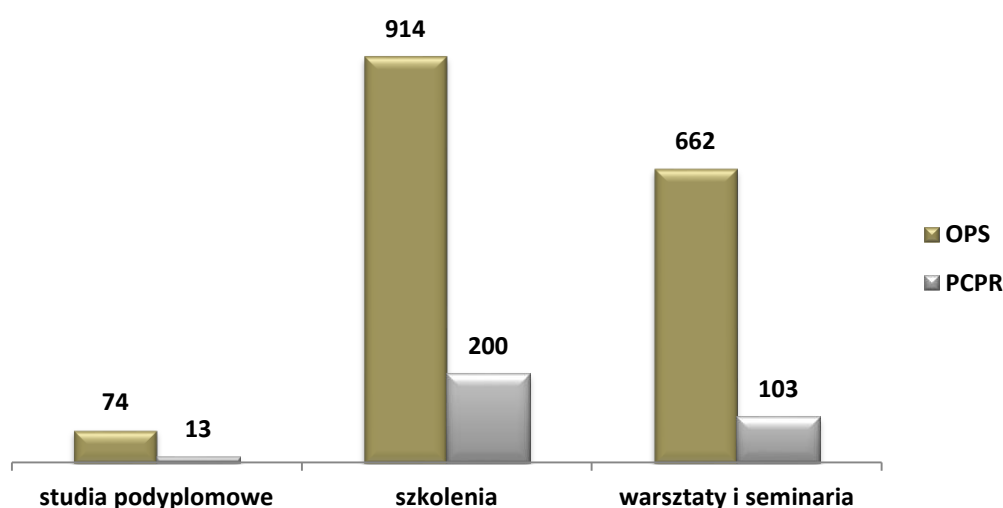
pozaszkolnych jak i w formie studiów podyplomowych. W ramach realizacji tego zadania w 2015 r. zorganizowano szkolenia w następujących zakresach:

- Szkolenia dla Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Pracy z osobami stosującymi przemoc,
- Form i metod aktywizacji społeczno–zawodowej osób niepełnosprawnych,
- Pracy z trudnym klientem – metody pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi,
- Kompleksowego wsparcia osób bezrobotnych.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w latach objętych monitoringiem, przeprowadził następujące formy kształcenia:

- konferencja pt. „Rola władz samorządowych w kształtowaniu lokalnej polityki w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych” przy współpracy z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy skierowane do członków Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych – skorzystało **80** osób,
- szkolenie dla Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – **20** osób powiat staszowski.

W ramach projektu systemowego (EFS) zorganizowano konferencję nt. „Ekonomia społeczna jako narzędzie zapobiegania wykluczeniu społecznemu” w której wzięli udział pracownicy OPS/PCPR. Ponadto przeprowadzono seminarium pn. „Metody pracy z osobą niepełnosprawną”.

Wykres 9. Formy podnoszenia kwalifikacji dla kadr instytucji pomocy i integracji społecznej przez OPS i PCPR w latach 2013-2015.

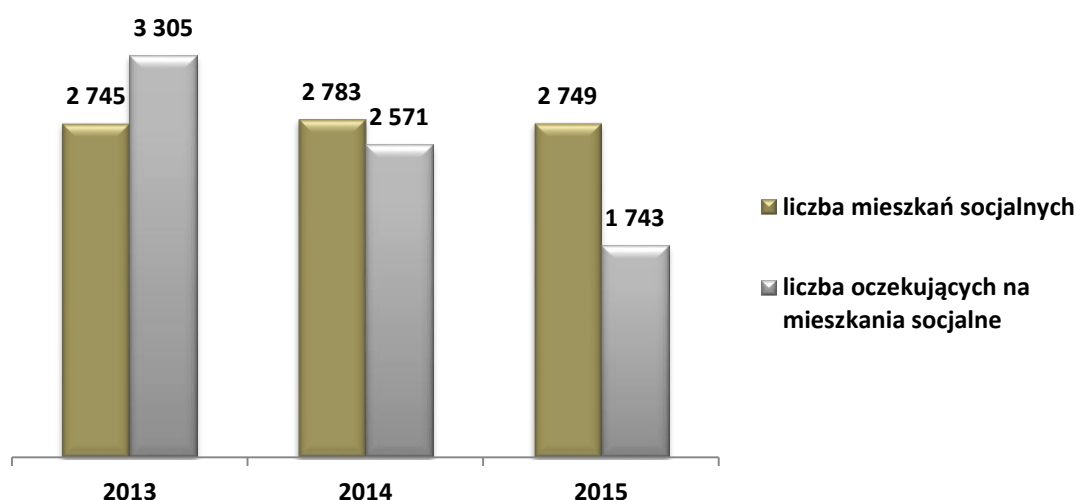
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Najczęściej stosowaną formą podnoszenia kwalifikacji były szkolenia, w których udział wzięło **914** pracowników, następnie warsztaty i seminaria z liczbą **662** osób oraz studia podyplomowe z liczbą **74** osoby.

9. Mieszkania socjalne/komunalne

Mieszkania socjalne

Liczba mieszkań socjalnych, które gminy wynajmują bądź mogą wynająć na podstawie umowy o najem lokalu socjalnego w 2015 roku wyniosła **2 749**. W 2015 roku odnotowano spadek o **1,2%** w stosunku do 2014 roku gdzie liczba mieszkań wynosiła **2 783**. Liczba osób, które w skali całego regionu oczekują na najem mieszkania socjalnego w 2015 roku wyniosła **2 743**, tj. więcej o **6,2%** niż w poprzednim roku (2014 - **2 571** osób).

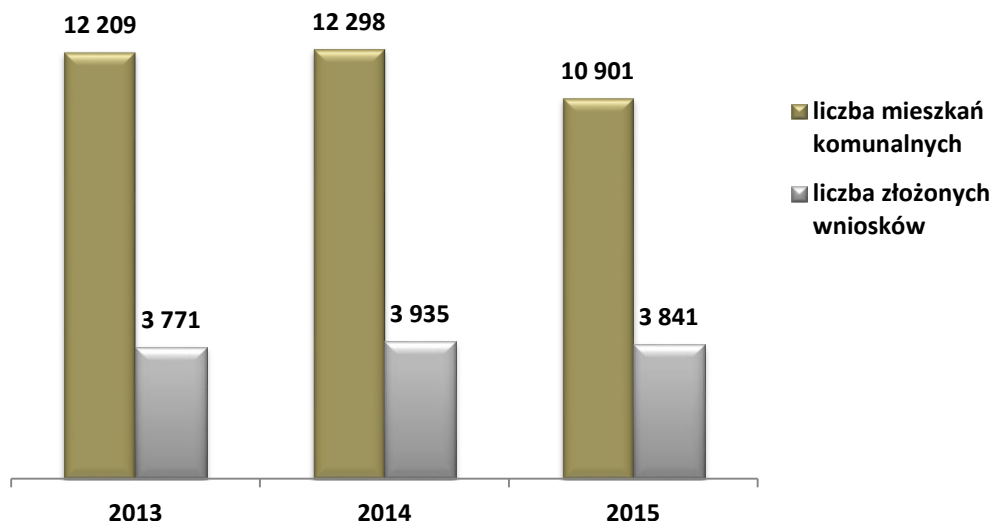
Wykres 10. Liczba mieszkań socjalnych w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku odnotowano **209** wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego, tj. o **7%** mniej w stosunku do 2014 roku.

Mieszkania komunalne

W 2015 roku liczba wszystkich mieszkań stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych bądź spółek handlowych, utworzonych z udziałem gminy, (z wyjątkiem towarzystwa budownictwa społecznego) w województwie świętokrzyskim wyniosła **10 901**. Mieszkania te znajdują się w budynkach stanowiących w całości własność gminy oraz są własnością gminy, ale znajdują się w budynkach stanowiących nieruchomości wspólne, a także mieszkania stanowiące własność Skarbu Państwa, ale zarządzane przez gminę.

Wykres 11. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy, liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne w zasobie gminy na przestrzeni lat 2013-2015 w województwie świętokrzyskim.

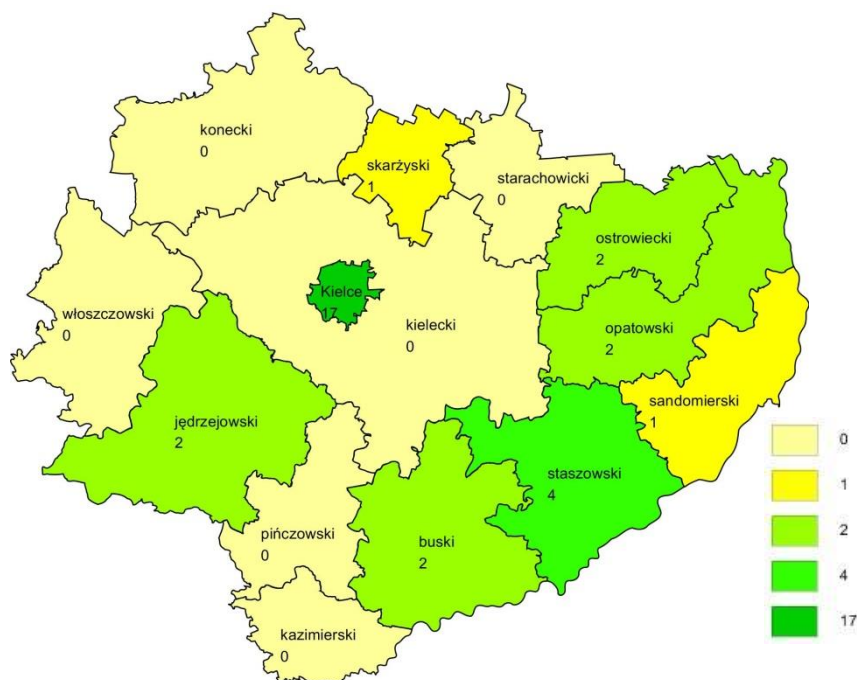
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin regionu zmalała o **11,3%** w odniesieniu do 2014 roku. Obserwowany jest również spadek o **2,3%** liczby wniosków złożonych na mieszkanie komunalne.

10. Mieszkania chronione

Mieszkanie chronione jest świadczeniem niepieniężnym z pomocy społecznej. Pobyt w takim mieszkaniu może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność albo chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki. Zgodnie z przepisami ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany w szczególności: osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Mapa 9. Mieszkania chronione w 2015 roku wg powiatów w regionie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Jak wynika z danych przekazanych przez samorzady gminne i powiatowe, w 2015 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowało **31** mieszkań chronionych (wzrost o **19%** w stosunku do 2014 roku), gdzie **22** z nich prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast **9** przez organizacje pozarządowe. Placówki łącznie oferowały **159** miejsc a skorzystało z nich **138** osób. Ilość pracowników zatrudnionych w placówkach wyniosła **24** osoby. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania mieszkań chronionych w 2015 roku wyniósł **93 288 zł**.

11. Centrum Integracji Społecznej i Klub Integracji Społecznej

Centrum Integracji Społecznej to jednostka organizacyjna utworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową, realizująca reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym programów edukacyjnych, obejmujących m.in. nabywanie umiejętności zawodowych, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia. CIS nie jest samodzielny podmiotem prawnym lecz formą prawną adresowaną do instytucji oraz organizacji pozarządowych pracujących z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym

W województwie świętokrzyskim w roku 2015 funkcjonowało **6** Centrów Integracji Społecznej (tabela 2).

Tabela 2. Centra integracji społecznej w regionie świętokrzyskim w 2015 roku.

Lp.	Placówka	Instytucja prowadząca
1.	CIS w Jędrzejowie	Fundacja Miśka Zdziśka "Błękitny Promyk Nadziei"
2.	CIS w Kielcach	Caritas Diecezji Kieleckiej
3.	CIS w Chmielniku	Fundacja „Nadzieja Rodzinie”
4.	CIS w Ostrowcu Św.	Fundacja „Pomocna Dłoń”
5.	CIS w Skarżysku-Kamiennej	Urząd Miasta Skarżysko-Kamienna
6.	CIS w Staszowie	gmina

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W województwie świętokrzyskim na **6** funkcjonujących centrów integracji społecznej **2** z nich prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego, zaś **4** przez organizacje pozarządowe. W 2015 roku z oferowanej pomocy skorzystało **549** osób. Beneficjenci obsługiwani byli przez kadrę pracowniczą w ilości **74** osób. Na działalność i utrzymanie CIS z regionu przeznaczono kwotę w wysokości **6 602 826 zł**.

Klub Integracji Społecznej to jednostka, której celem jest udzielanie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. To jednostka pomagająca samoorganizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy. KIS zostaje powołany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową³.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2015 roku funkcjonowało **13** Klubów Integracji Społecznej (tabela 3).

³ Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r. Dz.U. 2003 Nr 122 poz.1143.

Tabela 3. Kluby integracji społecznej w regionie świętokrzyskim w 2015 roku.

Lp.	Placówka	Instytucja prowadząca
1.	KIS w Busku-Zdroju	Caritas Diecezji Kieleckiej
2.	KIS w Jędrzejowie	Caritas Diecezji Kieleckiej
3.	KIS w Sędziszowie	Caritas Diecezji Kieleckiej
4.	KIS w Kielcach	MOPR
5.	KIS w Kielcach	Świętokrzyski Klub Abstynentów „Raj”
6.	KIS w Kielcach	Caritas Diecezji Kieleckiej
7.	KIS w Morawicy	Stowarzyszenie „Arka Nadziei”
8.	KIS w Końskich	M-GOPS
9.	KIS w Ostrowcu Św.	Fundacja „Pomocna Dłoń”
10.	KIS w Skarżysku-Kam	MOPS w Skarżysku Kamiennej
11.	KIS w Bliżynie	GOPS w Bliżynie
12.	KIS w Starachowicach	MOPS w Starachowicach
13.	KIS we Włoszczowie	OPS we Włoszczowie

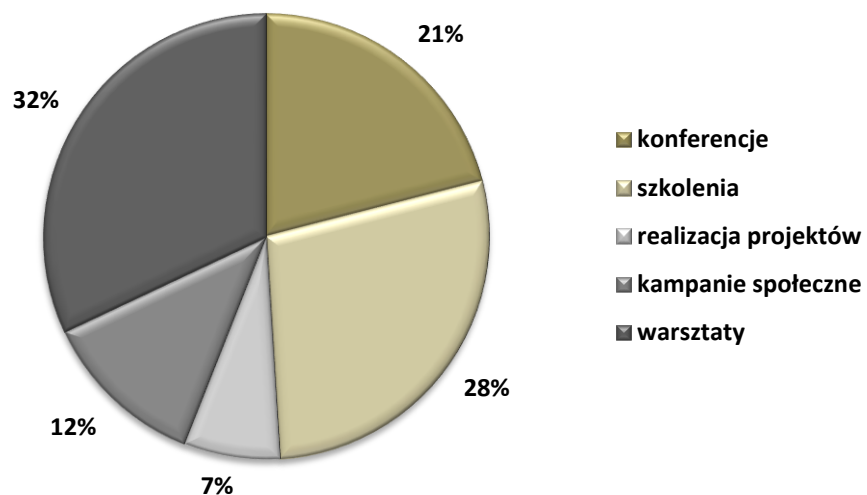
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W zajęciach oferowanych przez KIS-y w 2015 roku wzięło udział **2 772** osoby. Kadra zatrudniona w KIS liczyła w 2015 roku **37** osób, a roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek w 2015 roku wyniósł **612 698 zł**.

12. Liczba zorganizowanych kampanii społecznych, konferencji, szkoleń

Głównymi mechanizmami rozpowszechniania wiedzy, podnoszenia świadomości wśród społeczeństwa na temat przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym prowadzącym do wykluczenia społecznego jest organizowanie różnego rodzaju przedsięwzięć takich jak: kampanie, konferencje, szkolenia itp. Taki rodzaj informowania gwarantuje bezpośredni kontakt ze społeczeństwem.

Wykres 12. Narzędzia rozpowszechniające przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu OPS/PCPR w latach 2014-2015.

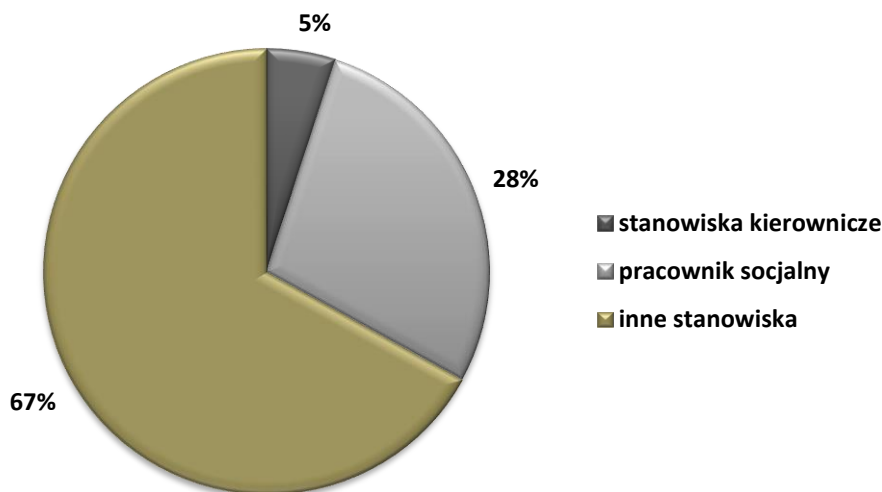
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015 stosowano różne formy podnoszenia świadomości wśród społeczeństwa na temat przeciwdziałania wykluczenia społecznego. W tego rodzaju działaniach najczęściej wykorzystywano metodę warsztatów (32 %) oraz szkoleń (28 %).

13. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej

W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej zatrudnionych było **2 908** osób, z czego:

- **138** osób zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych (co stanowi 5% ogółu kadry w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej),
- **804** osób zatrudnionych na stanowiskach pracownika socjalnego (28% kadry zatrudnionej w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej),
- **1 967** osób zatrudnionych na innych stanowiskach (67% ogółu pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej).

Wykres 13. Pracownicy zatrudnieni w jednostkach pomocy i integracji społecznej na poszczególnych stanowiskach regionu świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Kadra kierownicza

Kadrę kierowniczą jednostki organizacyjnej pomocy społecznej stanowią osoby zatrudnione na stanowisku: kierownik ośrodka, dyrektor ośrodka, dyrektor centrum oraz odpowiednio zastępcy.

W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego na stanowiskach kierowniczych zatrudnionych było **138** osób, z czego **100** posiadało wykształcenie wyższe. Według danych oceny zasobów pomocy społecznej specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej posiadało **124** osoby pracujące na stanowiskach kierowniczych.

Pracownicy socjalni

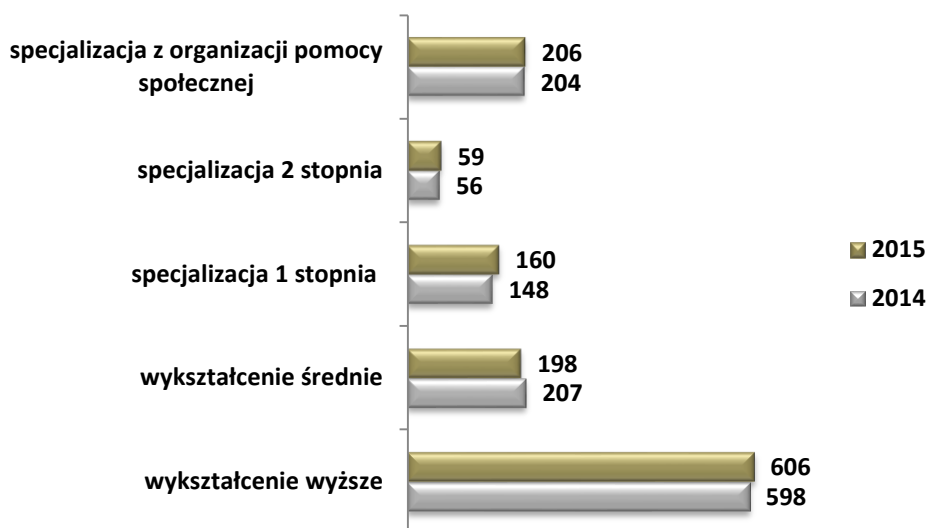
Wg ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* pracownik socjalny powinien spełniać następujące kryteria:

- posiadać dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych lub,
- posiadać dyplom ukończenia studiów wyższych o kierunku praca socjalna bądź, do dnia 31 grudnia 2013 roku ukończyć studia wyższe o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego na jednym z kierunków: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie.

W 2015 roku liczba pracowników socjalnych w regionie świętokrzyskim wyniosła **804** osób, w tym **116** osób stanowili pracownicy socjalni zatrudnieni ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wykształcenie pracowników socjalnych:

- **606** osób posiadało wykształcenie wyższe (**75%** ogółu),
- **198** osób posiadało wykształcenie średnie (**24%** ogółu),
- **160** osób posiadało specjalizacją 1-ego stopnia w zawodzie (**20%** ogółu),
- **59** osób posiadało specjalizację 2-ego stopnia w zawodzie (**7%** ogółu),
- **206** pracowników posiadało specjalizację z organizacji pomocy społecznej (**25%** ogółu).

Wykres 14. Wykształcenie pracowników socjalnych zatrudnionych w jops na terenie województwa świętokrzyskiego na przestrzeni lat 2014-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

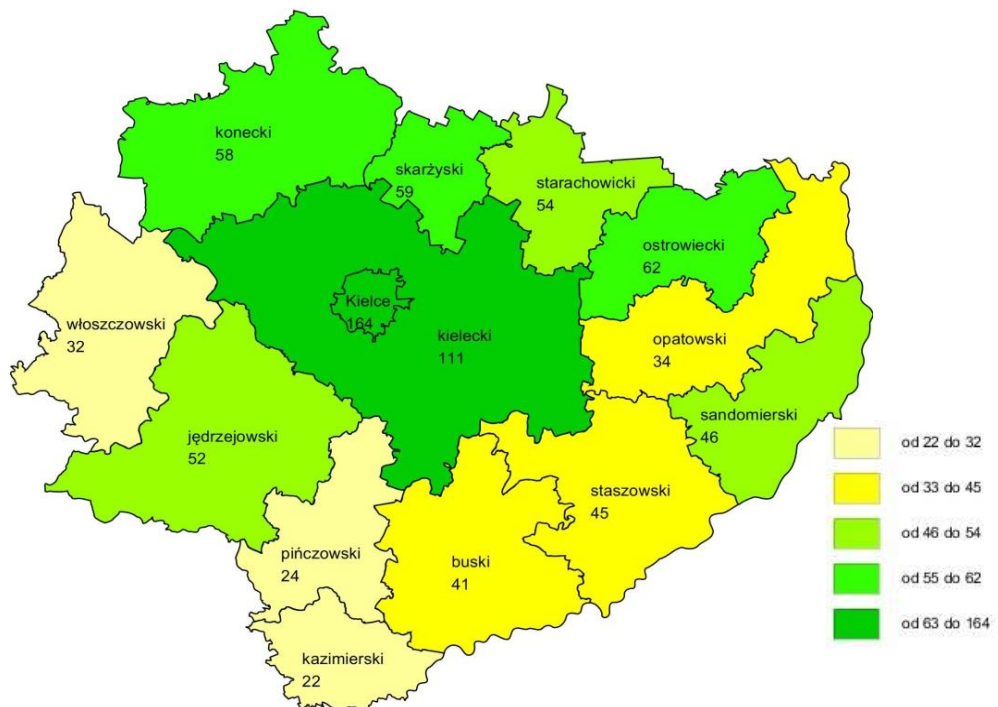
Wśród pracowników socjalnych wzrosła liczba osób posiadających specjalizację 1-ego stopnia (o **12** osób) i 2-ego stopnia (o **3** osoby) w zawodzie, wzrosła również liczba osób mających specjalizację z organizacji pomocy społecznej (o **2** osoby) oraz pracowników posiadających wykształcenie wyższe (**1,3%**). Jedynie wśród pracowników spadło wykształcenie średnie o (**4,3 %**).

Ustawa o pomocy społecznej obliguje ośrodki pomocy społecznej do zatrudnienia nie mniej niż 3 pracowników socjalnych „proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą

socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących”.

W 2015 roku, na terenie województwa świętokrzyskiego, wiele ośrodków nie spełniało wymogów, o których mowa w art. 110 ust.11 ustawy o pomocy społecznej, gdyż liczba pracowników socjalnych była niższa od normy przewidzianej przez ustawodawcę zarówno w odniesieniu do liczby mieszkańców w gminie (1 pracownik na 2000 mieszkańców) – w przypadku 18 ośrodków pomocy społecznej, jak i w stosunku do grup osób objętych świadczeniami (1 pracownik na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących) – w przypadku 55 gmin.

Mapa 10. Liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w jops wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

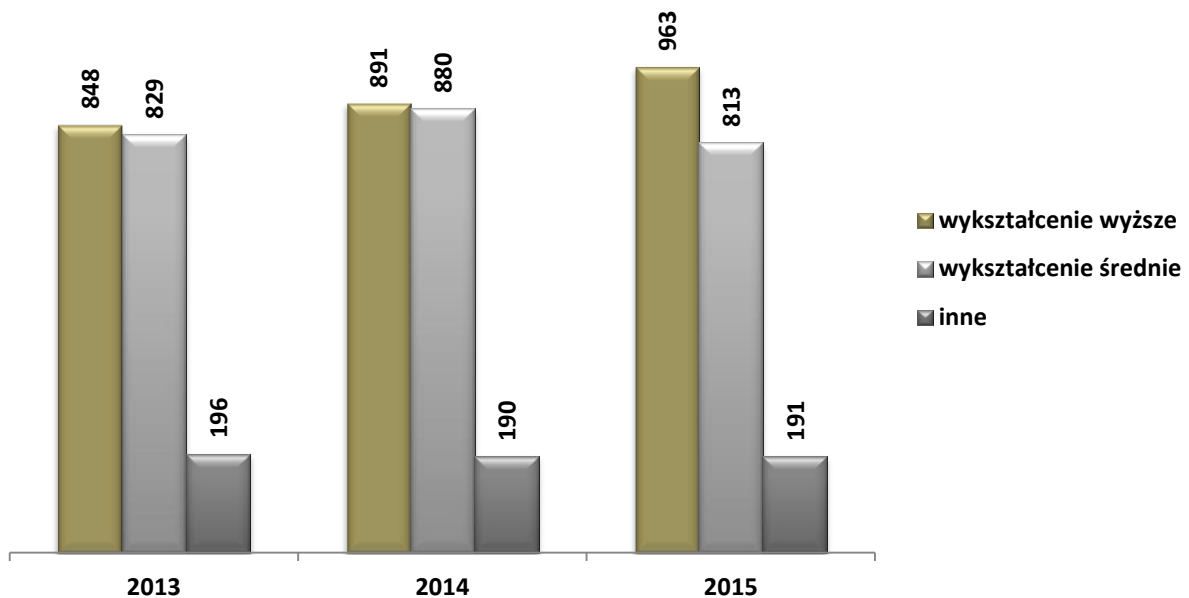
Według danych oceny zasobów pomocy społecznej w 2015 roku 18 ośrodków pomocy społecznej z województwa świętokrzyskiego (o 3 gminy więcej niż w 2014 roku) nie spełniało ustawowego wymogu zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców. Z 18 ośrodków pomocy społecznej 8 z nich spełnia wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej – 1 pracownik na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

Pozostali pracownicy

Do grupy pozostałych pracowników zalicza się osoby zatrudnione na stanowiskach: asystentów rodziny, opiekunów, opiekunów społecznych, specjalistycznych pielęgniarek, pedagogów, informatyków, pracowników projektu, aspirantów pracy socjalnej, konsultantów z obszaru pomocy społecznej, prawników i innych.

W 2015 roku ich liczba wyniosła **1 967** osób i zwiększyła się o **6** pracowników w porównaniu do roku 2014, z czego:

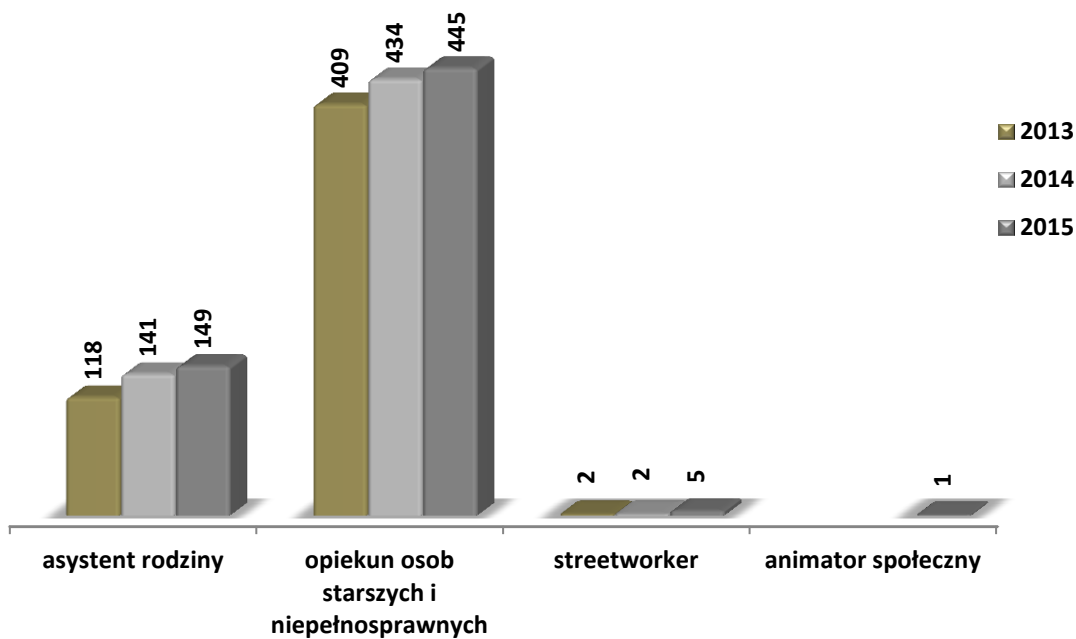
- **963** osób posiadało wykształcenie wyższe (**49%** ogółu),
- **813** osób wykształcenie średnie (**41%** ogółu),
- inne **191** osób (**9%**).

Wykres 15. Pozostali pracownicy zatrudnieni w jops na terenie regionu świętokrzyskiego w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W latach obejmujących monitoring programu obserwujemy wzrost zatrudnienia pozostałych pracowników ośrodków pomocy społecznej, co przedstawia wykres 16.

Wykres 16. Pracownicy zatrudnieni w jednostkach pomocy i integracji społecznej regionu świętokrzyskiego w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

W województwie świętokrzyskim w latach 2013-2015 w jednostkach pomocy społecznej odnotowano wzrost zatrudnienia pracowników. Największą grupę osób zatrudniano na stanowiskach: opiekun osób starszych oraz asystent rodziny. Streetworkerów zatrudnia tylko miasto Kielce, ich liczba (2 pracowników) jest niezmienna na przestrzeni lat 2013-2015, gmina Zagnańsk (2 pracowników) oraz gmina Mirzec zatrudnia (1 pracownika) na tym stanowisku. Niestety tylko jeden z ośrodków pomocy społecznej zatrudnia animatora społecznego, tj. Pierzchnica w powiecie kieleckim.

CEL OPERACYJNY II

EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA I OPIEKI NAD DZIEĆMI I RODZINAMI WYKLUCZONYMI ORAZ ZAGROŻONYMI WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Kolejny cel operacyjny skupia się na wsparciu dzieci i rodzin wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

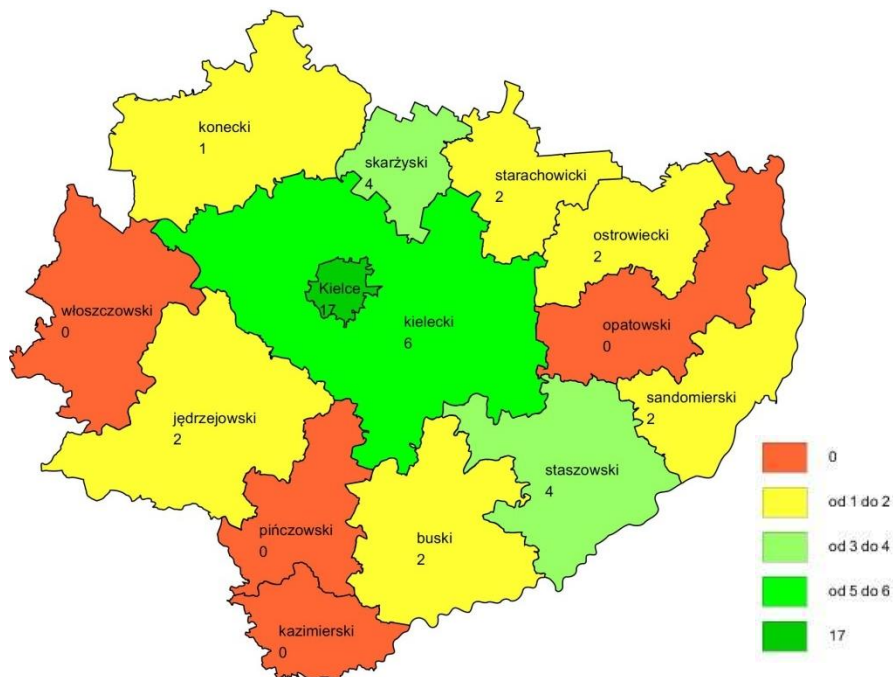
1. Dzieci objęte opieką: żłobki, przedszkola, oddziały przyszkolne, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego

W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowały **42** (publiczne i niepubliczne) żłobki, oddziały żłobkowe i kluby dziecięce, tj. o **5** placówek więcej niż w 2014 roku.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby żłobków i oddziałów żłobkowych w regionie. W 2012 roku ich liczba wyniosła **14** placówek, a w 2014 roku liczba ta wzrosła ponad dwukrotnie i ukształtowała się na poziomie **37** placówek.

W 2015 roku największa liczba żłobków zlokalizowana była na terenie miasta Kielce, gdzie znajdowało się **17** żłobków, następnie na terenie powiatów: kieleckiego (**6** placówek), staszowskiego oraz skarżyskiego (po **4** placówki). Na terenie powiatów: kazimierskiego, opatowskiego, pińczowskiego i włoszczowskiego nie odnotowano funkcjonowania żłobków. Natomiast po 1-2 placówki odnotowano w powiatach: koneckim (**1** placówka), buskim (**2** placówki), jędrzejowskim (**2** placówki), ostrowieckim (**2** placówki), sandomierskim (**2** placówki) i starachowickim (**2** placówki).

Mapa 11. Żłobki i oddziały żłobkowe wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

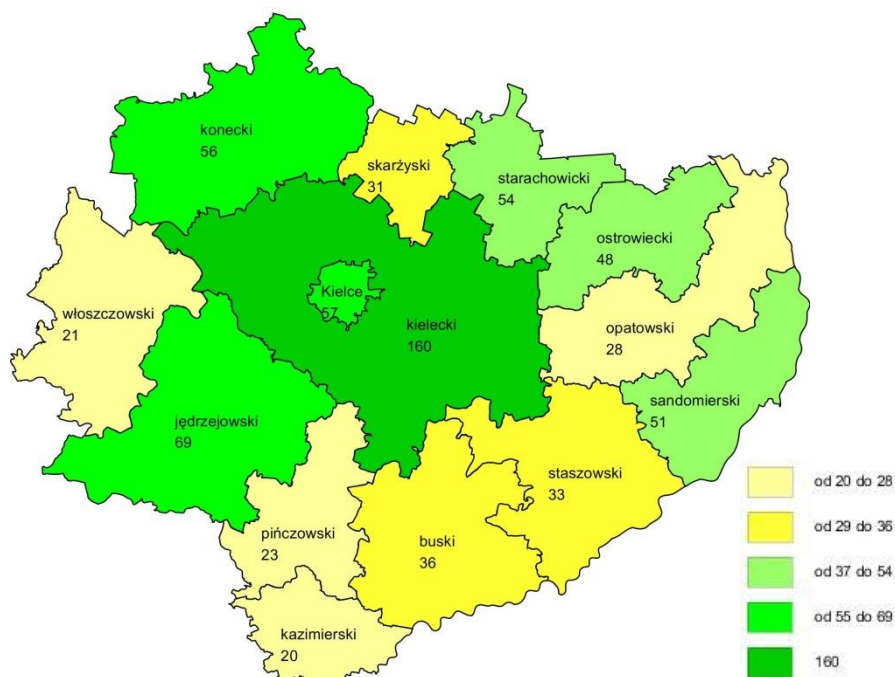
W roku 2015 liczba miejsc w placówkach wyniosła **1 540** miejsc i zwiększyła się o **15,6%** w porównaniu do roku 2014 (oferowanych było **1 299** miejsc). Pomimo wzrostu liczby żłobków nadal obserwowany jest deficyt liczby miejsc w placówkach w stosunku do zapotrzebowania. W roku 2015 liczba dzieci, którym nie przyznano miejsca w placówce wyniosła **271**, tj. o **20%** więcej niż w 2014 roku.

Liczba publicznych i niepublicznych przedszkoli wraz z liczbą oddziałów przyszkolnych przy szkołach podstawowych, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego zlokalizowanych na terenie gmin bądź miasta na prawach powiatu na terenie województwa świętokrzyskiego w 2015 roku wyniosła **687**, co w porównaniu do roku 2014 stanowi nieznaczny spadek liczby przedszkoli (o **3** placówki).

W 2015 roku publiczne i niepubliczne przedszkola w województwie świętokrzyskim dysponowały łączną liczbą miejsc wynoszącą **33 024**, tj. więcej o **0,8%** niż w 2014 roku, gdzie oferowanych było **32 752** miejsc. Na przestrzeni lat 2013-2015 obserwujemy coraz mniejszą liczbę dzieci którym nie przyznano miejsc w przedszkolu. W 2015 roku miejsca w placówce nie otrzymało **309** dzieci w wieku przedszkolnym.

Mapa 12. Liczba przedszkoli wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku.

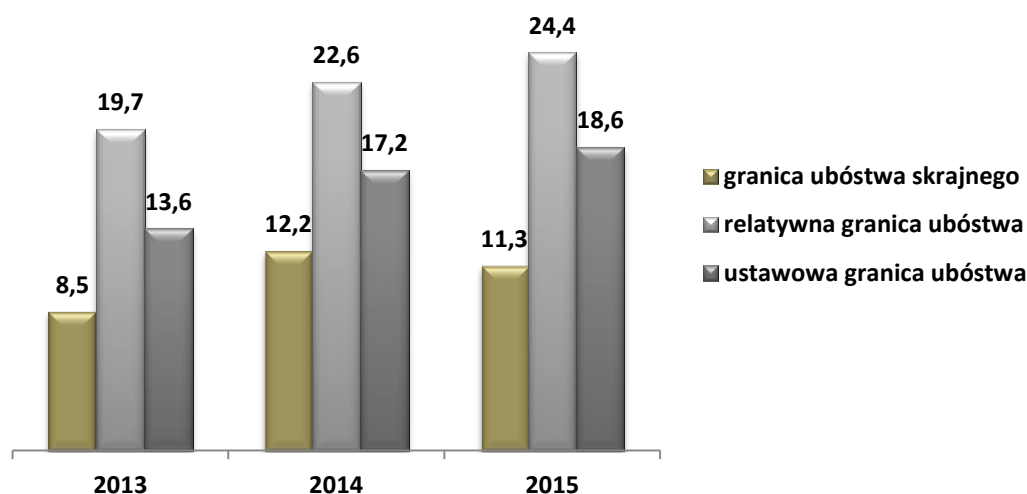
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Najwięcej przedszkoli zlokalizowanych jest na terenie powiatu kieleckiego (**160**), jędrzejowskiego (**69**), koneckiego (**56**) oraz na terenie miasta Kielce (**57**). Następnie w powiatach: starachowickim (**54**), sandomierskim (**51**), ostrowieckim (**48**), buskim (**36**), staszowskim (**33**) i skarżyskim (**31**). Najmniejsza liczba przedszkoli znajduje się w powiatach: kazimierskim (**20**), włoszczowskim (**21**), pińczowskim (**23**) oraz opatowskim (**28**).

2. Poziom ubóstwa (skrajne, ustawowe, relatywne) w regionie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, realizując ustawowe zadanie samorządu województwa dotyczące rozpoznawania przyczyn ubóstwa, cyklicznie dokonuje analizy dotyczącej problemu ubóstwa w województwie.

Zasięg ubóstwa (stopa ubóstwa) to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy od przyjętej granicy ubóstwa. Przyjęte zostały 3 granice ubóstwa ekonomicznego; ustawowa, relatywna oraz skrajna granica ubóstwa.

Wykres 17. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ekonomicznym w 2015 roku w województwie świętokrzyskim.

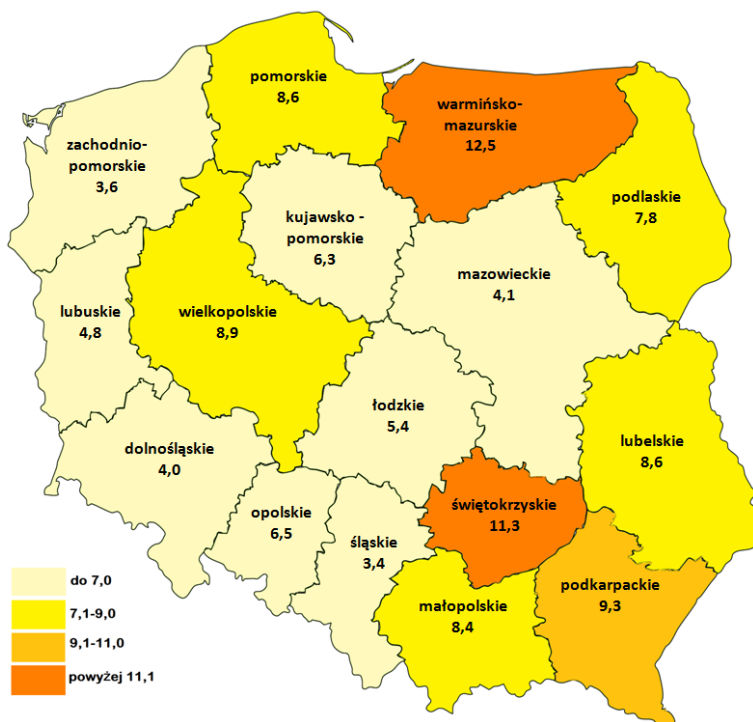
Źródło: Raport GUS za 2015 rok

Analizując dane dotyczące zasięgu ubóstwa w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2013-2015 obserwujemy, iż w przypadku zasięgu ubóstwa mierzonego według granicy ubóstwa skrajnego oraz relatywnej granicy ubóstwa występowała tendencja wzrostowa. W przypadku pomiaru z zastosowaniem ustawowej granicy ubóstwa, wpływ na wielkość tego wskaźnika miała zmiana kryteriów dostępu do świadczeń pomocy społecznej tj. poprzez podniesienie progu interwencji socjalnej zwiększyła się potencjalna grupa osób uprawnionych do pobierania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Na tle innych regionów województwo świętokrzyskie plasuje się zaraz za województwem warmińsko-mazurskim jako region o najwyższych wskaźnikach zagrożenia ubóstwem w kraju. Mimo iż z szacunków GUS wynika, że sytuacja materialna gospodarstw domowych minimalnie się poprawia, to poziom ubóstwa się nie zmienia.

Przestrzenne zróżnicowanie indeksu zagrożenia ubóstwem, jakie notowane jest w poszczególnych powiatach regionu wskazuje, iż zagrożenie ubóstwem w większości powiatów maleje. Jednak są też takie powiaty, w których w dalszym ciągu utrzymuje się wysoki poziom zagrożenia ubóstwem. Ze wszystkich powiatów w regionie najwyższą wartość indeksu zagrożenia ubóstwem odnotowano w powiatach skarżyskim, ostrowieckim, opatowskim i kazimierskim, natomiast najniższą wartość w m. Kielce oraz powiecie pińczowskim.

Mapa 13. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2015 r. wg województw-Polska.

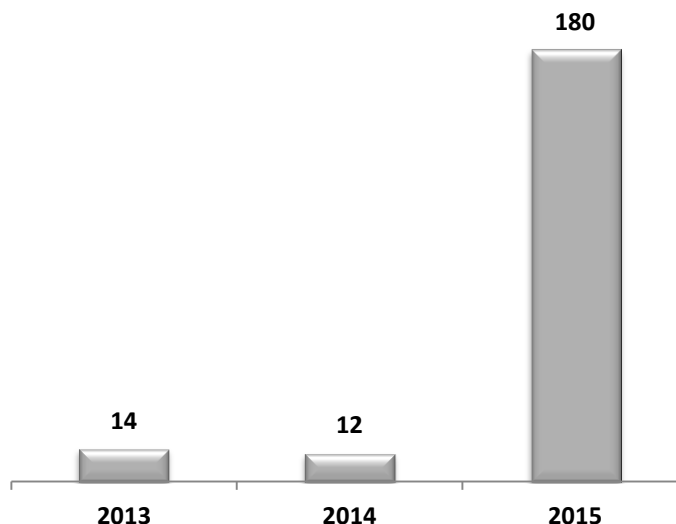

Źródło: Raport GUS „Ubóstwo w Polsce w 2015 roku”.

3. Liczba dzieci i młodzieży objętej pomocą z powodu sieroctwa/eurosieroctwa

Eurosieroctwo jest negatywnym skutkiem migracji zarobkowej jednego lub obojga rodziców, w wyniku którego dzieci pozostają pod opieką drugiego współmałżonka, dziadków, dalszej rodziny, a nawet same.

Ankietowane przez ROPS ośrodki pomocy społecznej z regionu wskazały, iż szacunkowa liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą z powodu eurosieroctwa, w których co najmniej jeden z rodziców pracuje za granicą wyniosła w 2015 roku **180** osób, co stanowi wzrost (o **168**) w odniesieniu do roku 2014 – wykres 18.

Wykres 18. Liczba dzieci i młodzieży objętej pomocą z powodu sieroctwa/eurosieroctwa.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Na podstawie danych badania ankietowego odnotowano znaczący wzrost liczby dzieci i młodzieży objętych wsparciem z powodu sieroctwa lub eurosieroctwa w regionie. Największą liczbę wykazały ośrodki z gminy **Stąporków - 68** osób oraz w **Skarżysku –Kamiennej - 58** osób. Powiatowe centra pomocy społecznej wskazały ogółem liczbę **50** dzieci i młodzieży objętych pomocą społeczną z powodu eurosieroctwa.

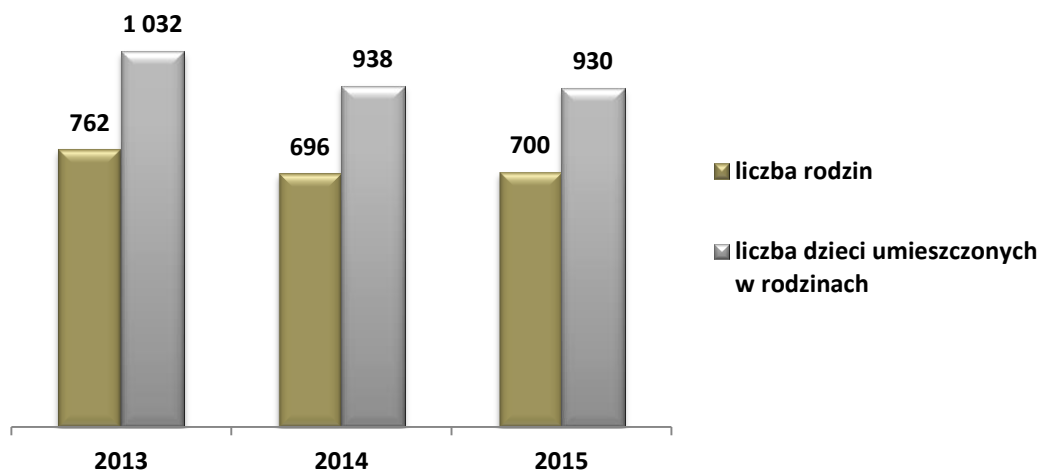
Skala zjawiska eurosieroctwa jest znacząca, ale trudno o dokładne statystyki, ponieważ takie badania nie są prowadzone. Dorośli, dzieci czy nawet młodzież niechętnie ujawniają swoją sytuację rodzinną. Ale właśnie dzieci ponoszą największe, negatywne, psychologiczne konsekwencje rozłąki z rodzicem. Negatywne konsekwencje można zauważyć szybko, powodują one często odległe skutki typu: lęk, depresje, niska samoocena, konflikty, uzależnienia, patologie i wiele innych.

4. Rodzina zastępcza spokrewniona/niespokrewniona

Rodziny spokrewnione

W rodzinie zastępczej spokrewnionej opiekę i wychowanie nad dzieckiem przejmują członkowie rodziny dziecka zobowiązani do alimentacji, tj. wstępni (dziadkowie, pradiadkowie) lub rodzeństwo. Rodzinie tej przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej w kwocie nie niższej niż **660 zł** miesięcznie.

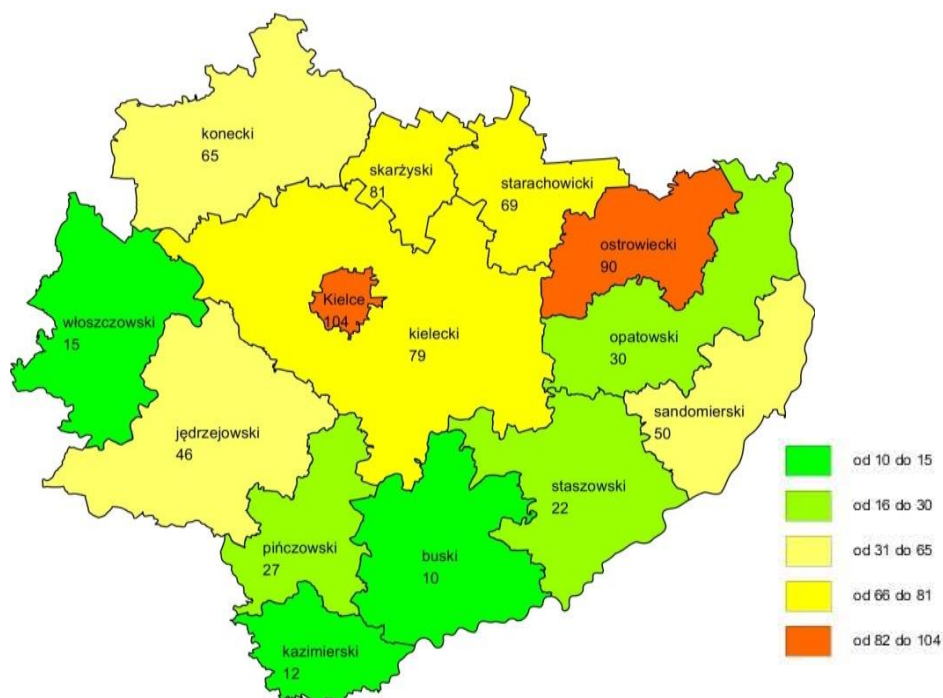

Wykres 19. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w 2015 roku w regionie wyniosła **700** i w odniesieniu do roku poprzedniego jest większa o 4 rodziny tego typu. Na przestrzeni lat 2013-2015 widoczny jest systematyczny spadek liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem. W roku 2015 odnotowano spadek o 8 dzieci w odniesieniu do roku poprzedniego.

Mapa 14. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

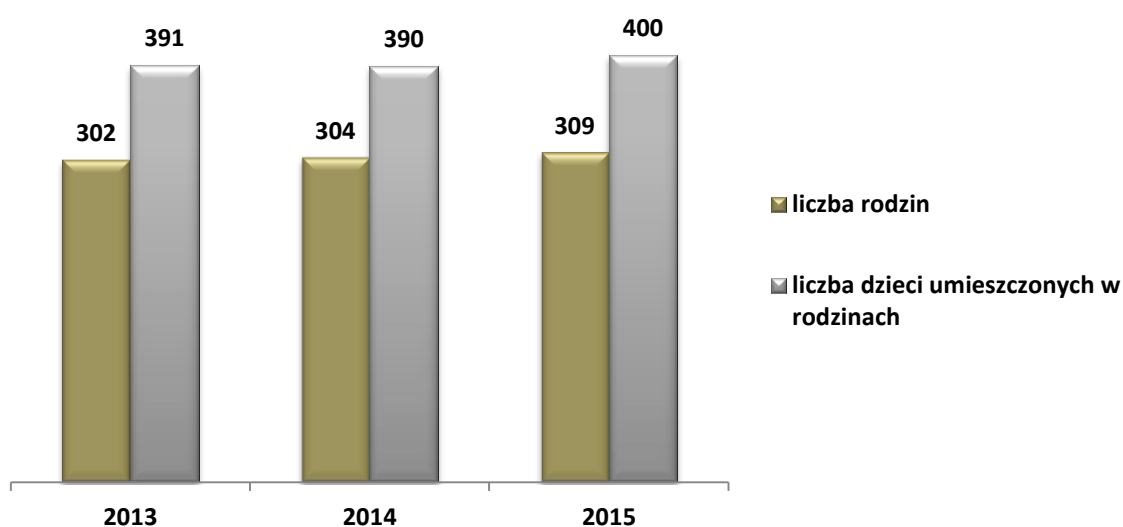

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Mapa 14 prezentuje liczbę rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w poszczególnych powiatach regionu świętokrzyskiego. Najwięcej tego typu rodzin odnotowano w mieście Kielce (**104**) i powiecie ostrowieckim (**90**), najmniej w powiecie buskim (**10**), powiecie kazimierskim (**12**) oraz włoszczowskim (**15**).

Rodziny zastępcze niezawodowe

Rodziny zastępcze niezawodowe tworzone są przez małżeństwo lub osoby niepozostające w związku małżeńskim, niebędące wstępniymi lub rodzeństwem dziecka, w tym przez osoby z dalszej rodziny lub też niespokrewnione z dziećmi.

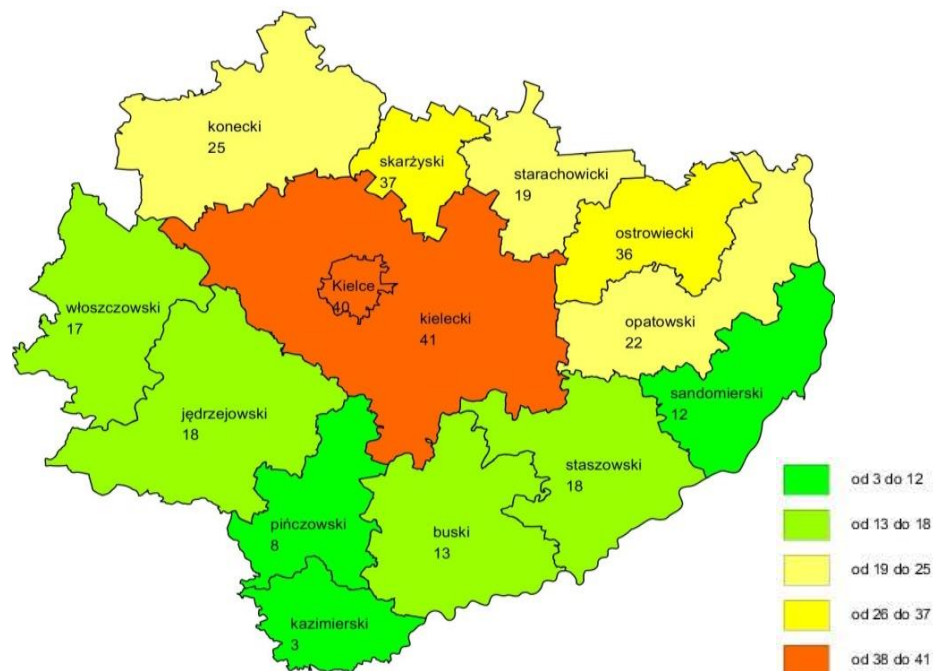
Wykres 20. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na przestrzeni lat 2013 – 2015 zaobserwować można stabilnie utrzymujący się poziom liczby rodzin zastępczych niezawodowych. W roku 2015 funkcjonowało **309** tego typu rodzin – wzrost w odniesieniu do roku 2014 o **5** rodzin. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych systematycznie rośnie. W 2015 roku odnotowano wzrost o **10** dzieci w odniesieniu do roku 2014.

Mapa 15. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

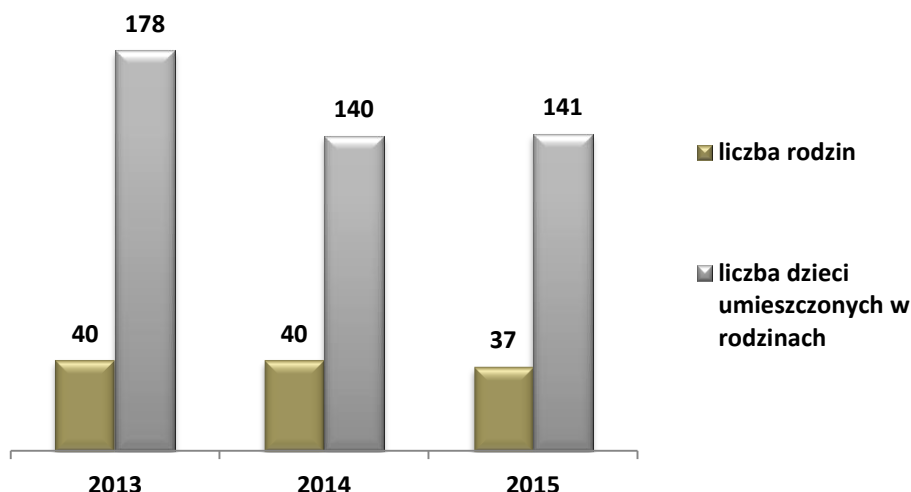

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Najwięcej tego typu rodzin w 2015 roku odnotowano w powiecie kieleckim (**41**) oraz w mieście Kielce (**40**), natomiast najmniej w powiecie kazimierskim (**3**), pińczowskim (**8**) i sandomierskim (**12**).

Rodziny zastępcze zawodowe

W zawodowej rodzinie zastępczej dzieci umieszcza się na pobyt długoterminowy lub w przypadku rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego na pobyt okresowy, do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej niż na okres 4 miesięcy (w szczególnych sytuacjach pobyt może zostać przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej). W przypadku tego typu rodzin wysokość wynagrodzenia jest zależna od liczby i stanu zdrowia umieszczonych dzieci, przy czym rodzina zastępcza otrzymuje wynagrodzenie także za okres pozostawania w gotowości do przyjęcia dziecka.

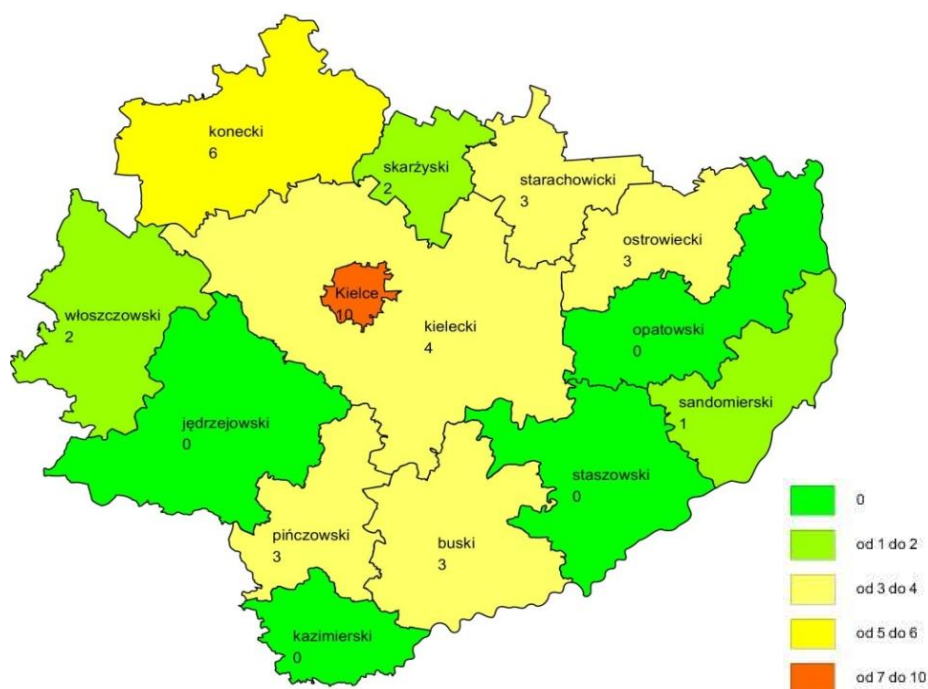

Wykres 21. Liczba rodzin zastępczych zawodowych w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku odnotowano spadek o 3 rodziny zastępcze zawodowe (z 40 do 37 rodzin). Wśród zawodowych rodzin zastępczych w 2015 roku funkcjonowały 4 rodziny zastępcze specjalistyczne, 13 rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i 18 rodzin prowadzących rodzinny dom dziecka. Kwota świadczeń przeznaczona dla rodzin zastępczych zawodowych w 2015 roku wyniosła 1 589 641 zł.

Mapa 16. Liczba rodzin zastępczych zawodowych w 2015 roku wg powiatów woj. świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Mapa 16 prezentuje liczbę rodzin zastępczych zawodowych w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego. W 2015 roku najwięcej tego typu rodzin odnotowano w mieście Kielce (**10**). Rodzin zastępczych zawodowych nie odnotowano w powiecie jędrzejowskim, kazimierskim, staszowskim oraz opatowskim.

5. Liczba dzieci adoptowanych

Na podstawie danych ze Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego w 2015 roku przysposobionych zostało **52** dzieci (wzrost o **7** w odniesieniu do roku 2014).

Tabela 4. Dzieci przysposobione w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba dzieci		
		2013	2014	2015
1	Dzieci przysposobione, z tego w wieku:	70	45	52
1.1	poniżej 1 roku życia	13	7	16
1.2	od 1 roku do 4 lat	31	14	12
1.3	od 5 lat do 9 lat	18	16	9
1.4	10 i więcej lat	8	8	15
2	Dzieci przysposobione, z tego			
2.1	dziewczęta	40	21	33
2.2	chłopcy	30	24	19
3	Dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	2	0	1
4	Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:			
4.1	w pieczy instytucjonalnej	17	4	9
4.2	w rodzinnej pieczy zastępczej	42	26	27
4.3	w rodzinie biologicznej	11	15	16

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Świętokrzyskiego Ośrodka Adopcyjnego.

6. Liczba założonych „Niebieskich Kart”

„Niebieska Karta” to procedura, która może zostać zainicjowana przez Policję, Ośrodek Pomocy Społecznej lub Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i dotyczy członków rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.

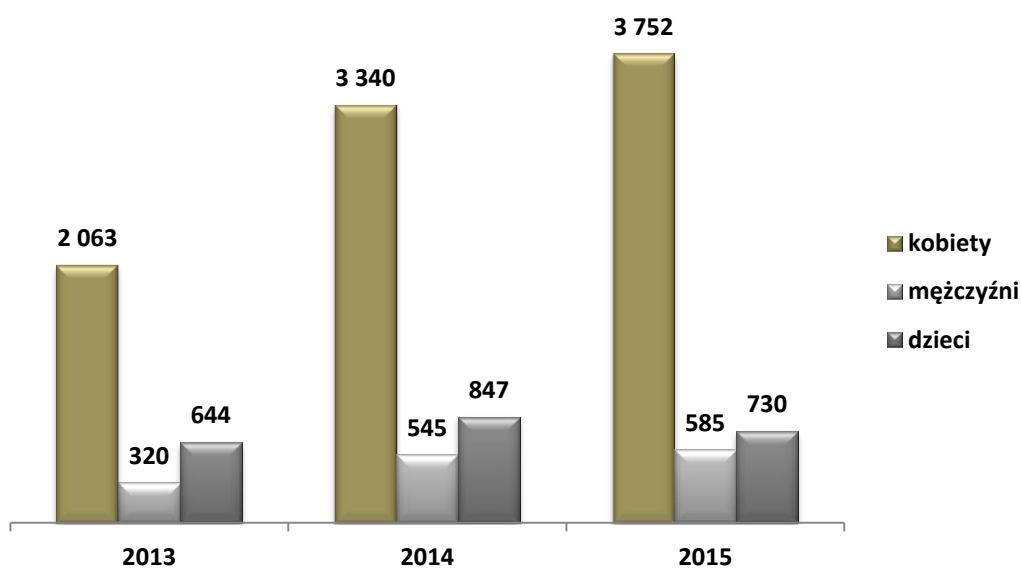
Tabela 5. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart”	2013	2014	2015
Liczba formularzy wszczynających procedurę	1 765	2 951	3 393
Liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwania procedury	407	542	733
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” ogółem	2 172	3 493	4 126

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

W 2015 roku obserwujemy wzrost liczby wypełnionych przez funkcjonariuszy policji „Niebieskich Kart” w regionie świętokrzyskim. Kolejny rok z rzędu rośnie liczba zarówno formularzy wszczynających procedurę, jak i formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy oraz założeniem „Niebieskich Kart”. W 2015 roku wyraźnie zaznacza się tendencja wzrostowa – o **633** karty (wzrost o **18 %**). Z **4126** założonych **3393** stanowiły formularze wszczynające procedurę, natomiast **733** to liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwania procedury.

Interpretacja danych dotyczących przemocy w rodzinie na podstawie wypełnionych „Niebieskich Kart” jest procesem niezwykle trudnym. Coroczny wzrost liczby wypełnianych formularzy może sugerować nasilenie się zjawiska przemocy. Przemoc jest często zjawiskiem „ukrytym”, ofiary nie zgłaszają tego typu przestępstw, w związku z czym statystyki mogą być jeszcze wyższe. Z analizy danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach wynika, iż najczęściej ofiarami przemocy domowej są kobiety (wykres 22).

Wykres 22. Osoby dotknięte przemocą w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2013-2015.

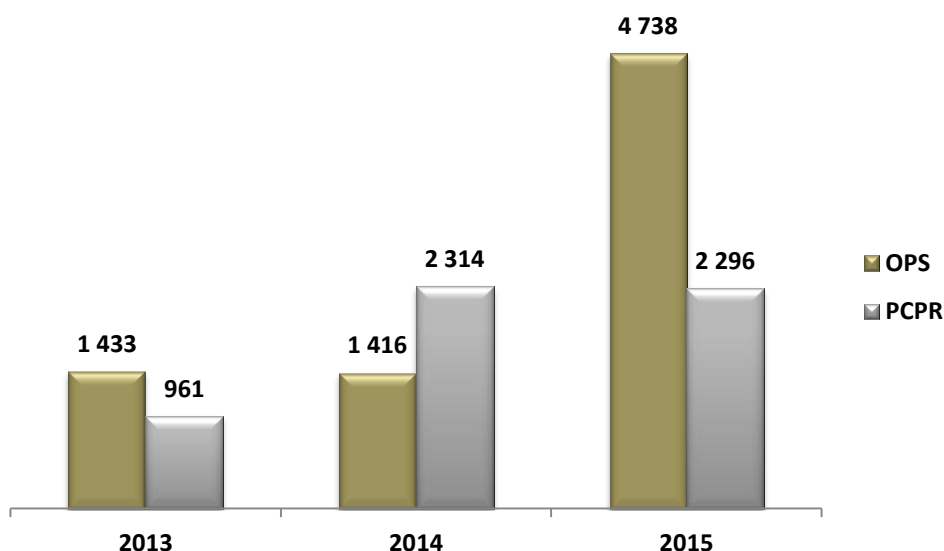
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

W latach 2013-2015 obserwujemy wzrost liczby osób dotkniętych przemocą domową. Problem ten dotyczy w szczególności kobiet i dzieci małoletnich. W roku 2015 odnotowano wzrost przemocy domowej wobec kobiet o **12 %** w odniesieniu do roku poprzedniego, natomiast spadła tylko przemoc względem małoletnich o **14 %** w odniesieniu do roku 2014.

7. Liczba rodziców objętych projektem nauki i kompetencji wychowawczych

Liczba rodziców objętych projektem nauki i kompetencji wychowawczych w 2015 roku wynosiła **2296** osób. W programie tym uczestniczyło **9** powiatów: buski, jędrzejowski, kielecki, konecki, opatowski, ostrowiecki, sandomierski, staszowski oraz starachowicki. Najwięcej osób podnosiło kompetencje wychowawcze w powiecie ostrowieckim – **1300** osób, jędrzejowskim – **608** osób oraz opatowskim z ilością **288** osób.

Wykres 23. Liczba osób biorących udział w działaniach podnoszących kompetencje wychowawcze organizowane przez OPS/PCPR w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Głównymi formami podnoszenia kompetencji wychowawczych organizowanych przez OPS/PCPR są warsztaty, szkolenia, konferencje, poradnictwo, seminaria, kampanie społeczne oraz realizacja projektów. W działaniach tych w 2015 roku obserwujemy wzrost uczestników o **3 322** osoby w odniesieniu do roku 2014. W 2015 roku **21** ośrodków pomocy społecznej wskazało, iż realizowały działania na rzecz podnoszenia kompetencji wychowawczych w których udział wzięło **4 738** osób. Najwięcej uczestników tego typu działań odnotowano w gminie **Kunów** – **300** osób oraz w m. **Kielce** – **283** osoby.

W 2015 roku w działaniach mających na celu podnoszenie kompetencji wychowawczych organizowanych przez samorządy powiatowe odnotowano niewielki spadek

uczestników (o **18** osób) w odniesieniu do poprzedniego roku. Warsztaty, szkolenia tego typu realizowane były przez **6** powiatów - najwięcej osób uczestniczyło w powiecie ostrowieckim (**1300**), jędrzejowskim (**608**) oraz opatowskim (**288**).

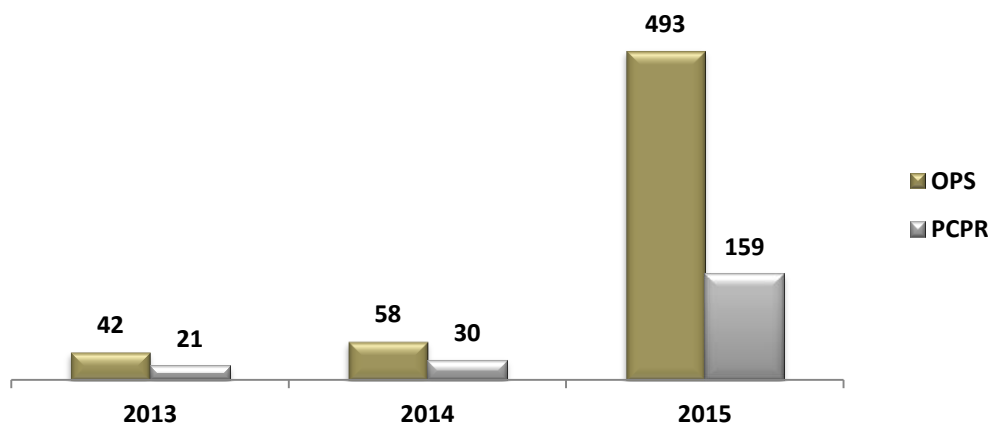
8. Liczba działań podjętych w partnerstwie międzysektorowym

Partnerstwo międzysektorowe jest dobrowolnym, świadomym oraz strategicznym traktatem partnerów reprezentujących różne sektory: publiczny, komercyjny i pozarządowy. Partnerstwo angażuje różne sektory w procesy kreowania nowego modelu polityki społecznej, co umożliwia przewyższenie sektorowych ograniczeń i wykorzystanie posiadanego potencjału, bez których realizacja i zasady zrównoważonego rozwoju nie byłaby możliwa.

Z analizy ankiet wynika, że zawiązywanie partnerstw międzysektorowych w zakresie przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego nie jest rozpowszechnioną formą działania. Działanie w partnerstwie w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu deklarowały zaledwie **4 powiaty**: buski, kielecki, opatowski oraz ostrowiecki gdzie realizowane były wspólne działania w partnerstwie międzysektorowym.

Natomiast na poziomie samorządów gminnych współpracę podjęło **7 gmin**: Pacanów, Sędziszów, Kunów, Ćmielów, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna oraz Włoszczowa, gdzie zawarto partnerstwa z instytucjami rynku pracy, stowarzyszeniami, a także organizacjami pozarządowymi, podmiotami reintegracji społeczno-zawodowej oraz lokalnymi grupami działania.

9. Liczba interwencji z powodu konfliktów rówieśniczych

Wykres 24. Liczba podjętych interwencji z powodu konfliktów rówieśniczych w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

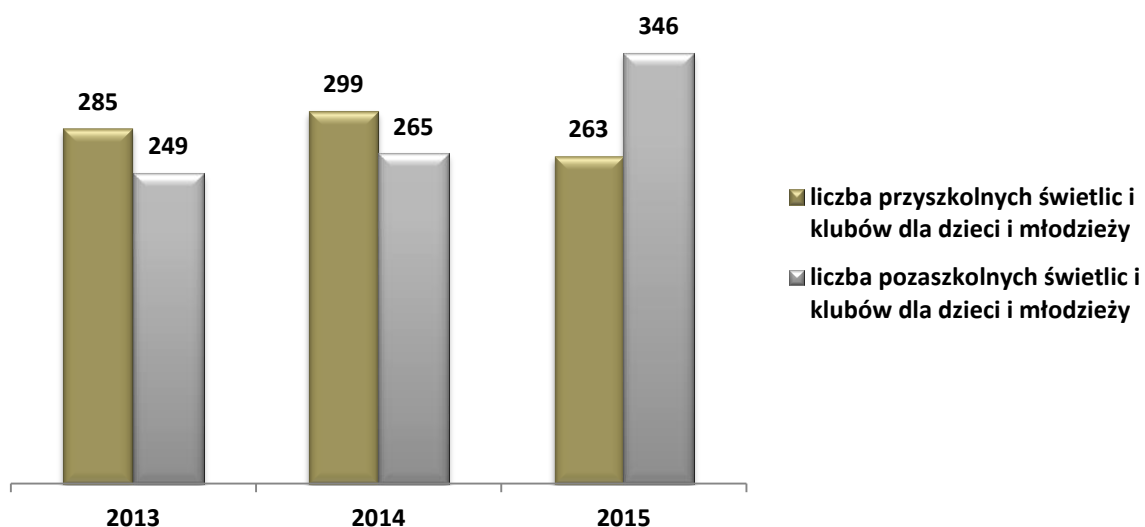

Badania ankietowe realizowane na potrzeby monitoringu wskazały na znaczny wzrost podjętych interwencji z powodu konfliktów rówieśniczych.

W 2015 roku najwięcej tego typu zdarzeń odnotowano w Skarżysku Kamiennej - 389 przypadków interwencji. Wzrost w odniesieniu do roku 2014 odnotowano zarówno na poziomie samorządów gminnych o 435 interwencji, jak i powiatowych - wzrost o 129 interwencji.

10. Liczba dzieci i młodzieży uczęszczającej na zajęcia pozalekcyjne do świetlic, klubów itp.

Do świetlic, klubów przyszkolnych i pozaszkolnych zalicza się placówki kulturalne posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swym zasięgiem działania małe grupy środowiskowe. Działalność prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. W grupie tych podmiotów mieszczą się świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe jako placówki pozaszkolne i inne.

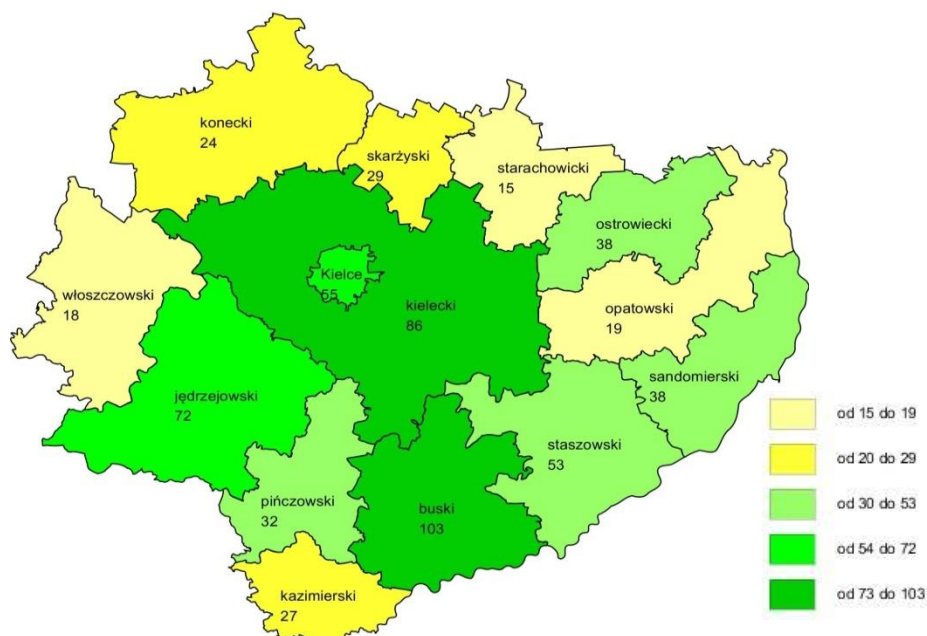

Wykres 25. Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży: przyszkolnych i pozaszkolnych na przestrzeni lat 2013-2015 na terenie województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży na terenie województwa świętokrzyskiego wyniosła 609, tj. wzrosła o 7,9% w stosunku do roku 2014.

Mapa 17. Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży ogółem wg powiatów woj. świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Najwięcej świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży zlokalizowanych jest na terenie powiatu buskiego (**103**), kieleckiego (**86**), jędrzejowskiego (**72**) oraz na terenie miasta Kielce (**65**). Następnie w powiatach: staszowskim (**53**), sandomierskim (**38**) i ostrowieckim (**38**).

Najmniejsza liczba placówek znajduje się w powiatach: pińczowskim (**32**), skarżyskim (**29**), kazimierskim (**27**), koneckim (**24**), starachowickim (**15**), włoszczowskim (**18**) oraz opatowskim (**19**).

11. Liczba programów integracji rodzin szczególnego ryzyka realizowanych przez samorządy powiatowe

Według badania ankietowego dokonanego na potrzeby monitoringu głównymi działaniami zmierzającymi do integracji rodzin szczególnego ryzyka realizowanych przez samorządy powiatowe były:

- projekt EFS „Schematom stop” skierowany na pomoc rodzinom wielodzietnym,
- program "posiłek za pracę",
- program integracji osób i rodzin szczególnego ryzyka,
- projekty systemowe realizowane w 2015 roku przez PCPR-y.

Tylko 3 powiaty wykazały aktywność w realizacji programów integrujących rodziny szczególnego ryzyka z ogólną liczbą osób **3363**. Działania tego typu realizowane były

w powiatach: ostrowieckim (z największą liczbą osób) - **2179**, koneckim - **1090** oraz opatowskim - **94** osoby.

12. Liczba programów integracji osób i rodzin szczególnego ryzyka realizowanych przez samorządy gminne

Jedynie 15 gmin wykazało, iż realizowało programy integrujące rodziny szczególnego ryzyka. W okresie realizacji tego programu w 2015 roku wsparciem objęto **2351 osób**.

Do głównych działań zmierzających do integracji rodzin szczególnego ryzyka realizowanych przez samorządy gminne należały: grupy wsparcia dla osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością, matek samotnie wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi dla kobiet uzależnionych od alkoholu, dla rodzin z problemem niepełnosprawności w tym dzieci z autyzmem, oraz projekty systemowe realizowane w 2015 roku przez OPS.

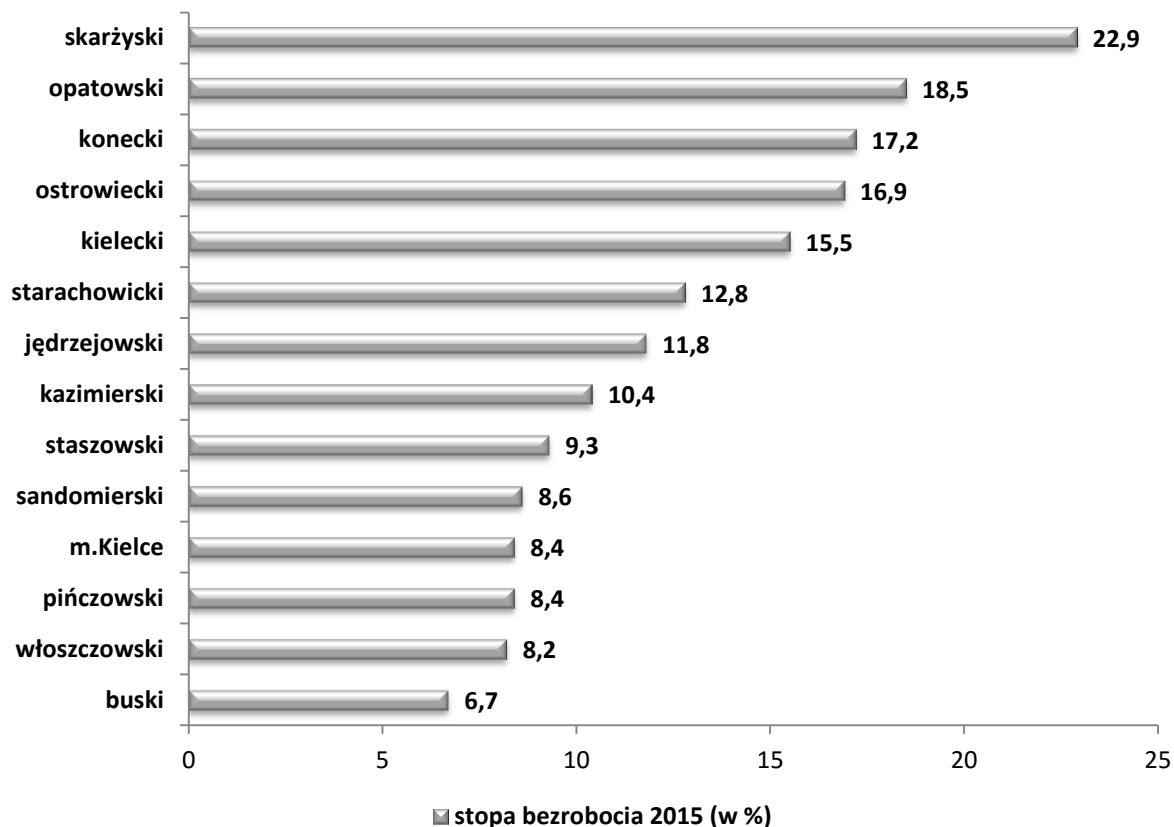
CEL OPERACYJNY III

AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB BEZROBOTNYCH

1. Poziom bezrobocia

Grupami osób szczególnie narażonymi na zjawisko wykluczenia społecznego są osoby bezrobotne – najczęściej długotrwale bezrobotne i nie posiadające kwalifikacji zawodowych, kobiety samotnie wychowujące dzieci, osoby niepełnosprawne, starsze oraz bezdomne.

Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim na koniec grudnia 2015 roku ukształtowała się na poziomie **12,2%**; w odniesieniu do 2014 roku stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim spadła o **2,0%**. W regionie utrzymuje się znaczne zróżnicowanie terytorialne stopy bezrobocia (wykres 26).

Wykres 26. Stopa bezrobocia województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

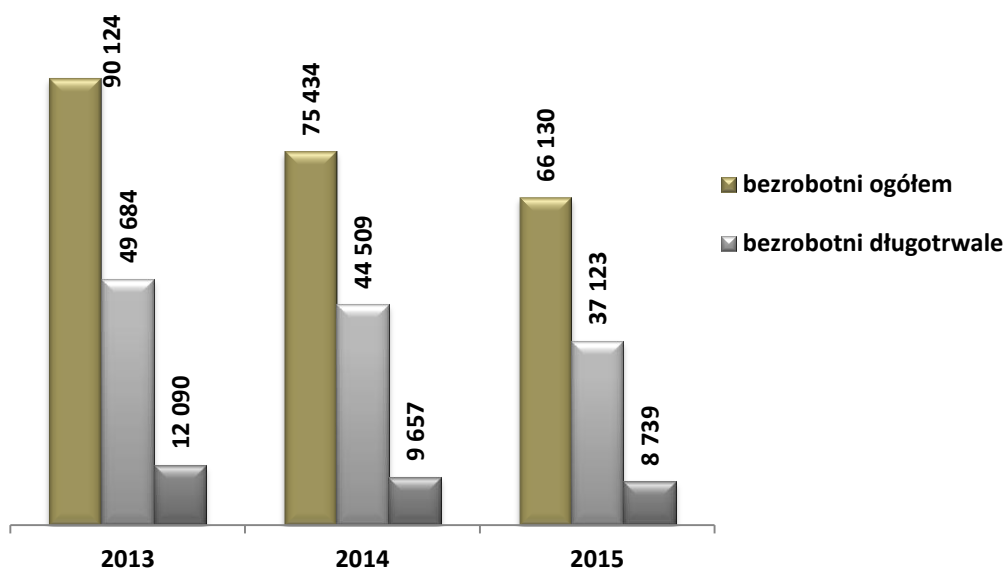
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: skarżyskim – **22,9%**, opatowskim – **18,5%** i koneckim – **17,2%** zaś najniższą: buskim – **6,7%**, włoszczowskim – **8,2%**, pińczowskim – **8,4%**, i m. Kielce – **8,4%**.

Liczba bezrobotnych niezatrudnionych i niewykonujących innej pracy zarobkowej, zdolnych i gotowych do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, nieuczących się w szkole w systemie dziennym oraz zarejestrowanych we właściwym powiatowym urzędzie pracy w województwie świętokrzyskim w 2015 roku wyniosła **66 130** osób, w tym:

- **37 123** osób długotrwale bezrobotnych, czyli pozostających bez pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich 24 miesięcy,
- **8 739** osób bezrobotnych z prawem do zasiłku (osób zarejestrowanych w urzędzie pracy, dla których nie ma propozycji pracy czy stażu).

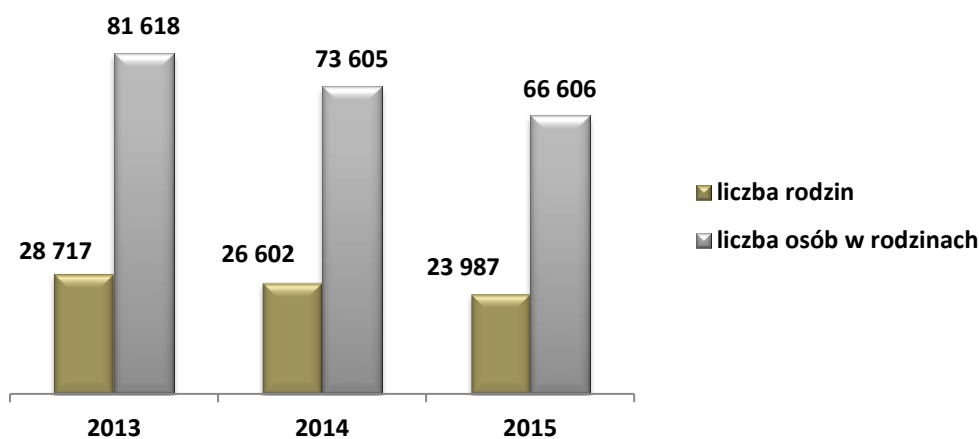
Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Dynamikę zmian na przestrzeni lat 2013 - 2015 prezentuje wykres 27. W 2015 roku w regionie nastąpił spadek ogólnej liczby osób bezrobotnych ogółem do poziomu **66 130**. Jest to trend ogólnokrajowy. Najwyższy poziom bezrobocia odnotowano w 2013 roku z ogólną liczbą bezrobotnych **90 124** osoby. W analizowanym okresie 2013-2015 odnotowujemy systematyczną poprawę w zakresie sytuacji na świętokrzyskim rynku pracy, czego efektem jest spadek liczby osób bezrobotnych.

2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia

W województwie świętokrzyskim niezmiennie od lat najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej jest bezrobocie.

Wykres 28. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Poprawa sytuacji na regionalnym rynku pracy przekłada się również na spadek liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

W 2015 roku liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia spadła o **9,5 %** w odniesieniu do roku poprzedniego. W 2015 roku odnotowano również spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia o **10 %**.

3. Liczba osób objętych szkoleniem i przekwalifikowaniem

Organizacja szkoleń należy do podstawowych usług realizowanych przez powiatowe urzędy pracy. Szkolenia mają na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych potrzebnych do wykonywania pracy.

W 2015 roku ze szkoleń skorzystało **3 250** osób, natomiast w 2014 roku na szkolenia zawodowe skierowano **2 910** osób.

4. Liczba projektów skierowanych do osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy

Osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy uznaje się osoby wskazane w definicji zawartej w art. 49 Ustawy *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*.

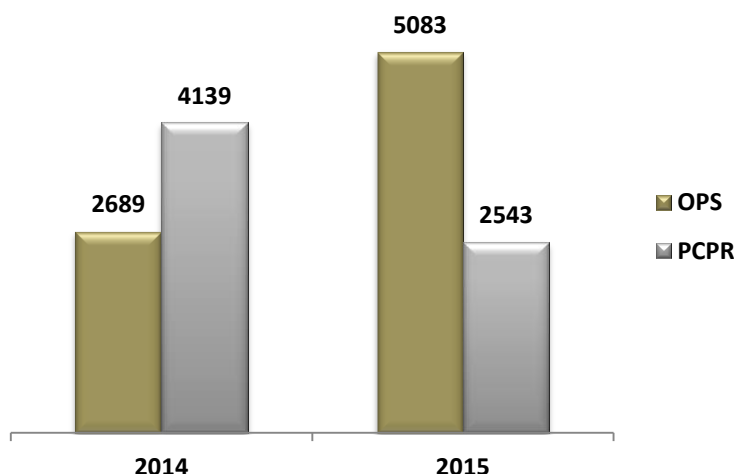
Do tej grupy zaliczamy osoby bezrobotne:

- do 25 roku życia,
- długotrwale,
- powyżej 50 roku życia,
- bez kwalifikacji zawodowych,
- bez doświadczenia zawodowego,
- samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia,
- niepełnosprawni.

Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach wynika, iż w 2015 roku zarejestrowanych było **66 830** osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, co stanowi **88,6%** ogółu bezrobotnych.

Ważnymi działaniami podejmowanymi przez PCPR i OPS były inicjatywy na rzecz aktywizacji zawodowej, społecznej, edukacyjnej oraz zdrowotnej osób bezrobotnych.

Wykres 29. Liczba osób biorących udział w projektach skierowanych do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w regionie świętokrzyskim w latach 2014-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Najwięcej projektów skierowanych do osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy odnotowano w 2015 roku w ośrodkach pomocy społecznej z ogólną liczbą **5083**. Na poziomie samorządów powiatowych realizowane były projekty mające na celu aktywizację zawodową, społeczną, edukacyjną oraz zdrowotną osób bezrobotnych, gdzie najwięcej osób objętych wsparciem w ramach projektów zostało w 2014 roku, tj.: **4139** osób.

5. Liczba osób z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego, osób z kontraktami socjalnymi w KIS/CIS w stosunku do liczby osób bezrobotnych

Osoba bezrobotna objęta indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego skierowana jest do uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej. Udział ma charakter umowy, którą jest program zatrudnienia socjalnego opracowywany dla każdego uczestnika indywidualnie. Zakończenie realizacji programu następuje w dniu, w którym uczestnik objęty programem podjął zatrudnienie na zasadach przewidzianych w przepisach prawa pracy lub podjął działalność gospodarczą albo upłynął okres uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej lub Klubu Integracji Społecznej.

Tabela 6. Udział w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.

	2013	2014	2015
Indywidualny program zatrudnienia socjalnego	552	482	360
w KIS	288	308	268
Razem	840	790	628

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego w 2015 roku objętych zostało ogółem: **628** osób, w tym **268** osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia w KIS. Od 2013 roku udział w indywidualnych programach zatrudnienia socjalnego systematycznie się obniża. Największe zainteresowanie programami było w roku 2013 - **552** osoby, natomiast największy spadek odnotowano w 2015 roku do grupy osób **360**.

Liczba podmiotów ekonomii społecznej

W sferze ekonomii społecznej działają podmioty należące do czterech głównych grup:

- przedsiębiorstwa społeczne,
- podmioty reintegracyjne,
- podmioty działające w sferze pożytku publicznego,
- podmioty sfery gospodarczej.

W ostatnich latach w województwie świętokrzyskim obserwowany jest przyrost spółdzielni socjalnych, pozostałe formy PES pozostają na niezmiennym poziomie (tabela 7).

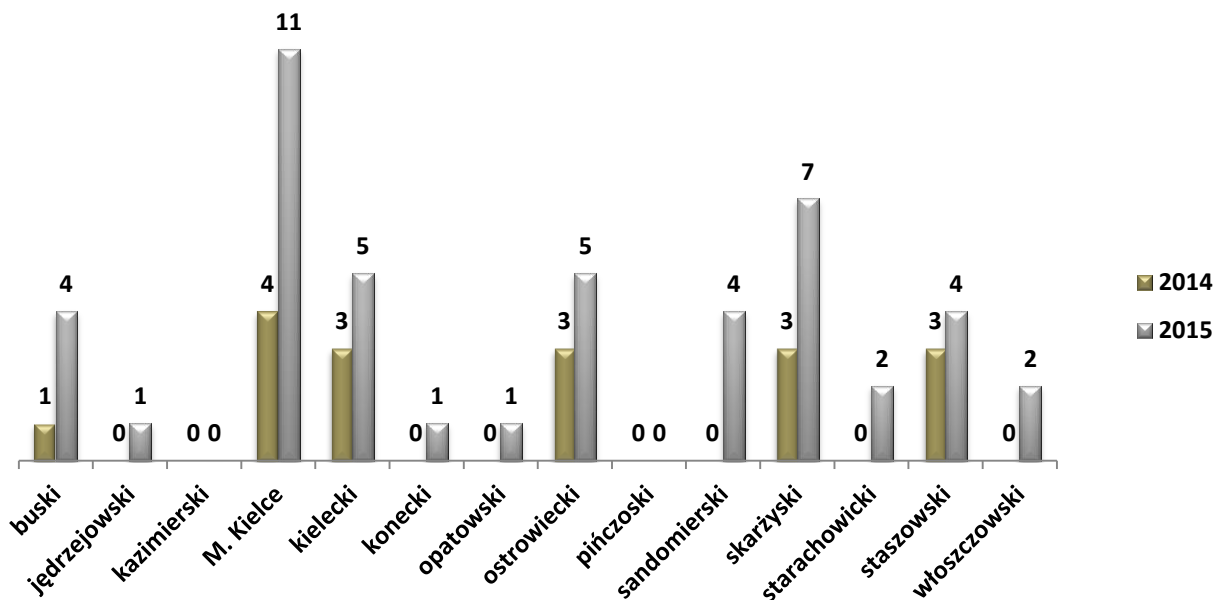
Tabela 7. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w woj. świętokrzyskim w latach 2014 – 2015.

Lp.	Kategoria podmiotu	2014	2015
1.	Spółdzielnie socjalne	37	47
2.	Spółdzielnie pracy	13	13
3.	Spółdzielnie inwalidów	2	2
4.	Spółki non profit	1	1
5.	Zakłady Aktywności Zawodowej	4	4
6.	Centra Integracji Społecznej	6	6
7.	Kluby Integracji Społecznej	13	13
8.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	26	26

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Najbardziej znanym rodzajem PES działającym w kraju są spółdzielnie socjalne. Rozmieszczenie spółdzielni socjalnych w regionie świętokrzyskim jest nierównomierne, co prezentuje wykres 30.

Wykres 30. Liczba spółdzielni socjalnych w woj. świętokrzyskim w latach 2014 - 2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

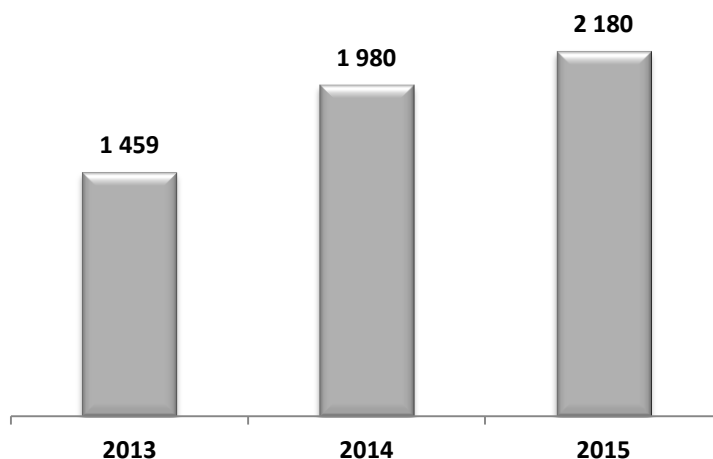
Najwięcej spółdzielni socjalnych występuje w mieście Kielce (11) oraz w powiecie skarżyskim (7). Najmniejszy przyrost spółdzielni socjalnych odnotowano w powiecie jędrzejowskim (1), koneckim (1) i opatowskim (1). W dwóch powiatach: kazimierskim i pińczowskim nie powstały spółdzielnie socjalne. Zauważalne jest skupienie podmiotów w dużych aglomeracjach.

6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej i zaangażowanych do prac społeczno- użytecznych

Prace społecznie użyteczne są jedną z form wsparcia bezrobotnych. Świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych uzupełniają katalog świadczeń wspierających rodzinę. W 2015 roku z tego typu wsparcia skorzystało 891 osób co stanowi wzrost o 1,9% w porównaniu do roku 2014. Najwięcej osób z tego typu świadczenia skorzystało w powiecie skarżyskim (170 osób), mieście Kielce (169 osób) oraz powiecie kieleckim (137 osób). Jedynym powiatem, który nie wykazał pomocy w tego rodzaju wsparcia był powiat staszowski.

7. Liczba osób, które wróciły z pracy za granicą – zarejestrowani i bezrobotni

Według danych uzyskanych z Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach, na przestrzeni lat 2013-2015 rośnie liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych, którzy wrócili z pracy za granicą (wykres 31).

Wykres 31. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych po powrocie z zagranicy w latach 2013-2015 w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach.

Najwięcej osób bezrobotnych powracających z zagranicy odnotowano w 2015 roku z liczbą **2180**. W odniesieniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost o **200** osób.

8. Liczba klubów pracy

Klub pracy jest miejscem, w którym osoby bezrobotne i poszukujące pracy mogą uzyskać wsparcie i informacje pomagające w znalezieniu zatrudnienia. Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy polega na przygotowaniu osób bezrobotnych i poszukujących pracy do lepszego radzenia sobie w procesie podejmowania zatrudnienia.

Z analizy danych ankietowych wynika, że w regionie funkcjonuje **10** klubów pracy zlokalizowanych w: Busku Zdroju, Kazimierzy Wielkiej, Fałkowie, Opatowie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pińczowie, Sandomierzu, Skarżysku-Kamiennej, Stąporkowie oraz Starachowicach.

CEL OPERACYJNY IV

PRZECIWDZIAŁANIE EKSKLUZJI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* za osoby z niepełnosprawnością uznaje się „osoby dotknięte trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. Osoby z niepełnosprawnościami napotykają na liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem, problemy życia codziennego, które przybierają postać różnego rodzaju barier: architektonicznych, psychicznych, materialnych, prawnych, świadomościowych.

Polityka społeczna wobec osób z niepełnosprawnościami to głównie działania różnych podmiotów publicznych oraz organizacji pozarządowych, mających na celu tworzenie ogólnych warunków nauki, pracy, bytu i funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego, umożliwiających pełną integrację społeczną w środowisku zamieszkania, środowisku pracy oraz społeczeństwie jako całości. Dużą rolę do spełnienia mają w tym zakresie organizacje pozarządowe, które realizują zadania związane z pomocą osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Ustawodawstwo socjalne nakłada na politykę społeczną zadania integracji osób z niepełnosprawnościami (tabela 8).

1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności

Na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej przygotowano zestawienie liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.

Tabela 8. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba rodzin	20 792	22 017	20 434
Liczba osób w rodzinach	46 674	46 626	43 610

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku odnotowano spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności o **7,19 %** oraz o **6,4 %** liczby osób w rodzinach w odniesieniu do roku 2014.

Sytuacja osób niepełnosprawnych jest szczegółowo monitorowana w ramach realizacji „Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020”. Instrumentem w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest też m.in Program Wyrównywania Różnic Między Regionami. Celem strategicznym programu jest wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej. Celem operacyjnym programu jest poprawa wyposażenia obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny.

2. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby

Jednym z najczęściej występującym problemem społecznym w województwie świętokrzyskim poza bezrobociem oraz ubóstwem jest długotrwała i ciężka choroba.

Tabela 9. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba rodzin	22 067	23 132	22 775
Liczba osób w rodzinach	50 996	51 699	50 524

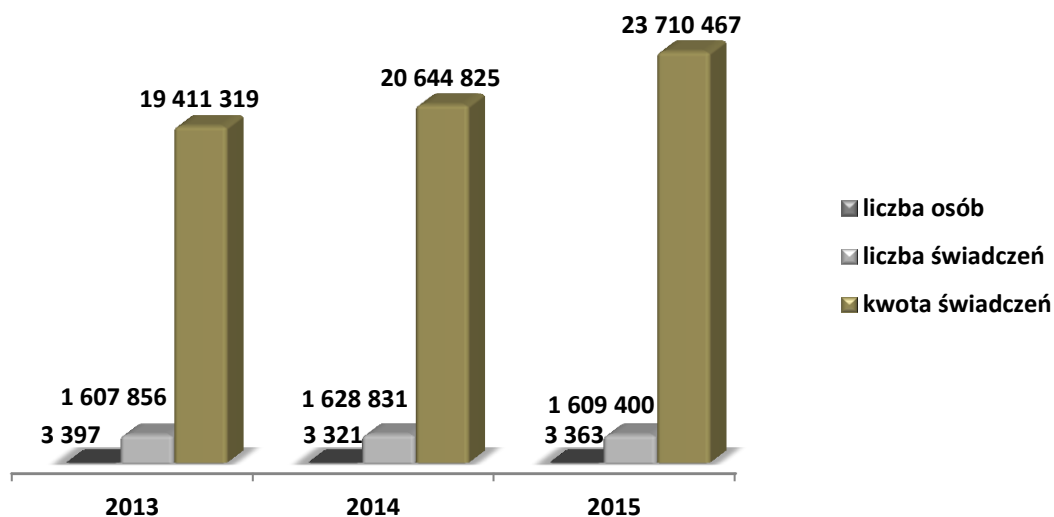
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Tabela 9 zawiera dane dotyczące liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby. Analiza danych na przestrzeni lat 2013-2015 pokazuje iż najwięcej przypadków długotrwałej i ciężkiej choroby odnotowano w roku 2014 zarówno co do liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach. W 2015 roku odnotowano spadek liczby rodzin o **1,5 %** oraz spadek o **2,2 %** liczby osób w rodzinach w odniesieniu do 2014 roku.

3. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych

Usługi opiekuńcze realizowane są w ramach zadań własnych gminy. Wykres 32 przedstawia liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.

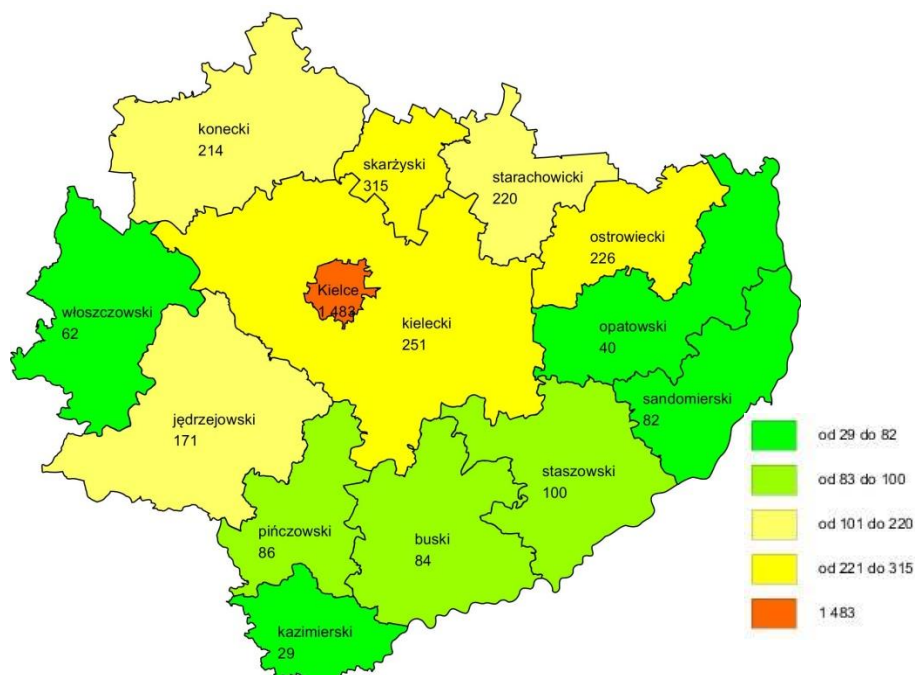
Wykres 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku z usług opiekuńczych ogółem skorzystało **3 363** osób, o **1,2%** więcej niż w 2014 roku. W 2015 roku liczba świadczeń usług opiekuńczych wyniosła **1 609 400**, w stosunku do 2014 roku odnotowano spadek na poziomie o **1,2%** ogółu liczby świadczeń.

Wysokość kwoty świadczeń ogółem w 2015 roku wynosiła **23 710 467 zł**, w odniesieniu do 2014 roku odnotowano wzrost o ponad **3 mln zł**.

Mapa 18. Liczba osób, które korzystają ze świadczeń opiekuńczych ogółem w 2015 roku wg powiatów woj. świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Mapa 18 prezentuje liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych w 2015 roku. Najwięcej osób korzystających z tego typu wsparcia odnotowano w mieście Kielce (**1 483**), najmniej w powiecie kazimierskim (**29**) i opatowskim (**40**). W analizowanym okresie 2013 – 2015 obserwujemy nieznaczny spadek liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, jak i specjalistycznych usług opiekuńczych. Spadek nastąpił odpowiednio o **2,24%** oraz o **3,39%**.

Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami

Polityka społeczna wobec osób z niepełnosprawnościami to główne działania różnych podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych, mających na celu tworzenie ogólnych warunków bytu i funkcjonowania osób niepełnosprawnych we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego i społecznego. Osoby z niepełnosprawnościami napotykają liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. W głównej mierze są to problemy życia codziennego związane z barierą architektoniczną, finansową oraz psychiczną.

Ogólna kwota dofinansowania ze źródła PFRON i środków własnych powiatów skierowanej na rehabilitację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami w regionie w 2015 r. wzrosła o **10,7%**, tj. do kwoty **28 662 457**. Na przestrzeni lat 2013-2015

obserwujemy systematyczny wzrost kwoty przeznaczonej na rehabilitację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami, co przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w latach 2013-2015.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Ogólna kwota dofinansowania: PFRON, środki własne powiatów	19 363 000 zł	25 872 046 zł	28 662 457 zł

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Pomoc na likwidację barier architektonicznych i w komunikowaniu się

W powyższym zakresie pomocy dofinansowany może być zakup sprzętu, mającego na celu likwidację barier w komunikowaniu się oraz barier technicznych. Dofinansowaniu podlegają osoby fizyczne (w tym małoletnie), pod warunkiem uzasadnienia potrzeb wynikającymi z ich niepełnosprawności.

Osoby takie muszą spełniać następujące warunki:

- posiadać orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności (bądź równoważne z nim), zaś w przypadku dzieci i młodzieży w wieku do lat 16 orzeczenie o niepełnosprawności;
- mieć potrzeby w tym zakresie, wynikające z niepełnosprawności, potwierdzonej aktualnym zaświadczeniem lekarskim;
- rodzaj niepełnosprawności, potwierdzony (jeżeli nie jest określony w orzeczeniu) aktualnym, ważnym 3 miesiące od daty wystawienia zaświadczeniem lekarskim, wymaga likwidacji barier architektonicznych;
- posiadają zgodę właściciela lokalu lub budynku mieszkalnego jeśli taka zgoda jest potrzebna;
- posiadają stałe zameldowanie w lokalu, w którym ma nastąpić likwidacja barier architektonicznych.

Tabela 11. Pomoc na likwidację barier architektonicznych i w komunikowaniu się w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba osób, które otrzymały dofinansowanie	570	548	521
Wartość dofinansowania	1 343 073 zł	1 433 347 zł	1 778 446 zł
Wartość dofinansowania na osobę	2 356 zł	2 616 zł	3 413 zł

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Według danych oceny zasobów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013-2015 widoczny jest sukcesywny spadek liczby osób, które otrzymały dofinansowanie. W roku 2015 w stosunku do 2014 spadek wyniósł **4,9%**. Wartość dofinansowania udzielonej na likwidację barier architektonicznych i w komunikowaniu się w 2015 roku wzrosła o **24%**.

Turnusy rehabilitacyjne

Turnus rehabilitacyjny to zorganizowana forma aktywnej integracji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, m. in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Turnusy rehabilitacyjne traktowane są jako pobyty sanatoryjne. Osoby niepełnosprawne mogą uzyskać dofinansowanie do takich pobytów jeżeli posiadają aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, które posiadają ważne jedno z niżej wymienionych orzeczeń:

- zlikwidowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności;
- całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów;
- niepełnosprawności, wydane przed ukończeniem 16 roku życia;
- grupie inwalidzkiej.

Tabela 12. Turnusy rehabilitacyjne w latach 2013-2015 w regionie świętokrzyskim.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba osób, które uzyskały pomoc	1 881	2 601	1 829
Wartość dofinansowania	1 534 825 zł	2 462 239 zł	1 904 008 zł

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku nastąpił spadek liczby osób, które uzyskały wsparcie w zakresie turnusów rehabilitacyjnych blisko **30%** w odniesieniu do 2014 roku. W 2015 roku odnotowano spadek o **22,6%** wartości dofinansowania ww. turnusów w stosunku do roku 2014.

Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny

Zaopatrzenie dotyczy osób, które złożyły wnioski i uzyskały w danym roku pozytywną decyzję o dofinansowaniu w przypadku:

- 100% udziału własnego osoby z niepełnosprawnościami w limicie ceny ustalonym, na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli taki udział jest wymagany;
- 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez NFZ oraz wymaganego udziału własnego osoby z niepełnosprawnościami w zakupie przedmiotów i środków, jeżeli cena jest wyższa niż ustalony limit.

Średni miesięczny dochód wnioskodawcy nie może przekroczyć:

- 50% przeciętnego wynagrodzenia członka rodziny wspólnego gospodarstwa domowego;
- 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osób samotnych.

Tabela 13. Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny w latach 2013-2015.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba osób, które uzyskały pomoc	4 972	5 365	5 398
Wartość dofinansowania	3 418 363 zł	4 392 682 zł	5 063 187 zł

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku wzrosła liczba osób, które uzyskały pomoc w tym zakresie o niespełna **0,6%** w odniesieniu do roku 2014. W roku 2015 odnotowano wzrost wartości dofinansowania o **15,2%** w odniesieniu do roku poprzedniego.

4. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi są szczególnym rodzajem usług specjalistycznych; pomoc udzielana jest określonej grupie osób, realizowana w miejscu ich zamieszkania w ramach zadań zleconych gminie.

Tabela 14. Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2013-2015.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Liczba osób	829	880	950

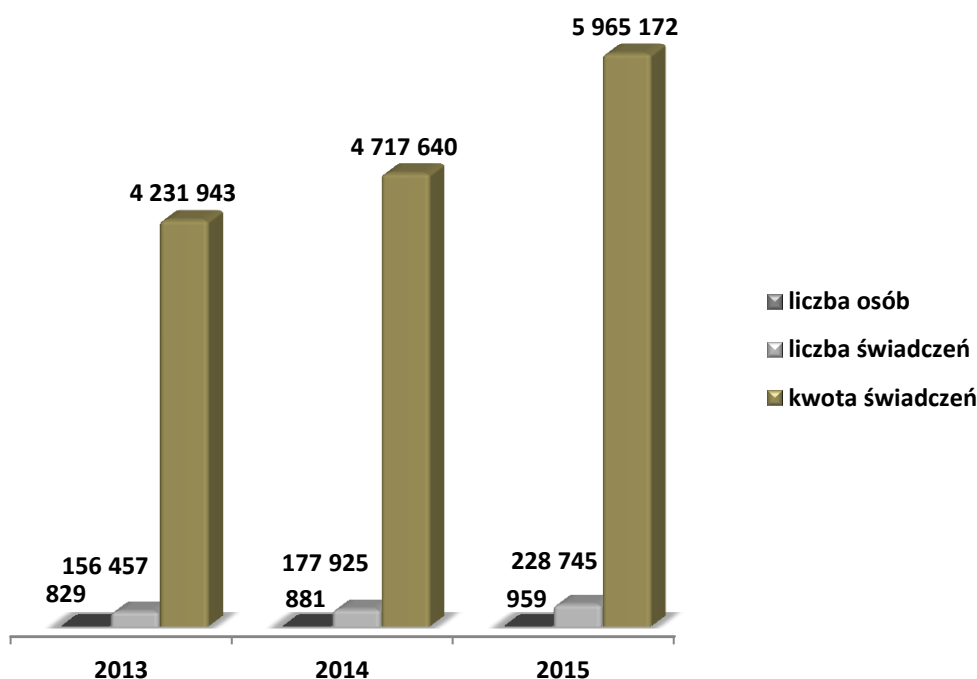
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na przestrzeni lat 2013-2015 obserwujemy wzrost liczby osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi, gdzie w 2015 roku z pomocy tego typu skorzystało **950** osób i jest to więcej o **70** osób w porównaniu do roku 2014.

5. Liczba gmin świadczących specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi są szczególnym rodzajem usług specjalistycznych. Pomoc udzielana jest określonej grupie osób, realizowana w miejscu ich zamieszkania w ramach zadań zleconych gminie. Zasady jej przyznawania i odpłatności określa rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, a nie jak w przypadku pozostałych usług opiekuńczych - regulacje gminne.

Ustawa o *ochronie zdrowia psychicznego* określa, iż ośrodki pomocy społecznej w porozumieniu z poradniami zdrowia psychicznego, czy innymi specjalistycznymi placówkami terapeutycznymi organizują oparcie społeczne dla osób, które z powodów choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w relacjach z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych.

Wykres 33. Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2013 – 2015.

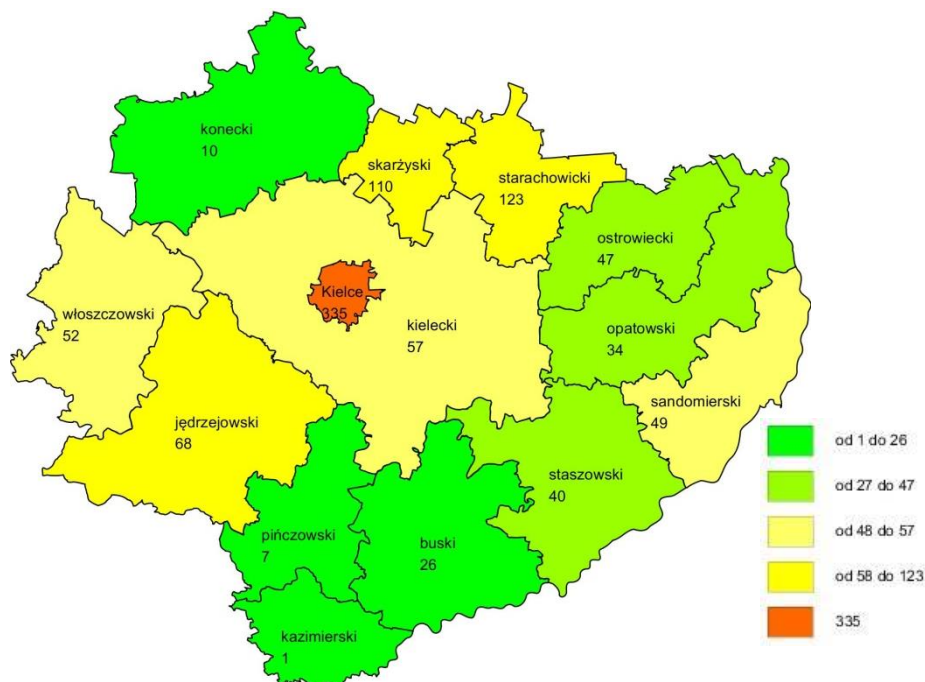
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na przestrzeni badanego okresu obserwujemy wzrost liczby osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a także wzrost wolumenu kwoty świadczeń przeznaczonych na realizację tego typu usług. W 2015 roku odnotowano wzrost liczby osób korzystających ze specjalistycznych usług o **8,7%**, jak również wzrost liczby świadczeń o **28,5%** w odniesieniu do roku 2014. Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2014 roku tylko **43** gminy świadczyły specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, mimo to jest to o 3 gminy więcej w porównaniu do roku 2013. Wzrost kwoty świadczeń w 2015 roku wyniósł o **26,4%** w odniesieniu do roku poprzedzającego ocenę.

Mapa 19 prezentuje liczbę osób z zaburzeniami psychicznymi, objętych specjalistycznymi usługami w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego. Największa liczba ww. usług odnotowana jest w mieście Kielce (**335**).

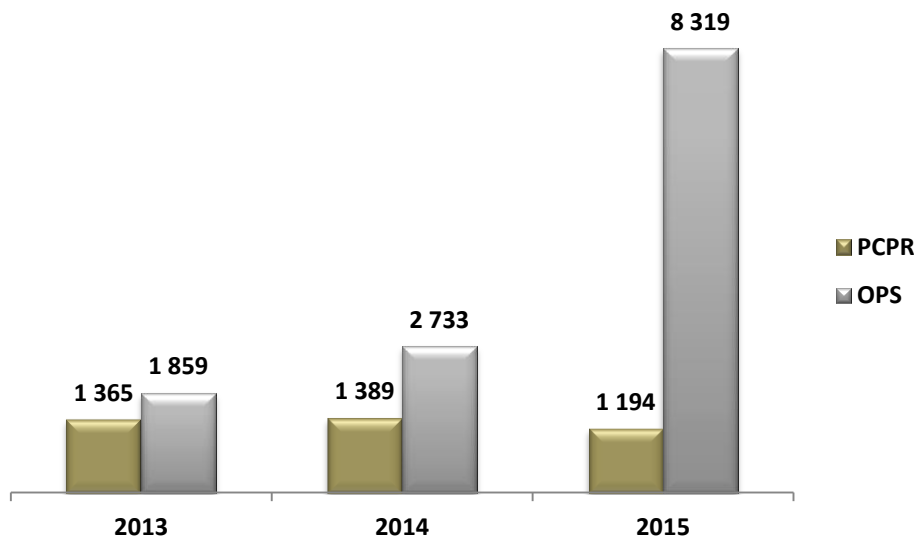
Mapa 19. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, objętych specjalistycznymi usługami w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

6. Liczba projektów skierowanych do osób z niepełnosprawnościami

Na terenie województwa świętokrzyskiego wszystkie powiaty oraz 20 gmin realizowały projekty skierowane do osób niepełnosprawnych.

Wykres 34. Liczba osób niepełnosprawnych objętych projektami w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

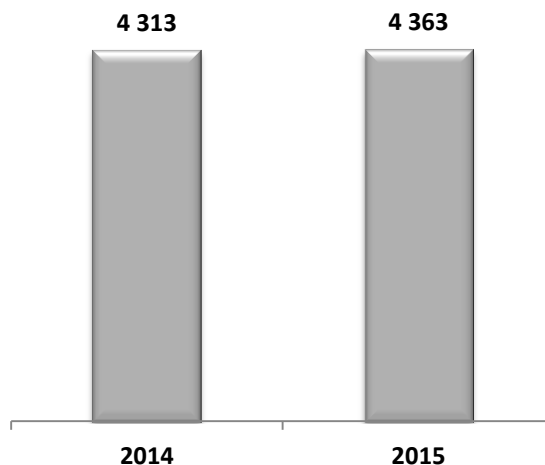
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

W 2015 roku w projektach skierowanych do osób z niepełnosprawnościami wzięło udział ogółem: **9 513** osób, co stanowi **56,7 %** osób więcej w porównaniu do 2014 roku.

Projekty w szczególności dotyczyły organizowania kursów zawodowych, terapii psychologicznych, turnusów rehabilitacyjnych, treningów, kompetencji społecznych i życiowych, hipoterapii, warsztatów doskonalących umiejętności psychologicznych, konsultacji, usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy finansowej i rzeczowej.

7. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami

Pracodawcy w obawie przed efektywnością pracy osób niepełnosprawnych, wyższą absencją oraz kosztami dostosowania miejsca i warunków pracy do ich potrzeb raczej unikają ich zatrudniania. W 2015 roku w rejestrach pozostawało **4 363** bezrobotnych niepełnosprawnych. W porównaniu do 2014 roku omawiana grupa bezrobotnych zwiększyła się o **50** osób, co przedstawia wykres 35.

Wykres 35. Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych w latach 2014-2015 w regionie.

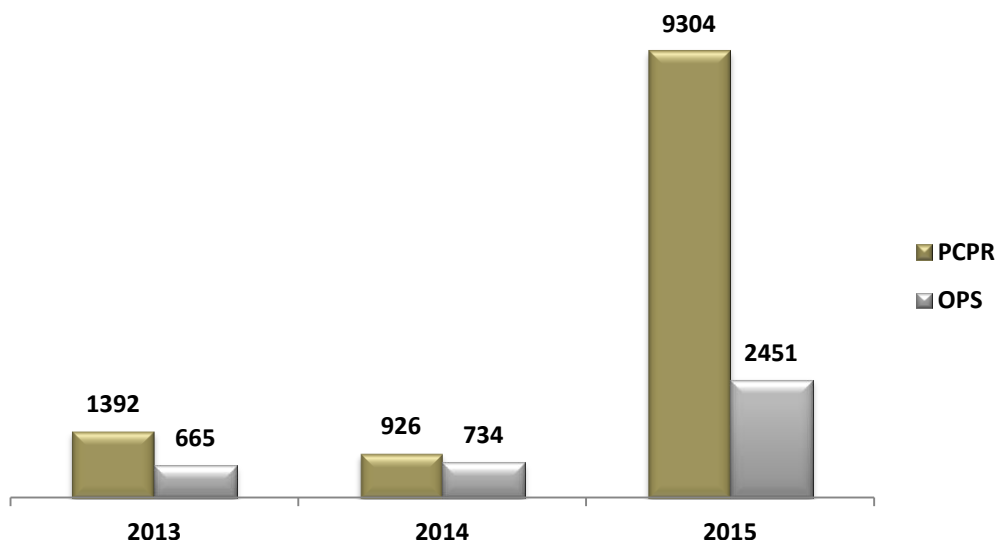
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na poziomie samorządu województwa podejmowanych jest szereg działań mających na celu poprawę na regionalnym rynku pracy w zakresie zatrudniania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym w szczególności osób z niepełnosprawnościami. Działania te skupiają się głównie wokół wykorzystywania możliwości jakie daje ekonomia społeczna. Instrumenty wykorzystywane w tym zakresie to m.in. wymogi stosowania klauzul społecznych oraz aspektów społecznych przy ustalaniu kryteriów dodatkowych w zamówieniach publicznych, w szczególności w projektach realizowanych ze środków EFS. Samorząd województwa jako koordynator ekonomii społecznej na poziomie regionalnym poprzez liczne działania wspiera podmioty ekonomii społecznej oraz wypracowuje rozwiązania mające na celu systemowe wsparcie obszaru ekonomii społecznej.

8. Wskaźnik wdrożonych programów integracyjnych dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Głównymi działaniami jakie podjęły ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w celu integracji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi były:

- zajęcia dydaktyczno-wychowawcze,
- zajęcia wyrównawcze, pozalekcyjne,
- indywidualizacja nauczania, w miejscu zamieszkania spotkania z logopedami, fizjoterapeutami, opiekunkami środowiskowymi, asystentem osoby niepełnosprawnej, psychologiem, lekarzem psychiatrą,
- warsztaty terapeutyczne integrujące dzieci i młodzież niepełnosprawną,
- diagnoza dzieci z FASD.

Wykres 36. Udział w programach integracyjnych dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Największy udział w programach integracyjnych dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi odnotowano w 2015 roku. Na szczeblu samorządu powiatowego uczestniczyły w nich **9 304** osoby, natomiast na szczeblu gminnym - **2451** osób.

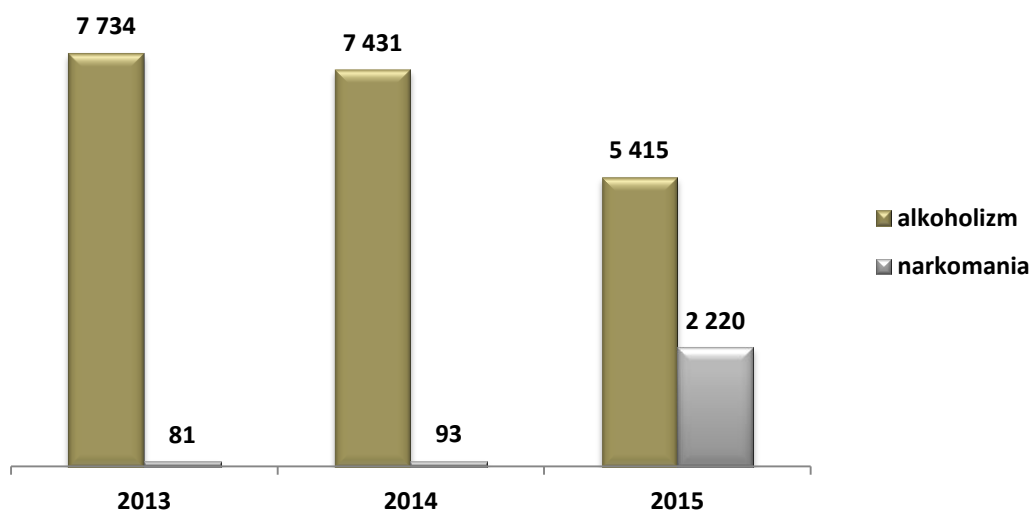
CEL OPERACYJNY V

PROFILAKTYKA I ZMNIEJSZANIE SKUTKÓW UZALEŻNIEŃ

1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnień

Uzależnienie można określić jako silną potrzebę wykonywania określonej czynności. W regionie świętokrzyskim pracownicy jednostek pomocy i integracji społecznej najczęściej spotykają się z osobami uzależnionymi od alkoholu. Jednakże należy również monitorować oraz podejmować działania profilaktyczne, interwencyjne i terapeutyczne dotyczące innych rodzajów uzależnień takich jak uzależnienia od: narkotyków/dopalaczy, leków, hazardu oraz gier komputerowych.

Wykres 37. Liczba osób uczestniczących w programach dla osób uzależnionych w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Od roku 2013 obserwujemy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu problemu uzależnienia od alkoholu. W roku 2015 liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu wyniosła **5415**. Na przestrzeni lat 2013-2015 zaobserwować można wzrost liczby osób uzależnionych z powodu narkomanii. Największy wzrost odnotowano w 2015 roku (o **2 127** osób) w odniesieniu do roku poprzedniego.

Tabela 15. Programy realizowane przez OPS/PCPR skierowane do osób uzależnionych w 2015 r.

Rodzaj uzależnienia	2015
PCPR	
Alkohol	1 520
Narkotyki	865
Hazard	651
inne	99
Razem	3 135
OPS	
Alkohol	3 895
Narkotyki	1 355
Hazard	41
inne	119
Razem	5 410

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Liczba osób uczestnicząca w programach skierowanych do osób uzależnionych w 2015 roku w samorządach powiatowych wyniosła **3 135** z których najwięcej osób uczestniczyło w programach skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu - **1 520** osób oraz od narkotyków - **865 osób**. W programach skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu najwięcej osób odnotowano w powiecie opatowskim (**650**), ostrowieckim (**539**), oraz jędrzejowskim (**294**). Natomiast największą grupę osób uczestniczących w programach skierowanych do osób uzależnionych od narkotyków zarejestrowano w powiecie opatowskim (**650**), ostrowieckim (**132**) oraz kieleckim (**60**).

Liczba osób uczestnicząca w programach skierowanych do osób uzależnionych w 2015 roku w samorządach gminnych wyniosła **5 410**, z których najwięcej uczestniczyło w programach dla osób uzależnionych od alkoholu - **3 895** i narkotyków - **1 355**. Najwięcej osób objętych ww. programami odnotowano w Skarżysku-Kamiennej (**946**), Starachowicach (**491**), Ostrowcu Świętokrzyskim (**391**), Kunowie (**148**) oraz w Końskich (**120**). W programach skierowanych do osób uzależnionych od narkotyków najwięcej osób odnotowano w Sędziszowie (**800**), Mircu (**198**) oraz Ostrowcu Świętokrzyskim (**132**).

2. Podmioty oferujące pomoc i wsparcie osobom uzależnionym i ich rodzinom

Placówkami, punktami, organizacjami oraz komisjami oferującymi pomoc i wsparcie osobom uzależnionym i ich rodzinom funkcjonującymi na terenie województwa świętokrzyskiego wskazanymi przez OPS/PCPR są:

- Zespoły Interwencji Kryzysowej,
- Zespoły Interdyscyplinarne,
- Ośrodki Trzeźwości,
- Poradnie Zdrowia Psychicznego,
- Punkty Konsultacyjno-Informacyjne,
- Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Poradnie Leczenia Uzależnień,
- Ośrodki Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych,
- Ośrodki Rehabilitacyjne dla Osób Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych,
- Grupy Samopomocowe AA, Al.-Anon,
- Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne,
- Grupy Wsparcia,
- Kluby Abstynenta,
- Świetlice socjoterapeutyczne.

Na terenie **22 gmin nie funkcjonują** placówki ani organizacje prowadzące działalność profilaktyczną na rzecz środowisk dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją wynikającą z uzależnień. Tylko w jednym powiecie (**starachowickim**) odnotowano we wszystkich gminach placówki świadczące pomoc osobom uzależnionym. Najmniej tego rodzaju placówek odnotowano w powiecie ostrowieckim co odzwierciedlają statystyki największej grupy osób uzależnionych.

We wszystkich powiatach funkcjonują placówki prowadzące działalność profilaktyczną dla osób uzależnionych.

3. Liczba zrealizowanych projektów na rzecz osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem oraz liczba uczestników

Na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2013-2015 najwięcej osób uczestniczyło w programach skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.

Tabela 16. Liczba osób biorących udział w projektach skierowanych do osób uzależnionych w latach 2013-2015 w województwie świętokrzyskim.

	2013	2014	2015
PCPR			
Alkohol	2075	2135	1520
Narkotyki	2000	1481	865
Hazard	651	653	651
OPS			
Alkohol	5171	5243	3895
Narkotyki	2260	1744	1355
Hazard	659	658	641

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

W 2015 roku w programach skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków zarówno w samorządach gminnych jak i powiatowych odnotowano tendencję spadkową w odniesieniu do roku poprzedniego. W PCPR-ach z powodu uzależnienia od alkoholu nastąpił spadek o **29 %**, a z powodu narkotyków – spadek o prawie **47 %**. W 2015 roku w OPS-ach z powodu uzależnienia od alkoholu również odnotowano spadek o **26 %**, a z powodu uzależnienia od narkotyków - spadek o **22 %** w odniesieniu do roku 2014. Problem uzależnienia osób od hazardu w latach 2013-2015 zarówno w samorządach gminnych jak i powiatowych utrzymuje się na niezmiennym poziomie (w granicach ok. 650 osób). Należy zauważyć, iż w statystykach jednostek organizacyjnych pomocy społecznej pojawia się coraz

większa liczba osób objętych wsparciem z powodu uzależnienia od narkotyków. Świadczy to o pogłębiającej się skali zjawiska uzależnień od narkotyków oraz o coraz efektywniejszym diagnozowaniu problemu przez służby społeczne. W obecnym czasie dużym problemem są również tzw. „dopalacze”, tj. ogromna ilość różnych substancji roślinnych i syntetycznych o rzeczywistym, bądź rzekomym działaniu psychoaktywnym, nie kontrolowane przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

4. Liczba zrealizowanych projektów profilaktycznych dot. HIV/AIDS oraz liczba osób objętych projektem

Na podstawie danych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny, od 1985 roku (od początku epidemii) do roku 2015 zarejestrowano w Polsce 17634 osób zakażonych ogółem. Około 6024 zakażonych w związku z używaniem narkotyków, 3 067 odnotowano zachorowań na AIDS, a 1 247 chorych zmarło. Szacuje się, że rzeczywista ilość nosicieli wynosi 30 000 - 35 000, z czego 1/4 stanowią kobiety.

Tabela 17. Liczba przypadków zgłoszonych HIV/AIDS w 2015 roku wg województw.

	Województwo	HIV	AIDS	Zgony chorych na AIDS
	Polska	1258	214	61
1	Dolnośląskie	138	50	12
2	Kujawsko-Pomorskie	35	1	-
3	Lubelskie	43	3	1
4	Lubuskie	22	-	-
5	Łódzkie	38	13	4
6	Małopolskie	62	5	2
7	Mazowieckie	313	18	8
8	Opolskie	19	3	1
9	Podkarpackie	39	3	2
10	Podlaskie	20	4	2
11	Pomorskie	52	17	7
12	Śląskie	143	44	13
13	Świętokrzyskie	13	2	-
14	Warmińsko-Mazurskie	42	11	2
15	Wielkopolskie	113	19	1
16	Zachodniopomorskie	44	21	6
	Brak danych	122	-	-

Źródło: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.

Z uzyskanych danych z NIZP-PZH wynika, iż świętokrzyskie jest województwem, w którym odnotowano najmniej przypadków zachorowań na HIV oraz AIDS.

Według danych uzyskanych z badania ankietowego, w 2015 roku w 3 powiatach (**koneckim, opatowskim i sandomierskim**) przeprowadzono działania mające na celu profilaktykę HIV/AIDS w których objęto **2 900** osób. Tego rodzaju działania profilaktyczne prowadziło **7 gmin: Chęciny, Chmielnik, miasto Kielce, Końskie, Słupia Konecka, Połaniec oraz Włoszczowa**, gdzie wsparciem objęto **2 510** osób.

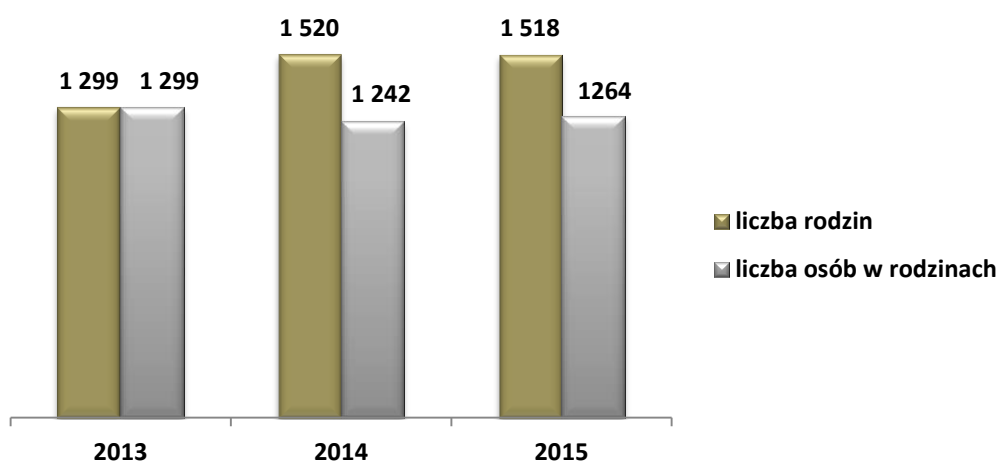
CEL OPERACYJNY VI

PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB BEZDOMNYCH

Zgodnie z *Ustawą o pomocy społecznej*, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”.

1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności

Wśród przyczyn bezdomności wyróżnić należy: alkoholizm, narkomanię, HIV/AIDS, zaburzenia psychiczne i osobowościowe, niepełnosprawność, przestępczość i nieprawidłową resocjalizację, wydarzenia losowe, przebieg interakcji w zbiorowościach społecznych, politykę społeczno – ekonomiczną państwa (polityka mieszkaniowa, przepisy prawa, sytuacja na rynku pracy, zabezpieczenie społeczne, sposób funkcjonowania instytucji pomocowych).

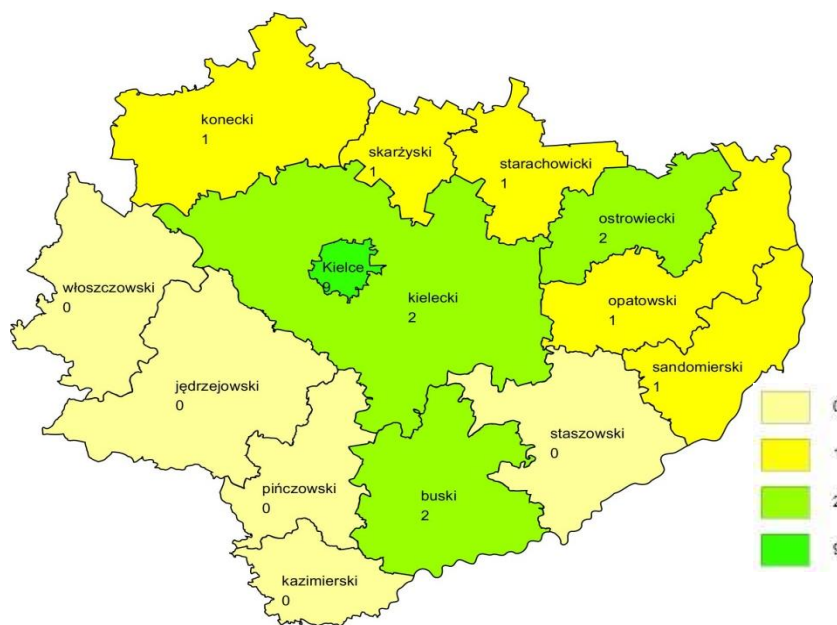

Wykres 38. Liczba rodzin bezdomnych oraz liczba osób w rodzinach w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Rzeczywista skala zjawiska bezdomności jest bardzo trudna do oszacowania. Osoby bezdomne często przemieszczają się zmieniając miejsce pobytu. Najczęściej największe skupiska osób bezdomnych skoncentrowane są w aglomeracjach miejskich.

Mapa 20. Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych w regionie świętokrzyskim w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego pomoc osobom bezdomnym oferowało **21** placówek, z czego **6** z nich prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, a **15** przez inne podmioty. Liczba oferowanych miejsc przez noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych wyniosła **601** (więcej o **10** miejsc w stosunku do 2014 roku). Liczba korzystających wzrosła o **10,8%** w 2015 r. i wyniosła **1 518** osób. Sytuacja ta może sugerować, iż infrastruktura w zakresie wsparcia osób bezdomnych jest niewystarczająca w stosunku do rzeczywistych potrzeb. Liczba osób skierowanych do tego typu placówek w wyniku eksmisji w 2015 roku wyniosła **17** osób. Pomoc oferowało i świadczyło **97** pracowników o **23,7%** więcej niż w roku poprzednim, a roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wzrósł o **2,2%** i wyniósł **3 191 841 zł**.

Indywidualny program wychodzenia z bezdomności

Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, opracowanym przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce pobytu osoby bezdomnej, przy udziale osoby

zainteresowanej. Program zapewnia wsparcie w procesie wychodzenia z bezdomności, a jego realizacja przez daną osobę jest warunkiem korzystania przez nią ze świadczenia jakim jest opłacanie przez ops ubezpieczenia zdrowotnego.

Tabela 18. Indywidualne programy pomocy realizowane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2013-2015.

	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Indywidualny program wychodzenia z bezdomności	23	31	15

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku **15** osób korzystało z indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, obserwowany jest spadek liczby osób objętych tym wsparciem o **51%** w stosunku do 2014 roku.

Liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób bezdomnych

Główne działania jakie gminy realizowały na rzecz osób bezdomnych deklarowane w ankietach to:

- realizacja Gminnych Programów Wychodzenia z Bezdomności, w tym: zabezpieczenie niezbędnych potrzeb bezdomnych (odzież, żywność); działania profilaktyczne (ulotki informacyjne o placówkach zapewniających schronienie); działania integracyjne, aktywizujące (spotkania bezdomnych) z psychologiem, radcą prawnym, instruktorem terapii uzależnień,
- Program aktywizacji społeczno-zawodowej dla osób bezdomnych przebywających w noclegowni,
- Program adaptacji i realizacji konstruktywnych celów życiowych dla osób uzależnionych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- organizacja szkoleń,
- streetworking, praca socjalna, mieszkalnictwo i pomoc doraźna,
- grupa wsparcia dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.

Tabela 19. Liczba osób uczestniczących w programach skierowanych na rzecz osób bezdomnych w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

Gmina	2013	2014	2015
Busko-Zdrój	16	16	0
M. Kielce	192	0	0
Stąporków	60	80	50
Ostrowiec Świętokrzyski	104	107	30
Sandomierz	44	51	30
Wilczyce	4	5	0
Starachowice	9	8	56
Razem	429	222	166

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Dane OPS-ów wskazują, iż w 2015 roku obserwujemy mniejszą liczbę osób bezdomnych objętych w programach im dedykowanych. W skali całego województwa tylko 4 gminy realizowały programy na rzecz osób bezdomnych. Ogółem w projektach wzięło udział **429** osób w 2013 roku, **222** w 2014 roku oraz **166** w 2015 roku. Największą liczbę osób objętych tego typu wsparciem odnotowano na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego.

CEL OPERACYJNY VII

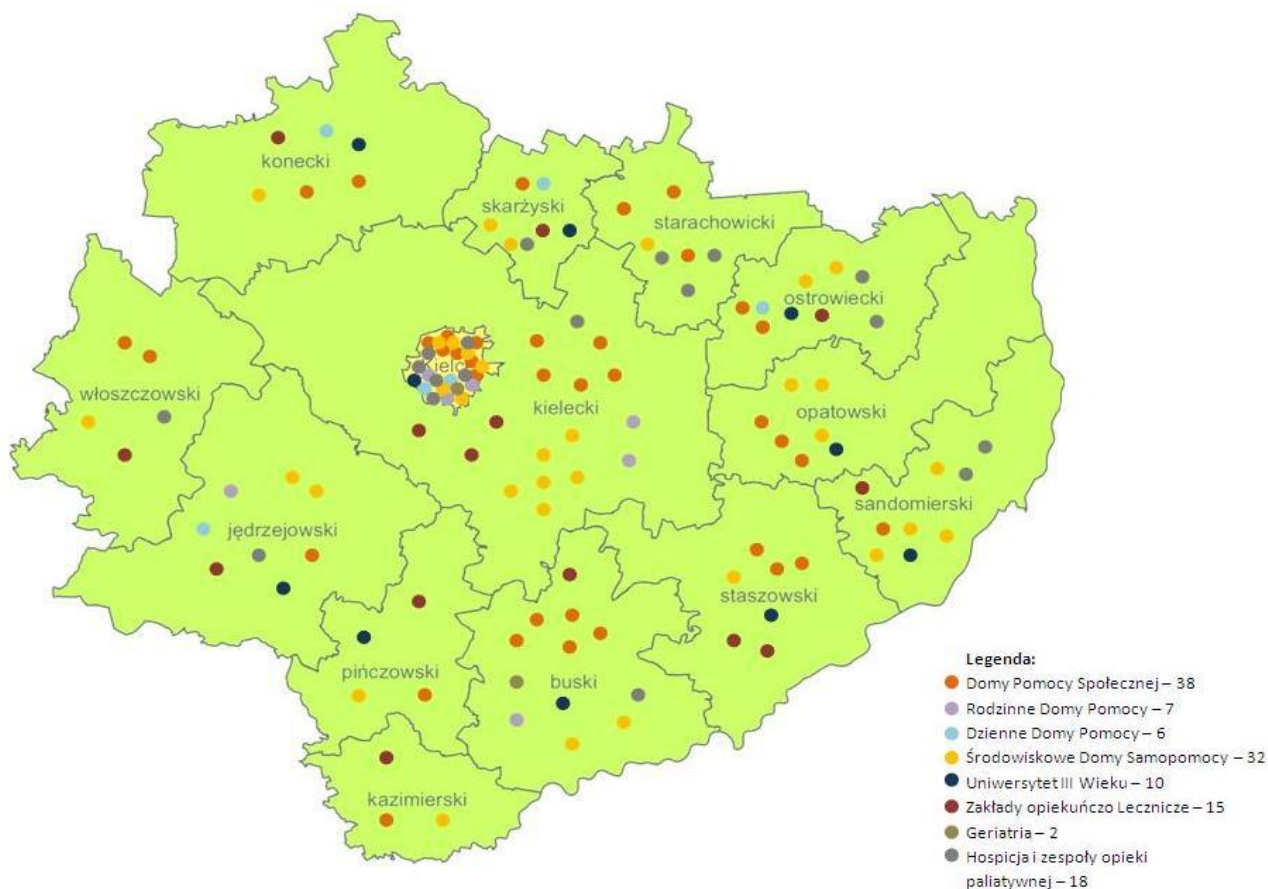
PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB STARSZYCH

Zmiany demograficzne dotyczące nasz region w sposób istotny wpływają na kształt polityki społecznej. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa wymusza zaplanowanie i realizację długofalowej polityki „senioralnej”. Na poziomie województwa opracowany został Świętokrzyski Program Na Rzecz Osób Starszych do 2020 będący programem fakultatywnym wyznaczającym priorytety w polityce senioralnej istotne z punktu widzenia regionalnej polityki społecznej.

1. Infrastruktura dedykowana seniorom

Mapa 21. Przestrzenne rozmieszczenie - infrastruktura dedykowana seniorom w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na mapie 21 zaprezentowane zostało przestrzenne rozmieszczenie infrastruktury wsparcia dla osób starszych. W każdym powiecie znajduje się placówka przeznaczona dla osób starszych.

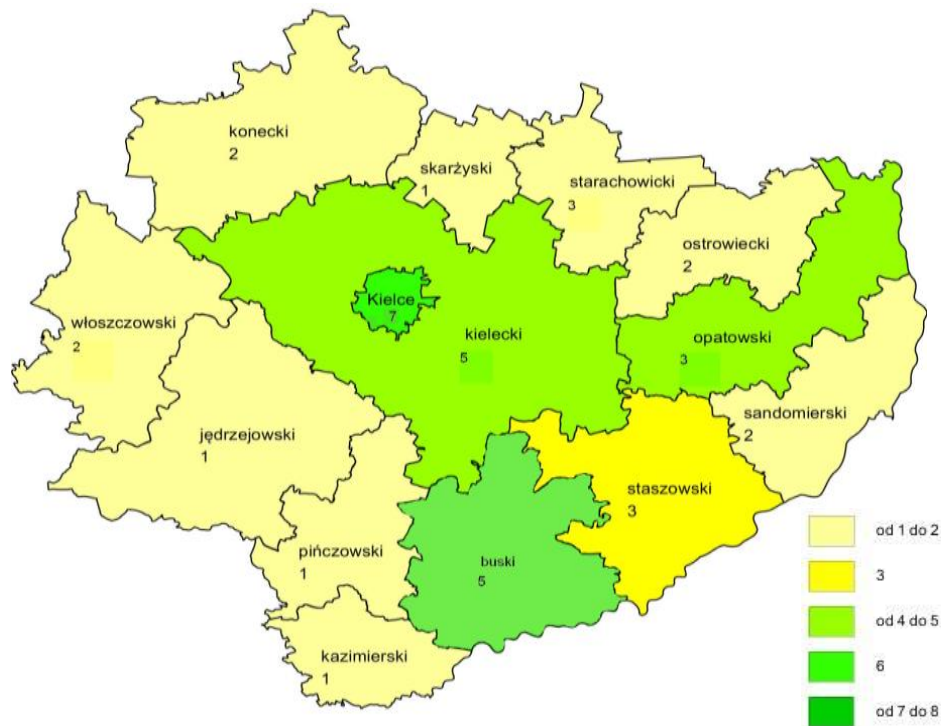
Tabela 20. Liczba placówek wsparcia dla osób starszych w latach 2014-2015 w województwie świętokrzyskim.

Placówki wsparcia osób starszych	2014	2015
Domy Pomocy Społecznej	38	38
Rodzinne Domy Pomocy	6	7
Dzielne Domy Pomocy	6	6
Kluby Samopomocy	13	14
Środowiskowe Domy Samopomocy	32	36
Uniwersytet III Wieku	10	10
Zakłady Opiekuńczo Lecznicze	15	15
Geriatria	2	2
Hospicja	18	18

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Na przestrzeni dwóch ostatnich lat można zaobserwować zwiększenie **Rodzinnych Domów Pomocy, Klubów Samopomocy i Środowiskowych Domów Samopomocy**. Niepokojąca jest liczba Oddziałów Geriatryjnych, która wynosi 2 (nie ulega zwiększeniu).

Mapa 22. Domy Pomocy Społecznej w regionie świętokrzyskim w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W 2015 roku na terenie województwa świętokrzyskiego działało **38** placówek DPS, gdzie oferowana liczba miejsc wyniosła **3 479**, natomiast liczba osób korzystających wyniosła **3 452**. Liczba osób oczekujących na miejsce w DPS w 2015 roku wyniosła **223** osoby. Koszt prowadzenia i utrzymania placówek wyniósł **226 387 575 zł**.

2. Liczba rad seniorskich funkcjonujących na poziomie samorządów gminnych i powiatowych

Nowelizacja ustawy o samorządzie gminnym z 11 października 2013 r. unormowała dotychczas nie sankcjonowaną prawnie możliwość tworzenia w samorządach gminnych rad seniorów. Wpisanie tej instytucji do ustawy jest odpowiedzią na stojące przed władzami wyzwanie wiążące się z koniecznością aktywizacji systematycznie powiększającej się grupy polskich seniorów.

Na podstawie danych uzyskanych z badania ankietowego, w województwie świętokrzyskim tylko **3 gminy**: Opatowiec, Starachowice i Jędrzejów wskazały, że na ich terenie powstały Rady Seniorów.

3. Liczba opracowanych gminnych i powiatowych programów na rzecz seniorów

Programy na rzecz osób starszych zostały opracowane w m. Kielce oraz 6 gminach: **Bodzechowie, Jędrzejowie, Opatowcu, Tarłowie, Sandomierzu** oraz w **Starachowicach**. Na terenie 2 gmin, tj. **Sędziszów** oraz **Starachowice** zostały zawiązane partnerstwa na rzecz osób starszych. W 3 gminach: **Jędrzejów, Opatowiec** i **Starachowice** została powołana i funkcjonuje rada seniorów. Z zebranych danych wynika, iż 47 gmin udziela świadczeń opiekuńczych dla osób starszych w miejscu zamieszkania.

4. Liczba przedsięwzięć obejmujących: pomoc w pracach domowych, wizyty patronażowe, telefon socjalny

Do form wsparcia seniorów zaliczamy takie usługi jak:

- pomoc w pracach domowych,
- wizyty patronażowe osób starszych,
- telefon socjalny.

Tabela 21. Formy wsparcia osób starszych w woj. świętokrzyskim w 2015 roku.

Wyszczególnienie	Liczba gmin oferujących wsparcie	Liczba osób objętych wsparciem
Pomoc w pracach domowych	43	2435
Wizyty patronażowe	18	1115
Telefon socjalny	0	0

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Tabela 21 prezentuje dane dotyczące wsparcia osób starszych; gdzie najczęściej korzystano z pomocy w pracach domowych. Udział w pomocy w pracach domowych wzięło **43** gminy. Z pomocy domowej skorzystało **2435** mieszkańców województwa świętokrzyskiego. W wizytach patronażowych udział zgłosiło **18** gmin, których pomocą objęto **1115** osób starszych. Usługa telefonu socjalnego nie jest odnotowana.

CEL OPERACYJNY VIII

AKTYWNA INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE

1. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej, które opuścili zakłady karne

Wsparcie osób opuszczających zakłady karne realizowane w ramach systemu pomocy społecznej winno polegać na współpracy pracowników socjalnych z przedstawicielami służby więziennej, kuratorami sądowymi m.in. poprzez wzajemną wymianę informacji, o osobach zwalnianych i ich rodzinach, potrzebach socjalnych itp.

Liczba działań na rzecz byłych więźniów podjętych w partnerstwie następujących służb i organizacji: służba więzienna, kuratorska służba sądowa, pomoc społeczna, publiczne służby zatrudnienia, organizacje pozarządowe

Analiza danych wskazuje, iż skala działań realizowanych w partnerstwie przez OPS/PCPR z innymi podmiotami na rzecz wsparcia osób opuszczających zakłady karne jest niewielka (tabela 22).

Tabela 22. Liczba podjętych partnerstw na rzecz byłych więźniów w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

	PCPR	OPS
Służba więzienna	1	28
Kuratorska Służba Sądowa	2	51
Publiczne Służby Zatrudnienia	0	15
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	1	16
Organizacja Pozarządowa	0	16
RAZEM	4	126

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Na przestrzeni lat 2013-2015 największą liczbę działań na rzecz byłych więźniów podjętych w partnerstwie ze służbami i organizacjami w województwie świętokrzyskim zrealizowały ośrodki pomocy społecznej (126).

Problematyka pomocy postpenitencjarnej i aktywizacji osób opuszczających zakłady karne, jak również pomocy osobom nieletnim, przebywającym lub opuszczającym placówki resocjalizacji podjęta została przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UMWS w 2015 r. w ramach realizacji projektu systemowego „**Współpraca i kwalifikacje kadr gwarancją skutecznej pomocy**” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VII, Działanie 7.1 – *Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji*; Poddziałanie 7.1.3 - *Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społeczne realizowanego* w okresie od stycznia do sierpnia 2015r.

Wychodząc naprzeciw potrzebom kadr pomocy i integracji społecznej oraz wolontariuszom zaangażowanym w realizację działań na rzecz pomocy osobom opuszczającymi zakłady karne i instytucje resocjalizujące nieletnich, zorganizowano i przeprowadzono warsztaty, których celem było m.in. wyposażenie kadry w dodatkowe narzędzia i techniki służące osiągnięciu lepszych rezultatów wychowawczych i sprzyjające rozwojowi prawidłowych postaw społecznych wśród nieletnich, jak również podniesienie kwalifikacji pracowników w zakresie aktywizacji osób opuszczających zakłady karne.

W ramach zadania przeprowadzono warsztaty w następujących obszarach tematycznych:

- 1) Aktywizacja społeczna i zawodowa osób opuszczających zakłady karne;
- 2) Metody twórczej pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie;
- 3) Sposoby negocjacji i radzenia sobie z psychomanipulacją klienta pomocy społecznej;
- 4) Rozpoznawanie symptomów molestowania seksualnego – diagnoza i interwencja;
- 5) Bezpieczna interwencja podczas wykonywania zadań służbowych z elementami samoobrony;
- 6) Uzależnienia wśród dzieci i młodzieży – diagnoza i interwencja.

Warsztaty kierowane były do pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej z terenu województwa świętokrzyskiego, realizujących zadania w zakresie zgodnym z tematyką poszczególnych warsztatów – w szczególności asystentów rodziny, pracowników socjalnych, terapeutów, psychologów, opiekunów, pedagogów, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, kuratorów, itp.

Tabela 23. Tematyka i liczba miejsc szkoleniowych.

Lp.	Tematyka warsztatów	Liczba miejsc szkoleniowych	Liczba wydanych certyfikatów
1.	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób opuszczających zakłady karne	40	36
2.	Metody twórczej pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie	40	40
3.	Sposoby negocjacji i radzenia sobie z psychomanipulacją klienta pomocy społecznej	40	40
4.	Rozpoznawanie symptomów molestowania seksualnego – diagnoza i interwencja	40	40
5.	Bezpieczna interwencja podczas wykonywania zadań służbowych z elementami samoobrony	40	40
6.	Uzależnienia wśród dzieci i młodzieży – diagnoza i interwencja	40	40
	Razem	240	236

Źródło: Dane własne ROPS

W 2015 roku wydano łącznie **236** certyfikatów ukończenia warsztatów. **224 pracowników** i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej podniosło swoje kompetencje zawodowe w ww. zakresie (różnica wynika z faktu, iż dopuszczono możliwość skorzystania przez jedną osobę z więcej niż jednego warsztatu).

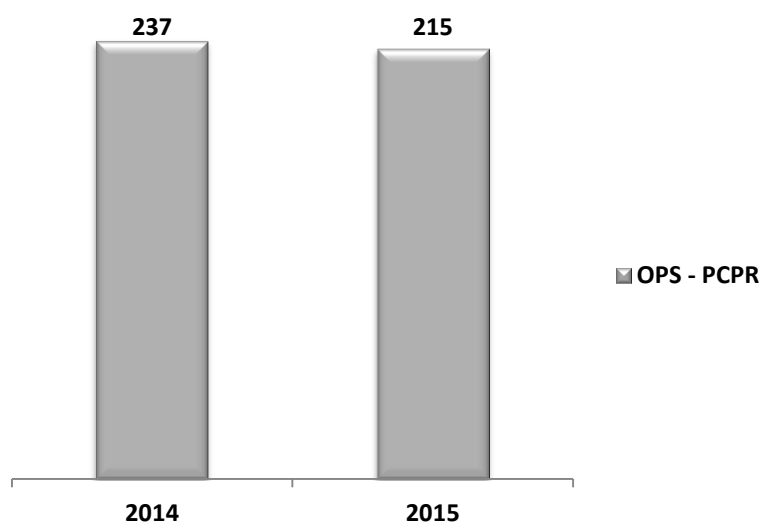
CEL OPERACYJNY IX

PODNOSZENIE POZIOMU AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I OBYWATELSKIEJ MIESZKAŃCÓW REGIONU, WZMACNIANIE „SIECI SPOŁECZNYCH”

1. Liczba zawiązanych partnerstw, porozumień instytucji III sektora w celu rozwiązywania problemów społecznych

Zapisy ustawy o pomocy społecznej umożliwiają organom wykonawczym jednostek samorządu terytorialnego współpracę z organizacjami społecznymi i pozarządowymi. Art. 4 ustawy *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* definiuje zakres i rodzaj zadań publicznych, w ramach których ustawodawca przewiduje współpracę JST z organizacjami pozarządowymi. Pod pojęciem „organizacji pozarządowych” rozumie się podmioty określone w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Organizacjami pozarządowymi są podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej oraz które nie działają w celu osiągnięcia zysku. Widoczny jest wzrost aktywności obywatelskiej w III sektorze w województwie świętokrzyskim, jednakże na tle innych regionów aktywność organizacji pozarządowych w województwie świętokrzyskim należy do jednych z najmniej aktywnych w kraju.

Wykres 39. Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w woj. świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Liczba organizacji pozarządowych realizujących cele statutowe ukierunkowane na pomoc osobom wykluczonym bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym, z którymi współpracują jednostki organizacyjne pomocy społecznej wyniosła w 2015 roku **215**, mniej o **22** organizacje w porównaniu do roku 2014.

2. Liczba osób zaangażowanych w wypracowanie wraz z władzami lokalnymi rozwiązań dotyczących życia publicznego

Coraz więcej mieszkańców angażuje się w życie publiczne. W tym celu wraz z władzami lokalnymi organizowane są spotkania na których wypracowywane są rozwiązania zwiększające ich komfort życia.

Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego brali czynny udział w spotkaniach dotyczących:

- uchwał dot. spraw mieszkańców,
- opracowania Strategii Rozwoju Gminy,
- opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej,
- rozwiązywania problemów społecznych, inwestycji, zadań,
- rozdysponowania funduszu sołectkiego,
- konsultacji społecznych w sprawie Karty Dużej Rodziny, planu zagospodarowania przestrzennego, gospodarowania odpadami itp.,
- pomoc przy budowie świetlic wiejskich, organizacji festynów, imprez kulturalnych, pikników itp.,
- powstawanie stowarzyszeń, wolontariatów ułatwiających życie mieszkańców.

Tabela 24. Liczba osób zaangażowanych w życie publiczne w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.

Liczba uczestników			
	2013	2014	2015
PCPR	354	431	1200
OPS	9 986	10 655	113 987
Razem	10 340	11 086	115 187

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badania ankietowego.

Analiza danych na przestrzeni lat 2013-2015 pokazuje, iż największy udział w wypracowaniu wraz z władzami lokalnymi rozwiązań dotyczących życia publicznego odnotowano w 2015 roku, gdzie wzięło **115 187** mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

PODSUMOWANIE

Monitoring Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu za 2015 rok stanowi podsumowanie efektów realizowanych działań. Przestrzenne zróżnicowanie zagrożenia wykluczeniem społecznym jakie notowane jest w poszczególnych powiatach wskazuje na zagrożenie wykluczeniem społecznym w większości powiatów regionu. Budowanie systemowych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu to praca, która wymaga zaangażowania wielu podmiotów i środowisk, oraz skoncentrowanych działań wielu osób, możliwości jej wykorzystania we wsparciu działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Bardzo ważną kwestią jest mobilizacja tych osób do wzięcia przez nich odpowiedzialności za swój los. Nawet najbardziej kompleksowe programy nie przyniosą oczekiwanych rezultatów bez zaangażowania oraz czynnego udziału samych zainteresowanych.

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej posiadają odpowiednią zdolność do rozpoznawania i eliminowania zagrożeń jakie niesie wykluczenie społeczne oraz wykorzystywania pojawiających się szans w celu minimalizacji tego zjawiska.

Kluczowym jest wdrażanie rozwiązań systemowych w zakresie aktywnej polityki społecznej redukującej skalę zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego skorelowanego z polityką służącą stabilnemu wzrostowi gospodarczemu oraz polityce na rzecz wzrostu zatrudnienia. Konieczne są wszelkiego rodzaju długofalowe interwencje pomocowe kierowane do osób ubogich jak również zagrożonych wykluczeniem społecznym. Powinny to być działania dopasowane do konkretnych grup: bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych, rodzin wielodzietnych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców małych wsi. Działania te muszą uwzględniać rzeczywiste i zróżnicowane potrzeby tych osób oraz powinny zmierzać do ich aktywizacji i pełnego usamodzielnienia.

Rada Ministrów podejmując uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „*Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji*” wyodrębniła kluczowe kierunki działań na lata 2014 – 2020, takie jak: zmniejszenie wykluczenia dzieci i młodzieży, stworzenie szansy na bezpieczne wejście na rynek pracy dla osób młodych oraz ułatwienie im godzenia pracy zawodowej z zakładaniem rodziny, aktywna integracja osób wykluczonych społecznie, wsparcie osób starszych oraz zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Program zawiera kompleksowe

działania nakierowane na trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

„Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji” określił, iż walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym musi opierać się na wzroście gospodarczym, zatrudnieniu oraz na nowoczesnej i skutecznej ochronie socjalnej.

Działania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej ukierunkowane na walkę z wykluczeniem społecznym koncentrują się zgodnie z kompetencjami na skutecznej ochronie socjalnej. Działania te mają charakter wsparcia systemowego wynikającego z obowiązujących regionalnych dokumentów strategicznych oraz programowych. Monitorowanie wybranych problemów społecznych, rozpoznawanie przyczyn wykluczenia społecznego, dokonywanie oceny zasobów pomocy społecznej w regionie, przyczynia się do ukierunkowania wsparcia na szczeblu regionalnym, w tym oddziaływań w ramach RPO WŚ 2014-2020.

Dokonana monitoring programu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w województwie świętokrzyskim może stanowić pomocny materiał w zakresie koncentracji wsparcia w ramach RPO WŚ 2014-2020 w zakresie celu tematycznego 9 tj. *Walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* lub Włączenie społeczne i walka z ubóstwem. Niniejszy materiał może być pomocny także dla władz samorządowych w adresowaniu interwencji, której celem winna być poprawa w zakresie poziomu życia mieszkańców oraz łagodzenie skutków zjawiska wykluczenia społecznego.

Na podstawie analizy danych zgromadzonych na potrzeby monitoringu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu za 2015 rok określono najważniejsze wnioski:

- odnotowano spadek o **2,8%** liczby osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w odniesieniu do 2014 roku, gdzie ponad **54%** ogółu liczby osób stanowią osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej,
- odnotowano spadek liczby osób długotrwale korzystających ze świadczeń o **3,3%** w odniesieniu do poprzedniego roku,
- największą grupę osób, którym przyznano świadczenia stanowią osoby w wieku produkcyjnym (**54%**), następnie (**29%**) to osoby w wieku przedprodukcyjnym a (**16%**) stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym,

- liczba **osób**, które otrzymały świadczenia **pieniężne** z pomocy społecznej w 2015 roku wynosi **43 007** (spadek o **6,5%**) w odniesieniu do poprzedniego roku, natomiast liczba **rodzin**, które uzyskały świadczenie **pieniężne** w 2015 roku wyniosła o **39 077** mniej (spadek o **5,2%**) w stosunku do 2014 roku,
- liczba **osób**, którym przyznano świadczenie **niepieniężne** w 2015 roku wyniosła **44 467** (mniej o **8,2%**) w stosunku do 2014 roku, natomiast liczba **rodzin**, którym przyznano świadczenia **niepieniężne** w 2015 roku wyniosła **29 438** (spadek o **6,9%**) w odniesieniu do roku poprzedniego,
- wzrost zainteresowania konkursami ogłaszanymi przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2015 roku, gdzie liczba osób objętych programami wyniosła **20 861** (wzrost o **19,7%**) liczby osób objętych programami w odniesieniu do roku 2014,
- odnotowano spadek o **1,2%** liczby mieszkań socjalnych w stosunku do 2014 roku gdzie liczba mieszkań wyniosła **2 783**,
- zaobserwowano mniejszą liczbę zawartych kontraktów socjalnych (**3 096**) – spadek o **16,6%**, zmniejszyła się również liczba osób o **13,9%** objętych tego typu instrumentem aktywizacyjnym (**4 433** osób).
- nastąpił wzrost liczby żłobków i oddziałów żłobkowych o **1540** miejsc (**15,6%**),
- widoczny jest systematyczny spadek liczby rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem oraz stabilnie utrzymujący się poziom liczby rodzin zastępczych niezawodowych oraz zawodowych,
- liczba adopcji w regionie uległa zwiększeniu, w 2015 roku przysposobionych zostało **52** dzieci a w 2014 jedynie **45** dzieci,
- liczba osób dotkniętych przemocą domową wzrosła o **12%**; problem ten dotyczy w szczególności kobiet i dzieci małoletnich,
- nastąpił wzrost sporządzonych „Niebieskich Kart” - **3493** i jest to więcej o **1321** w porównaniu do roku 2014,
- odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych o **2 %**, w 2015 roku ich liczba wyniosła **75 434** osoby – **12, 2%**,
- zaobserwowano spadek liczby rodzin oraz liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, sytuacja spowodowana jest spadkiem stopy bezrobocia w regionie,
- liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży na terenie województwa świętokrzyskiego wzrosła o **7,9%** w stosunku do roku 2014,

- zaobserwowano spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, gdzie w 2015 roku z pomocy skorzystało **43 610** osób, jest to mniej o **3016** osób w odniesieniu do roku 2014,
- spadła liczba rodzin oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby gdzie w 2015 roku z pomocy skorzystało **50 524** osób i jest to mniej o **1175** osób do roku poprzedniego,
- wzrost o **1,2%** usług opiekuńczych w odniesieniu do 2014 roku,
- odnotowano wzrost liczby osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi, gdzie w 2015 roku z pomocy tego typu skorzystało **959** osób i jest to więcej o **79** osób w porównaniu do roku 2014,
- w projektach skierowanych do osób z niepełnosprawnościami wzięło udział ogółem **9 513** osób i jest to o **5391** osób więcej w porównaniu do roku poprzedniego,
- z uzyskanych danych z NIZP-PZH, w województwie świętokrzyskim odnotowano najmniej zgłoszonych przypadków zachorowania na HIV oraz AIDS,
- indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego objętych zostało **360 osób** w roku 2015 i jest to mniej o **25,9%** w odniesieniu do roku poprzedniego,
- odnotowano spadek liczby osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności o **51 %** w odniesieniu do 2014 roku,
- w przeprowadzonym badaniu ankietowym wskazano **215** organizacji pozarządowych realizujących cele statutowe ukierunkowane na pomoc osobom wykluczonym bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym. Jest to o **22** organizacje mniej w odniesieniu do roku 2014,
- udział w wypracowaniu wraz z władzami lokalnymi rozwiązań dotyczących życia publicznego (w konsultacjach społecznych) wzięło: **115 187** mieszkańców województwa świętokrzyskiego i jest to o **104 101** osób więcej w porównaniu do roku poprzedniego.

REKOMENDACJE

Na podstawie danych uzyskanych z monitoringu wypracowane zostały następujące rekomendacje dotyczące kierunków działań koniecznych do podjęcia w ramach obszaru polityki społecznej:

- poszerzenie oferty działań ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób wykluczonych społecznie;
- zintensyfikowanie działań mających na celu upowszechnianie na poziomie powiatu/gminy pracy metodą CAL, PAL oraz PAI;
- wspieranie usług społecznych dedykowanych osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym;
- podjęcie działań aktywizujących służby społeczne do większego zaangażowania w konkursach ogłaszanych przez MRPiPS celem pozyskiwania środków finansowych;
- rozwijanie wsparcia środowiskowego osobom małoletnim (świetlice, kluby);
- podjęcie działań mających na celu rozwijanie i tworzenie podmiotów reintegracji społeczno - zawodowej (CIS w każdym powiecie, KIS w każdej gminie);
- promowanie zatrudniania w jednostkach pomocy i integracji społecznej pracowników na stanowiskach: asystent rodziny, streetworker, animator społeczny;
- podnoszenie kompetencji zawodowych asystentów rodzin, koordynatorów pieczy zastępczej;
- inspirowanie samorządów do tworzenia mieszkań/lokali socjalnych, chronionych, aktywizujących;
- dostosowanie infrastruktury społecznej do aktualnych trendów demograficznych;
- podejmowanie działań na rzecz współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a instytucjami rynku pracy;
- rozwijanie infrastruktury społecznej w zakresie: opieki nad osobami z niepełnosprawnościami, starszymi, zależnymi, dziećmi do lat trzech oraz nieletnimi;
- intensyfikacja działań w zakresie: wdrażania programów integracji rodzin szczególnego ryzyka, programów nauki i kompetencji wychowawczych adresowanych dla rodziców;
- wzmocnienie działań profilaktycznych wśród młodzieży;
- poszerzenie oferty gmin w zakresie świadczeń specjalistycznych usług opiekuńczych;
- upowszechnianie aktywnej integracji w środowisku lokalnym poprzez bieżące dostosowywanie rodzaju świadczonej pomocy do zdiagnozowanych potrzeb;
- promowanie wolontariatu/grup samopomocowych;

- inicjowanie działań mających na celu zapewnienie wsparcia osobom w kryzysie - tworzenie Ośrodków Interwencji Kryzysowej w powiatach;
- podejmować działania mające na celu zapewnienie właściwych warunków osobom zależnym, seniorom poprzez tworzenie m.in. (Klubów Seniora, Uniwersytety Trzeciego Wieku, Rady Seniorów, Domy Pomocy Społecznej, Dzielne Domy Pomocy, Rodzinne Domy Pomocy, itp.);
- inicjowanie działań mających na celu zapewnienie wsparcia osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego - utworzenie ośrodka readaptacyjnego dla osób opuszczających zakłady karne.
- inspirowanie partnerstw międzysektorowych mających na celu przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego;
- opracowanie lokalnych programów rozwoju ekonomii społecznej w celu wykorzystania instrumentów jakie daje ekonomia społeczna w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu na poziomie gmin i powiatów;
- stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych;
- tworzenie warunków do podejmowania przez samorządy gmin, powiatów oraz organizacje pozarządowe inicjatyw organizacyjnych, zmierzających do uruchamiania nowych podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej;
- w celu skutecznej oraz odpowiednio ukierunkowanej interwencji w obszarze włączenia społecznego i walki z wykluczeniem społecznym prowadzenie systematycznego monitoringu.

SPIS MAP:

Mapa 1.	Liczba osób, którym udzielono wsparcia wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku	11
Mapa 2.	Liczba osób, którym przyznano świadczenia wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku	13
Mapa 3.	Liczba osób, które w 2015 otrzymały świadczenia pieniężne wg powiatów w regionie świętokrzyskim	15
Mapa 4.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	17
Mapa 5.	Liczba osób ogółem objętych kontraktem socjalnym w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	20
Mapa 6.	Liczba osób objętych projektami w 2015 roku w ramach konkursów ogłaszanych przez MRPiPS wg powiatów regionu świętokrzyskiego	22
Mapa 7.	Liczba osób objętych projektami współfinansowanymi z EFS w 2015 r.	23
Mapa 8.	Liczba realizowanych projektów współfinansowanych z EFS w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	25
Mapa 9.	Mieszkania chronione w 2015 roku wg powiatów w regionie świętokrzyskim	29
Mapa 10.	Liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w jops wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku	35
Mapa 11.	Żłobki i oddziały żłobkowe wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku ..	39
Mapa 12.	Liczba przedszkoli wg powiatów regionu świętokrzyskiego w 2015 roku	40
Mapa 13.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2015 r. wg województw-Polska.....	42
Mapa 14.	Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	44
Mapa 15.	Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	46
Mapa 16.	Liczba rodzin zastępczych zawodowych w 2015 roku wg powiatów woj. świętokrzyskiego	47
Mapa 17.	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży ogółem wg powiatów woj. świętokrzyskiego w 2015 r.	53

Mapa 18.	Liczba osób, które korzystają ze świadczeń opiekuńczych ogółem w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	65
Mapa 19.	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, objętych specjalistycznymi usługami w 2015 roku wg powiatów regionu świętokrzyskiego	70
Mapa 20.	Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych w regionie świętokrzyskim w 2015 r.	79
Mapa 21.	Przestrzenne rozmieszczenie - infrastruktura dedykowana seniorom w województwie świętokrzyskim	82
Mapa 22.	Domy Pomocy Społecznej w regionie świętokrzyskim w 2015 roku	83

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1.	Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2013 – 2015	10
Wykres 2.	Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia na przestrzeni lat 201-2015.....	12
Wykres 3.	Struktura beneficjentów świadczeń pomocy społecznej w regionie świętokrzyskim według ekonomicznych grup wieku w 2015 roku	13
Wykres 4.	Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia pieniężne na przestrzeni lat 2013-2015.....	14
Wykres 5.	Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia niepieniężne na przestrzeni lat 2013 – 2015	16
Wykres 6.	Powody udzielania pomocy i wsparcia w 2015 roku w województwie świętokrzyskim	18
Wykres 7.	Liczba zawartych kontraktów socjalnych oraz osób objętych kontraktem socjalnym, w tym liczba osób objętych kontraktem w KIS na przestrzeni lat 2013-2015.....	20
Wykres 8.	Liczba osób korzystających z projektów finansowanych z EFS na przestrzeni lat 2014-2015 w regionie świętokrzyskim	24
Wykres 9.	Formy podnoszenia kwalifikacji dla kadr instytucji pomocy i integracji społecznej przez OPS i PCPR w latach 2013-2015	26
Wykres 10.	Liczba mieszkań socjalnych w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim	27
Wykres 11.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy, liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne w zasobie gminy na przestrzeni lat 2013-2015 w województwie świętokrzyskim	28

Wykres 12. Narzędzia rozpowszechniające przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu OPS/PCPR w latach 2014-2015	32
Wykres 13. Pracownicy zatrudnieni w jednostkach pomocy i integracji społecznej na poszczególnych stanowiskach regionu świętokrzyskiego w 2015 roku	33
Wykres 14. Wykształcenie pracowników socjalnych zatrudnionych w jops na terenie woj. świętokrzyskiego na przestrzeni lat 2014-2015	34
Wykres 15. Pozostali pracownicy zatrudnieni w jops na terenie regionu świętokrzyskiego w latach 2013-2015	36
Wykres 16. Pracownicy zatrudnieni w jednostkach pomocy i integracji społecznej regionu świętokrzyskiego w 2015 roku	37
Wykres 17. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ekonomicznym w 2015 roku w województwie świętokrzyskim	41
Wykres 18. Liczba dzieci i młodzieży objętej pomocą z powodu sieroctwa/eurosieroctwa.....	43
Wykres 19. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015	44
Wykres 20. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015.....	45
Wykres 21. Liczba rodzin zastępczych zawodowych w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2015	47
Wykres 22. Osoby dotknięte przemocą w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2013-2015.....	49
Wykres 23. Liczba osób biorących udział w działaniach podnoszących kompetencje wychowawcze organizowane przez OPS/PCPR w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.....	50
Wykres 24. Liczba podjętych interwencji z powodu konfliktów rówieśniczych w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015	51
Wykres 25. Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży: przyszkolnych i pozaszkolnych na przestrzeni lat 2013-2015 na terenie woj. świętokrzyskiego	52
Wykres 26. Stopa bezrobocia województwa świętokrzyskiego w 2015 roku	55
Wykres 27. Liczba osób bezrobotnych w województwie świętokrzyskim w latach 2013-2015 ...	56
Wykres 28. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2013-2015	56

Wykres 29. Liczba osób biorących udział w projektach skierowanych do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015.....	58
Wykres 30. Liczba spółdzielni socjalnych w województwie świętokrzyskim w latach 2014-2015	60
Wykres 31. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych po powrocie z zagranicy w latach 2013-2015 w województwie świętokrzyskim	61
Wykres 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim	64
Wykres 33. Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2013-2015.....	69
Wykres 34. Liczba osób niepełnosprawnych objętych projektami w latach 2013-2015.....	71
Wykres 35. Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych w latach 2014-2015 w regionie.....	72
Wykres 36. Udział w programach integracyjnych dla dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w latach 2013-2015	73
Wykres 37. Liczba osób uczestniczących w programach dla osób uzależnionych w regionie w latach 2013-2015	74
Wykres 38. Liczba rodzin bezdomnych oraz liczba osób w rodzinach w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.....	78
Wykres 39. Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w woj. świętokrzyskim	88

SPIS TABEL:

Tabela 1. Powody przyznawania pomocy społecznej na przestrzeni lat 2013-2015	19
Tabela 2. Centra integracji społecznej w regionie świętokrzyskim w 2015 roku	30
Tabela 3. Kluby integracji społecznej w regionie świętokrzyskim w 2015 roku	31
Tabela 4. Dzieci przysposobione w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015	48
Tabela 5. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w latach 2014-2015w woj. świętokrzyskim .	49
Tabela 6. Udział w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego w woj. świętokrzyskim w latach 2013-2015.....	59
Tabela 7. Dane dotyczące wielkości sektora ekonomii społecznej w woj. świętokrzyskim w latach 2014-2015	59
Tabela 8. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim	62

Tabela 9.	Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim.....	63
Tabela 10.	Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w latach 2013-2015 .	66
Tabela 11.	Pomoc na likwidację barier architektonicznych i w komunikowaniu się w regionie świętokrzyskim w latach 2013-2015	67
Tabela 12.	Turnusy rehabilitacyjne w latach 2013-2015 w regionie świętokrzyskim	67
Tabela 13.	Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny w latach 2013-2015	68
Tabela 14.	Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2013-2015	68
Tabela 15.	Programy realizowane przez OPS i PCPR skierowane do osób uzależnionych w 2015 roku	74
Tabela 16.	Liczba osób biorących udział w projektach skierowanych do osób uzależnionych w latach 2013-2015 w województwie świętokrzyskim	76
Tabela 17.	Liczba przypadków zgłoszonych HIV/AIDS w 2015 roku wg województw	77
Tabela 18.	Indywidualne programy pomocy realizowane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2013-2015	80
Tabela 19.	Liczba osób uczestniczących w programach skierowanych na rzecz osób bezdomnych w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim	81
Tabela 20.	Liczba placówek wsparcia dla osób starszych w latach 2014-2015 w woj. świętokrzyskim	82
Tabela 21.	Formy wsparcia osób starszych w woj. świętokrzyskim w 2015 r.	84
Tabela 22.	Liczba podjętych partnerstw na rzecz byłych więźniów w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim	85
Tabela 23.	Tematyka i liczba miejsc szkoleniowych.....	87
Tabela 24.	Liczba osób zaangażowanych w życie publiczne w latach 2013-2015 w woj. świętokrzyskim	89

SPIS SCHEMATÓW:

Schemat 1.	Cel główny i cele operacyjne Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2012-2017	7